

**BARZANI'YI
TANITTYORUZ**

KİVİ KİMDEN PARA YAPAN YOR

MİLLET MECLİSİNDE BİR İHBAR

Balıkesir Milletvekili Gökhan Evliyaoğlu iddia ediyor:

«Türkiye'deki sol hareketler dışarıdan 500 milyon lira yardım görmüştür.»

Soruyoruz:

Türkiye'deki sol hareketler hakkında, içerdeki ve dışardaki resmi ve gayri resmi kaynakların da yardımıyla yayınlanan bazı kitaplar yurdun en ücra köselerine kadar dağıtılmaktadır. İhbar, isnat ve ifşaatt adı altında tezvîrat dolu olan b" kitaplarda bile, sol hareketleri desteklemek için 500 milyon

şöyledir dursun, 5 liralık bir yardımın dahil bahsedilmemektedir.

Şu hâlde, bilenler millet önünde açıklasınlar:

- 1) Bu 500 milyonu kimler veriyor?
- 2) Kimler alıyor?
- 3) Sosyalist uyanışı lekelemek için böyle bir iddia ortaya atanlar 500 milyon liranın verilip olmadığını nereden öğrenmişlerdir?

Sıra Bizde

Bizim de bazı İhbarlarımız var. Türkiye'deki «Yön» hareketinin ve milli bağımsızlığı esas alan sosyalist uyanışın karşısında, menfaatlerini tehlikede gören iç ve dış çevreler

işbirliği yapmaktadır. Mutlu azınlığın sömürge temsilcileri, dünyanın her tarafından çağrıldıkları fikir ortaklarıyla toplantılar tertiplemekte, sol hareketleri ve hattâ dev letçiliği takbîh etmektedirler. Öyle ki, bu toplantılarından sonra A.P. grubu nda konuşanlar «Türkiye'de devletçiliğin olduğu artık resmen tescil edildi» diyebilmektedirler. Bu toplantıların yabancı kaynaklardan gelen 600.000 dolarlık bir yardımla tertiplendiği ve bu hareketlere devam edileceği söyleniyor.

Soruyoruz:

1) İç yapımıza, millî iktisat siyasetimize ve millî bağımsızlığımıza müdahale için düzenlenen bu hareketlerin malî kaynakları ve arka niyetleri Hükûmetçe araştırılmakta mıdır?

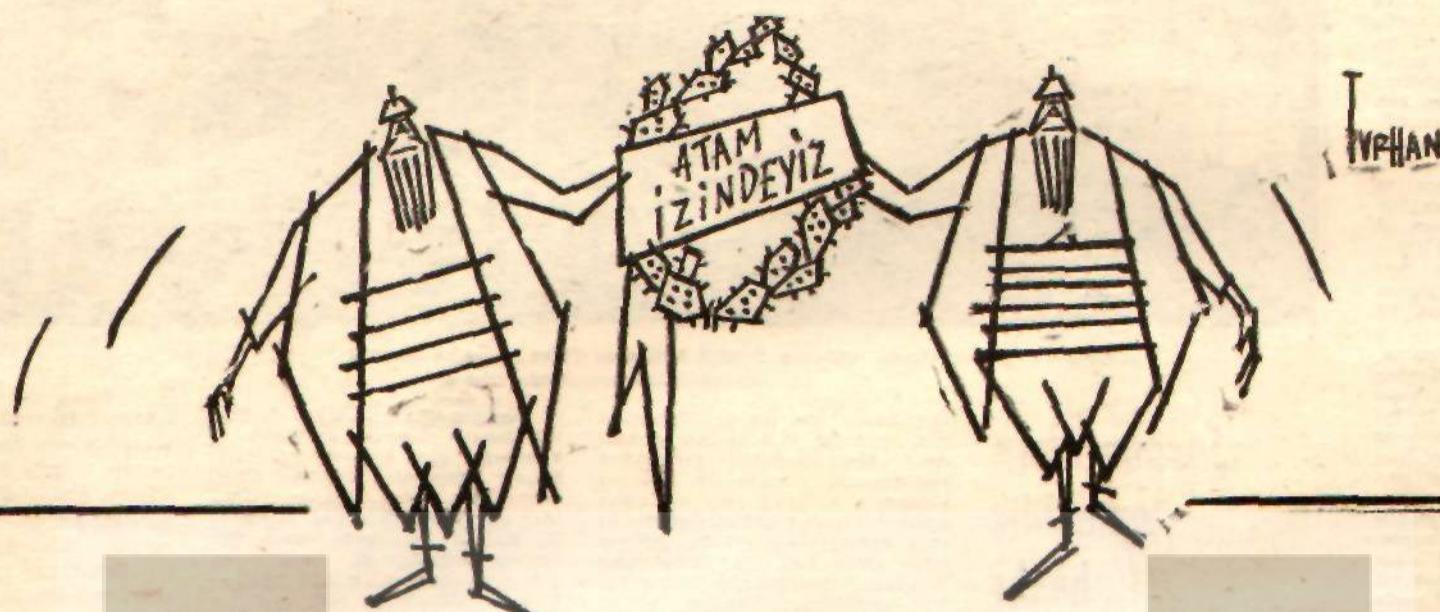
2) Eğitim teşekkülümüzde, basın çevreleri mizde ve işçi hareketlerimizde, mutlu azınlık kanalıyla Türkiye'ye elatan bu yabancı kaynakların etkisi görülmekte midir?

3) Devlet teşekkülâtında kimler yabancı menfaatlerin maaşlı savunucusu durumuna gelmiştir?

4) Ve nihayet iç güvenliğin sağlanması için millet kesesinden alınmış para ile ve polis vasıtası ile dağıtılan dergiler kimlerindir?

Kimin kimden para aldığı merak eden milletvekillerini bu noktaların araştırılması için soruşturma istemece çağırıyoruz...

ORTA SAYFA : NÂSIR'IN SOSYALİST PROGRAMI

BAKIS

Faşizme dikkat!..

Türkiyeyi bekliyen büyük tehlike, ırkçılık değil, faşizmdir. ırkçılık, çok çeşitli ırkları barındıran memleketimizde açıkça savunulmasınabie imkân olmayan bir fantezidir. Bu sebeple ki, ırkçıların en hasta kafaları dahi, ırkçılıklarını milliyetçilik maskesi altında gizlemeye çalışırlar.

Bugün tesadüfler ve liderlik kavgaları, büyük bir partinin idaresinde ırkçıları hâkim duruma getirmiş olabilir. Bu azıgin grup, meydani boş bulduğunu sansabilir. Nitekim D.P. nin ilk zamanlarında da, ırkçılıklar bu parti içinde sansasla denemislerdi. Fakat bir müddet sonra, maskesi düşen azıgin grup, tasfiye edilmiştir. Bugün de, artık herkesce tanınan hasta kafalar tasfiyeye mahküm durlar. Bu Kimseler, kolayca zararsız hâle getirilemeyeceklerdir. Asıl tehlike, faşizmdir.

Nedir faşizm? Öñümde, Murat Sarıca ve Rona Aybay gibi iki değerli ilim adamı tarafından kaleme alınmış, faşizm adlı bir kitapçık var. Çok rahat okunan, bu son derecunda faydalı kitapta faşizm söyle tanıtılıyor: «Faşist hareketin köklü bir değişimde değil, kurulu düzende egemen olan çevrelerin iktidaram bir elden obur ele geçiş olduğu söylenebilir. Bu el değiştirmeye sonunda, liberal demokrasının yerini totaliter bir rejim almıştır. Böylece, eski düzlen, demokratik kurumlar in kendi aleyhine yaratığı tehlikeler den kurtulmuş olarak sürdürülmüştür. Cünkü, totaliter rejim, işçi hareketleri karşısında insafsızca sindirme yollarına baş vurmus, buna karşılık varlıklı sınıflara dokunmamıştır... Bu arada özelleşle bağımsız işçi örgütlerinin gidele ortadan kaldırılmasına önem verilmişdir... Faşizm, büyük burjuvazi, bilyük toprak sahipleri, sermayedalar ve en dâriçilere desteklenmiş ve beslenmiş bir rejimdir... İşçilerin, serbestçe örgütlenmelerine de engel olması yüzünden bu sistem, sonunda sermayenin bir basıka aracı olmaktan ileri geçmemektedir...»

Faşist görüş içinde milliyetçilik önemli bir yer tutmaktadır. İtalyada milliyetçilik, akımı, Roma İmparatorluğunun bii yüküllüğine ve ihtişamına dayandırılmıştır... Milliyetçilik duygusu, faşist shâhî kunda bir çeşit romantizm biçiminde görür. Bu shâhîkun ögeleri Şefe bağlılık ve milliyetçiliğe dayanan bir kahramanlık tiktir. Kişi milliyetçiliği ruhunda duya eak ve bu ugurda kendini feda etmek ten çekinmeyecektir... Faşist milliyetçiliğin bir görünüşü de güçlülük anılarında bir takım mitoslar yaratarak, kabahatli baskalarının üzerine — örneğin Yahudiler, dış düşmanlar, azınlıklar, bozgunular, komünistler v.s. — atmasıdır. Böylece, kamu oyunun dikkati, güçlüklerin

gerçek nedenleri üzerine değil de ilgisiz başka konulara çekilmiş olmaktadır. Faşist rejim güçlüklerle karşılaşıkça, bu yola sık sık baş vurmustur...

Faşistler, katoliklığın İtalyadaki gelişimini gözünden tutarsız kilise ile birleşmeyi hesaplarına uygun bulmuşlardır. Kilise de kendi açısından asıl düşmanlarına karşı faşizmle işbirliği yapmayı kabul etmiştir... Kiliseyle faşizm mesteryalist sol akıma karşı birleşmişlerdir.

Faşizm her an gelebilir

Faşizmin hikâyesi kısaca bu. Faşizm, emekçilerin kuvvetlenmesinden ve hürriyetlerden ürken mutlu azınlığın sindirdiği; oteriter rejim şeklidir. Her rejim, asıl bir gayeye dayanmak zorunda olduğu için, faşizm de, hikmeti yücedü nun sermayeyi korumak ve işçiyi sömürmek olduğunu elbette ki söylemez. Maşa takar. Faşizm, en ategli milliyetçi gecenir. Vatanperverliği kimseye bırakmaz. Maneviyatçılık ve mukaddesatecilik taslar. Sermayenin en hası manfaatları ni koruduğu halde, maddiyeğin saldırmaktan utanmaz. Bir sürü düşmanları icad ederek, halkın uyuttmaya çalışır. Komünizmin kafasını ezmek gereksiyile, emekçileri sindirir ve emekçileri savunan aydınları tasfiye eder. Faşizm, emekçilerin ıyanmasından dehşete düşen sermayenin icad ettiği işte böyle aşağılık bir rejimdir.

Bize gelince, viyuzilar boyu tam bir *fikir hürriyetine kavuşamayan* Türkiye'de, faşizm için olduğu elverişli bir ortam vardır. Memleketimizde kurulan düzene karşı gelenere yıldırımlar yağdırılmıştır. Kurulu düzenin tenkit edilmemesi, emekçi kitlelerin ıyanmasını gerektirmek ve müslüman azınlığın istismar düzenini rahatça sürdürmesine yol açmıştır.

1946 dan sonra, hürriyet mücadelelerini süslüyenler dahi, hürriyetlerden ve emekçi kitlelerin gün kazanmasından korkmuşlardır. Fakir köylülerinin okuyup ıyanarak hürriyet kavuşturmasından ürken bizim hürriyet şampiyonları, ilk iş olarak Köy Esnâflarını yıkma koymulmuşlardır. Sayede mutlu azınlık için hürriyet istiyenler, köylünün hürriyeti demek olan topak reformununu, köylüye komünistlik diye göstermişlerdir. Daha 1946 yıldan itibaren, emekçi kitleleri suurlandırma ya çalışan sosyalist hareketler bozulmuş, topakmen aydınlar susturulmuştur. Tam mânâsıyla kontrol altında, güdümlü bir sendikacılıkla yetinilmiştir. Ba-

tıda en şerefli tutum sayılan «Soleculuk», bizde küfürlerin en ağır olarak kullanılmıştır. Batıda 150 yıldır savunulan sosyalizmin, 1962 yılında Türkiye'de lâfını etmek büyük bir cesaret işi sayılmıştır! Böyle bir ortamda, toprak ağaları, tefeci ler, vurguncular, istismacı mutavassitler, soyguncu milyonerler, elbette ki en muhterem ve en vatanperver vatan daş muamelesi görmüştür. İktidardaki mutlu azınlık temsileşileri, «Her mahallede bir milyoner yaratıyoruz» diye övünebilmişlerdir. Bu sebeple, 27 Mayıs'ta son bulan demokrasi denemesi, aslında örtülü bir faşizm devresi sayılabilir.

27 Mayıs, yeni bir devrenin başlangıcı olmuş, sosyal ıyanışın ilk belirtileri bu devrede ortaya çıkmıştır. Yeni Anayasaya, iyi niyetle uygulanmak şartıyla, emekçi kitlelerin ıyanmasına ve kuvvetlenmesine imkân verecek bir hürriyet ortamını getirmiştir.

Gelgelelim, sadece mutlu azınlık için hürriyet mücadeleleri yapanlar, hürriyetlerden en çok korkanlar olmuyor. Derhal, «Komünistler azıttı. Sosyalistler, maskeli komünistlerdir. Anayasayı komünistler yaptı. Plâneçilar, komünistlerdir. Ruslar, memleketimize 500 milyon lira aktı». gibi korkunç iddialar, hiç bir delile dayandırmaya ihtiyaç duyulmadan piyasaya sürülmüştür. Hattâ ve hattâ, hürriyete günde yüz defa ilâni aşık ederek iktidara gelmiş bir bakan olan Turhan Feyzioğlu bile, her konusunda ulu orta suçlamalarla, sosyalist hareketlere gözdağı vermek sevdasından kurtulamamıştır. «Maskeli, maskesiz komünistler» diye meşhulere saldıran hukuk Profesörü Feyzioğlu, iddialarını müşahhaslaşdırırmak ve delillere dayanırmak lüzumunu nedense duymamak istemektedir.

Bp ulu orta suçlamalar, Menderes devrinde olduğu gibi, rejimi örtülü bir faşizme sürüklemek için gerekli ortamı hazırlama çabasının sonucudur.

Sermayenin rüyaları

Hürriyetlerden ve emekçi kitlelerin ıyanmasından en çok ürkten, elbet tek, varlıklı sınıflar olmuşlardır. 27 Mayıs'ta panîye kapılan bilyük sermaye, sosyalist yazarlar ve işçi yürüyüşleri karşısında, ikinci defa dehşete düşmüş ve sermayeden yana bir diktatörlüğü,

yani faşizmin rüyasını görmeye başlamıştır.

Büyük burjuvazi, bir diktatörlüğün, bilyük sermayenin rahat ve huzurunu ön plâna alarak, emekçileri demir bir pençe altında tutacağına yüzde 100 inanır, bu rejimi derhal getirmek için elden gelen yapmaya hazırlıdır. Fakat bu iş, biraz rizikoludur... Bu sebeple bilyük burjuvazi, demokratik görünüşü yarı faşist bir idareyi gerçekleştirmeyi, gindilik dâha ihtiyâflı bir davranış saymaktadır.

Halen mutlu azınlık, çeşitli tâvâzler elede ettiğinden sonra, hükümeti desteklemeye karar vermiştir. 27 Mayıs arifesinde, Menderesten de işaret gelince, girişi sert ve tesirli kütte muhalefeti dolayısıyla, sermayenin rahat ve huzurunu kaçıran İnönü'ye küfür telgrafları yağdırın vurguncu sermayedârlar, simdi İnönü'ye sığınmışlardır! Bir karıştırtılı hayatı yaratabilmeye çalışır A.P. deki ırkçı azınlık, bilyük sermayeden gittikçe daha az destek görmektedir. Mutedil bir muhalefet partisi kurma fikri, bu çevrelerden gelmektedir. 27 Mayıs'tan ders alan bilyük sermaye, muhafazakâr Partiler arasındaki boğazlaşmanın başına ne büyük gâller açacağına az çok anlatmıştır. Bununla beraber, sosyal ıyanış hızlanır, işçi hareketleri ve grevler gelir, büyük burjuvazının, sermaye den yana bir diktatörlüğün sevdasını ekeceğinden şüphe edilmemelidir. 6 milyon liralık özel fonuz kurulmasının temel sebebi, oturular bir rejimde, sermayenin emniyetini sağlamağı endiğesidir. Faşizm, bilyük sermayenin rejimidir ve gizli veya açık şekilde her an gelebilir.

Bu tehlikeye karşı ıyanık olmalıdır. Faşizme karşı, gerçek demokrasi taraftarı bütün sosyal kuvvetleri uyandırma ve birleşmeye çalışmalıyız. Ufak tefek farklar yüzünden, toplantıları kuvvetlerinin bölünmesine ve birbirlerine düşmesine karşı koymalıyız. Millî yetçilik, ahlâk, vatanperverlik ve dârlâk gibi en kudsî mefhumları, en aza hâlik eikârârı maskelemek için kullanmakta tereddüt etmeyecek olan bilyük sermayenin propagandasını gider önüne sermeliyiz. Toplumum içi siyaseti ve teskilatları kuvvetlendirme, bilyük burjuvazının oyusunuza hizmet etmeye önleme çabalarınıza hizmet etmeye eftâl etmektedir. Hizmet, eftâl bir tek like olur, olmaktadır.

Dogân Avcioglu

Nâzenin Sektör ve Plan

Eski yüksek memuriardan müt-
selli, özel sektör temsilcileri,
Plan Danışma Kurulunun en pe-
rişen grup oldu. Nâzenin sektör-
rûn, çalışmaktan fazla hoşlanı-
yan bol şeritli savunucular, top-
lantıda, yüksek şerit kartsıları
hazırlıklarla bir raporu okuttu-
lar. Ne var ki beceriksiz ve bilgi-
siz eller hazırlıkları rapor, ta-
mamıyla özel sektörün aleyhin-
de sonuçlara varıyordu. Bizim nâ-
zeninler tezlerini savunacak adam
seçmekten bile acıdiller ve rapo-
run kendileri aleyhine sonuçlara
vardığını anlamayacak kadar bil-
gisizdiller.

Bu bilgisizliği ve beceriksizliği,
nâzıkâne bir dille, Kemal Kurda-
ğın ortaya koydu. Özel sektör, rapo-
runda, millî gelirin yüzde 18 ini
yatırmakla, yüzde 7 millî gelir ar-
ası sağlanamayacağı, bunun için
yüzde 28 arasında yatırım yap-
mak gerektiği tarihi sürlüdü. Bu
gekîrî kir yerde ise, yeni vergile
re hizmet olmadığı belirttiler. Halbuki, İktisat Fakülteri birin-
ci sınıf talebelerinin bile çok iyi
bildiği üzere, yüzde 18 yatırım
yüzde 7 gelir artışı sağlanmasa
demek, daha yavaş bir kalkınma
istemiğine göre, yeni vergile
re tarifatlar olmaz demektir.

Nâzeninler, bundan başka, ver-
gilerde yüzde 10 bî tabii artışı
sağlanamayacağını söyleyordu.
Bu da yeni vergilere gitme zara-
retini ortaya koymaktan başka
birsey değildir. Halbuki devlet
memurlığundan gelme bol şerit-
li temsilciler, yeni vergilere kar-
şıydılar!

Kemal Kurdağ, vaktin darlığı
na hamlemek istediği bu tezat-
ları, güzel bir şekilde belitti.
Nâzeninler, ancak o zaman yan-
tıkları bütçeye gidiş anladılar. Bir
temsilci, toplantı salonundan çi-
karak, telefonla Prof. Aydin Yal-
çın'ı aradı ve ona raporda bazı
yanlışlıklar yapıldığını bildirdi.

Nâzenin sektörün başka bir ma-
fi da, okullarla tablolardan asla
mamaları oldu. Bir zamanlar De-
nizcilik Bankası Umum Müdürülü-
ğünde yapmış olan özel sektörün
bir numarası temsilcisi Behjet
Osmanoğlu, özel sektörün ra-
kamının yıldan yıl nâzil ol-
arak daralmamasına işaret ederek,
«Siz özel sektörde kârgıınız, Özel
sektör bağıtılıyor ve daraltıp
sunusla diye, sert bir çıkış yaptı.
Bu talihsiz çıkış, İktisadi Plan-
lama Dairesi Başkanı Atilla Kara-
osmanoğlu, bir numarası özel se-
tör temsilcisi, yanlış situma
bağıtılı, yandaki özel sektör ya
temsilci iddianameyi beklemek gerek-
tiğini, her zamanıksız istikfîyle
hattırtı.

Gereken plan, özel sektörde,
göçünün çok üstünde yatırım im-
kânı bırakıyordu. Plâna göre, özel
sektör yatırımlarının her yıl yüzde
11 oranında artması hâzırlandı.
Mesken yatırımları yüzde 7 arta
eagina göre, yüzde 11 e ulaşmak
igâz, doğrudan doğruya verimli
özel yatırımlar, yılda yüzde 12,5
gibi çok büyük oranda yüksel-
mek sorundaydı. Ama bizim nâze-
nin sektörün okutmayı ve çalı-
mayı, sevmeyen temsilcileri, bu
nun farkında değildiler. Teknik
Üniversite temsilcisi de, özellikle
makine alıcıları içinde, özel se-
tör planına öncəvârdan bedelde
erisimiyecigini belirterek, nâze-
ninleri bozguna uğrattı. Fakat
yine de, devlet şartından kazan-
maya alımyan nâzeninler, özel se-
tör borçlarının uzun vadeli tek-
site başlanması, devletin teşeb-
bişlerin karını garanti etmesi gi-
bi aksu almasa taleplerde bulun-
maktan zeri kalmadılar.

Nâzeninlerin, insanda acıma
hisini uyandıran peryapınlığını kar-
şılık, işçi temsilcileri, bütün din
leylellerin ve plâncıların hayran
liğinden kazandılar. Seyfî Demînsoy,
Hallî Tunç, Ziya Hepbir, Bâbir
Esmîy ve Kaya Özdemiroğlu, Sen-
dika İdâfelerinin ulastığı seviye
yi gösterebilmekten, herkese
unutulmaz dersler verdiler. Ge-
çik bir plâncılamaya aleyhtar, gi-
kare nâzeninlerin karşısındaydı.
İşçi temsilcileri, plâncılığı, hızlı
kalkınmayı ve sosyal adaleti sa-
vunarak, yarının Türkiye'sinin söz-
ehlüğünü yaptılar.

Plâncılar, Petrol - İş Başkanı
Ziya Hepbir'in su sözlerini umutsa-
mıyorlar: «Plâncılar teknikâr
ederiz, çalışarak iyi bir eser mey-
detâne getirmeli. Zaten, başkası
da beklenemezdi. Zira onlar da
bizzândır. Hepsi, bizim gibi eme-
ğleştirebilirler.

Inönü'nün başkanlığında toplanan 5 yıllık kalkınma Plan Danışma Kurulu
- Nâzeninler toplantıda sırf aldı!

Soygunculara emeklilik hakki

Okullar Meclisi veya Durul-
mus Oturmuşlar Meclisi diye ad-
landırılan Cumhuriyet Senatosu,
emekliliğe hak kazanmış mah-
kûmların emeklilik masası
başlangıçta bir kanun teklifi
fi dolayılıkla geçen hâfta, tek
meli topluluğu iki oturum yaptı.
Sonunda da iki tabii senatörle
rin 27 Mayıs'a sahip çekmeleri
yüzünden, daha önce Millî Mec-
lisinden geçenmiş olan teklifi, gek-
len Senatosundan da geçmesine rağmen,
kanunlaşamadı ve Millî Mec-
lisine geri gönderildi.

22 Şubat otaylarından önce, AP İllerin teklifi hakkında gibi
geniyle aynı alıcıları günlerde, Alp Doğan Sen adlı Diyarba-
kır milletvekili tarafından verilen
kanun teklifi, o günlerde İktidâr
da AP - CHP ilişkisi olduğu hal-
de, AP İllerin CHP'yi bırakıp
YPF ve CKMP ile birleşmesi so-
nunda, Millî Meclisinde kabul
edildi. Millî Meclisinde kabul
edilen teklifi Senato'ya sevk edil-
diğî günlerde, araya 22 Şubat
otaylarının girmesi ve 27 Mayıs
devriyelerinin rububuna pek aykırı
olan kanunu, başına bir fezâket
getiriceğinden korkan Alp Doğan
Sen de teklifini geri aldı. Ama
sonra 22 Şubat otayları bastırıldı.
İndirilen elini Sırpuk için kuy-
ruğa giren AP İller, yeniden İ-
ndir dğmânanlığını körklemeye
başladılar ve işte o ferah cikil-
diği sâniye elinde de, Millî Meclis
içinde Alp Doğan Sen'in
imzasını geri almış olmasına rağmen
teklif, Senatodaki AP, Ada-
na senatörü Mehmet Ünalı ve
birtakım arkadaşları tarafından
benimsendi. Bu benimsense sonun-
da da Cumhuriyet Senatosu gün-

ligebildiler. Ne var ki, Anayasa
nın koyduğu sâniye son günün-
de de Mehmet Ünalı tarafından
benimsenen, emeklilik hakkını
kazanmış mahkûmların alıcılarına
emeklilik masası bağlanması yolun
daki kanun teklifi, Senato içinde
mîne girdi. AP İller, Millî Mec-
lisinden tereyagından kıl çeker-
gibi geçirdikleri kanun teklifi
nin, son günlerin birde yükselse
tanrısanı kârgıda ve hele
27 Mayıs'ta yaratan Tabii Senatör
lerin sözleri önündede. Cumhuri-
yet Senatosundan da aynı kolay
ise geçmeyecigini bildiklerinden
peki basit bir obstrüksiyona baş-
vurdular. Senato salonunu terke-
derek, salonda çögünlüküm kal-
mamıştı soñadılar. Böylece tek
li, o gün de göründüremeyecek
ve otomatikman kanunlaşmış ola-
caktı. Ne var ki, AP, takipçileri
bir tekli, yirmi beş yıldan fazla
hizmet etmiş olanlar seklinde
değiştirmeye muvafak oldular.
Bunlar YTP milletvekilleri de olmak
birlikte, Senatodon hemen o
geç veya ertesi gün olasınağında
bir toplantı çağrımış ve teknikâ-
rılıkla şoura makâmı olmuş
olan memurların alıcılarına emek-
hîkî masası bağlanması yolundaki
bir fikri, yirmi beş yıldan fazla
hizmet etmiş olanlar seklinde
değiştirmeye muvafak oldular.
Bunlar YTP milletvekilleri de olmak
birlikte, Senatodon hemen o
geç veya ertesi gün olasınağında
bir toplantı çağrımış ve teknikâ-
rılıkla şoura makâmı olmuş
olan memurların alıcılarına emek-
hîkî masası bağlanması yolundaki
bir fikri, yirmi beş yıldan fazla
hizmet etmiş olanlar seklinde
değiştirmeye muvafak oldular.

Kayseri ve Adana'daki siyasi
mahkûmların tabii avukatları,
AP İller salonda doğduktan sonra YTP
İller oradaydı. Bunlar arasında
Günaytrâk'ın teklifine karşı mi-
ridanıplar oldu. Hacibâlgâz adlı
iri hîym bir YTP senatörü ise
mîridanıpmayı da biraz ago ve
Günaytrâk'ın salonda tabii
binden bir kıymet koptu. Tabii
Senatörlerin en sert yüzüllerinden
den Muâcîl Atâkî Pâpa, ve he-
men etrafında kümelenen arkâ-
daşları, Hacibâlgâz'ına ve diğer
YTP İller'e önderleri boyunca mu-
tâyyedâcıkları gözle bir ders or-
nek verivediler. Tesadüfî iğ-
lide kalmış olan ve esas öbre-
vi de senatörler arasında ilâz-
maları yâzışmamak olan AP
İller idaresi de Mehmet Ünalı
ise, Atâkî Pâpa'ya bîdüfî hîyettî
île üzerine gelir olsunca, kendini
salondan davanızor attı ve esas
hîyette dayak yemekten eğic kur-

tuldu. Ertesi sabah yapılan Hükümet
toplantısında, o gün Senato top-
lantısında görüştükler olsun tek
li şoura değiştirmeyle yol açıldı.
Hükümet, sonunda teklifi bu
hâlyâle kanunlaşmasının bilhassa
27 Mayıs ruhuna salüp zinde kuv-
vetler needinde pek vahim ihdi-
flârla yol açabileceğini anladı
gündan, koalisyon kanatlarının
teklifi desteklememesi kararını
aldı. Ne var ki, Senatoda bu ka-
rar, Hükümet adına Orhan Öz-
trak'ın tarafından sevk edildi.
digi hâle dahi, yârumed, YTP
İllerin tamamı, CKMP den ise
Enver Kök ve ikinci sekâdâsim di-
sında, senatörler, CHP, Tabii
Senatörler ve kontenjan senatör-
leri de birlikte oy kullanıca-
kârma. AP oylanma iştirak ettiler.
Bir saatlik fazla süren ve bu
sürenin üçte dördü usul mü-
nâkâsalar ile geçen müzakereler
sûrasında Tabii Senatörlerden Kâ-
mil Karavelâglu ve Suphi Gür-
soytrâk teklifin giadeti aleyhîn
de konusular. Günaytrâk, 1930
dan bu yana, hizmetin sahîkâr
îzâ, vatan hainlerini koruyan bir
teklifi vicdanları yâzâşamadan sa-
yunmaya imkân yoktur. Redde
dilemildi. Karavelâglu da, «Bi
zim derdimiz bir zâmiye yeni
îmtyâzlar vermek değidir. 10 yıl
lik îmtyâzlar devri kâfî gelme-
di mi? Hîç deâlise önce suç işle-
yenin değil, suçusun namusulârının
hakkını verevîm. Biz emeklin ve
namuslu kazancın koruyucusu
yuks dedi.

Senatodon hemen bîdüfî arkâ-
daşalar, dinleyici localar, Millî
Meclis toplantılarını da bir teke-
dip gelen milletvekilleri ile do-
luydu. Senato Başkanı Suat Haz-
îlî, bu hâlyâle kanunlaşmasının
bilhassa 27 Mayıs ruhuna salüp
zinde kuvvetler needinde pek vahim
ihdi flârla yol açabileceğini anladı
gündan, koalisyon kanatlarının
teklifi desteklememesi kararını
aldı. Ne var ki, Senatoda bu ka-
rar, Hükümet adına Orhan Öz-
trak'ın tarafından sevk edildi.
digi hâle dahi, yârumed, YTP
İllerin tamamı, CKMP den ise
Enver Kök ve ikinci sekâdâsim di-
sında, senatörler, CHP, Tabii
Senatörler ve kontenjan senatör-
leri de birlikte oy kullanıca-
kârma. AP oylanma iştirak ettiler.
Bir saatlik fazla süren ve bu
sürenin üçte dördü usul mü-
nâkâsalar ile geçen müzakereler
sûrasında Tabii Senatörlerden Kâ-
mil Karavelâglu ve Suphi Gür-
soytrâk teklifin giadeti aleyhîn
de konusular. Günaytrâk, 1930
dan bu yana, hizmetin sahîkâr
îzâ, vatan hainlerini koruyan bir
teklifi vicdanları yâzâşamadan sa-
yunmaya imkân yoktur. Redde
dilemildi. Karavelâglu da, «Bi
zim derdimiz bir zâmiye yeni
îmtyâzlar vermek değidir. 10 yıl
lik îmtyâzlar devri kâfî gelme-
di mi? Hîç deâlise önce suç işle-
yenin değil, suçusun namusulârının
hakkını verevîm. Biz emeklin ve
namuslu kazancın koruyucusu
yuks dedi.

Senatodon hemen bîdüfî arkâ-
daşalar, dinleyici localar, Millî
Meclis toplantılarını da bir teke-
dip gelen milletvekilleri ile do-
luydu. Senato Başkanı Suat Haz-
îlî, bu hâlyâle kanunlaşmasının
bilhassa 27 Mayıs ruhuna salüp
zinde kuvvetler needinde pek vahim
ihdi flârla yol açabileceğini anladı
gündan, koalisyon kanatlarının
teklifi desteklememesi kararını
aldı. Ne var ki, Senatoda bu ka-
rar, Hükümet adına Orhan Öz-
trak'ın tarafından sevk edildi.
digi hâle dahi, yârumed, YTP
İllerin tamamı, CKMP den ise
Enver Kök ve ikinci sekâdâsim di-
sında, senatörler, CHP, Tabii
Senatörler ve kontenjan senatör-
leri de birlikte oy kullanıca-
kârma. AP oylanma iştirak ettiler.
Bir saatlik fazla süren ve bu
sürenin üçte dördü usul mü-
nâkâsalar ile geçen müzakereler
sûrasında Tabii Senatörlerden Kâ-
mil Karavelâglu ve Suphi Gür-
soytrâk teklifin giadeti aleyhîn
de konusular. Günaytrâk, 1930
dan bu yana, hizmetin sahîkâr
îzâ, vatan hainlerini koruyan bir
teklifi vicdanları yâzâşamadan sa-
yunmaya imkân yoktur. Redde
dilemildi. Karavelâglu da, «Bi
zim derdimiz bir zâmiye yeni
îmtyâzlar vermek değidir. 10 yıl
lik îmtyâzlar devri kâfî gelme-
di mi? Hîç deâlise önce suç işle-
yenin değil, suçusun namusulârının
hakkını verevîm. Biz emeklin ve
namuslu kazancın koruyucusu
yuks dedi.

rikan Yardım Teşkilati (A.I.D.)
karşıyor ve Elektrik Etüd İda-
resinin tercihi nazari itibare sâ-
mîyor. Şimdi teklifi A.I.D. in-
eliyecek ve istediği projeyi
seçecekt. Projenin, A.I.D. ce belli
bir firmaya verilmek istenme-
sinin sebebi her hâde pek ya-
kında anlaşılmış...

Fethi Celikbas
Fethi...

Çelikbas ve memurları

Sümerbank eski Genel Müdür-
rû Selâhattin Akyol ile ilgili
kanunsuz ve haksız bir emrin
yerine getirmediği için Sanayi
Bakanı Celikbas tarafından (Gö-
rulen lütûm üzerine) Bakanlık
emrine alınmış olan Teftis He-
yeli Reisi Naci Gürol, kendisi
ne tâbîk edilen kanunun Anaya
saya aykırı ve antidemokratik
bir kanun olduğu gerekçesiyle
Danıştaya dâva açmıştır. Celik-
bas'ın bu tasarrufu Danıştaya
durdurulmuştur.

Bakan tarafından evvelâ,
azâzi derecede ve meslekiyle
âlâkâs olmayan bir vazifeye ta-
yin edilmesi olası gereklisi ile,
tehiri jera kararını vermiş olan
Danıştay: Gürol'un Bakanlık em-
rine alınma kararını bu defa vi-
ne durdurmasıyle, Celikbas'ın
Kanunsuz tasarruflarını ikinci
defa önlemede bulunmaktadır.

Anak bu arada, Celikbas hem
şehirî Bahni Tunçâglı'ın Teftis
Heyeti Reisi'ne tayini hâkin daki
Kararnameyi sârâtle etkâr
muâzîstir. Danıştay'ın Tehiri jera
kararı ile Naci Gürol da bu kad-
royu muhafaza ettiğine göre or-
taya çıkan hukuki durum karşı-
sunda, Celikbas Danıştay'ın kara-
rina mi uyacaktır, yoksa bu ka-
rarı infaz etmemek ve hâküm
siz bırakmak için Naci Gürol
hakkında Anayasaya aykırı olan
39/G maddesine göre Emeklilik
muzâmlesi mi tâbîk edecekler?

Sümerbank Umum Müdürü
nû ve Teftis Heyeti Reisi'ni vâzi-
felerinden uzaklaştırmak için

Mr. Van Dyke
Düdükü çabıyor

Keban projesi

Yardım karşılıksız olmaz. Pa-
rayı veren düdükü çalar. Bunun
ufak bir örneğini, Keban Proje-
si dolayısıyla gördük. Elektrik
Etüd İdaresi, projeyi ihaleye
çikartmış, bir firmâsının projeye
de yapmış. Fakat bu noktada
ise, Van Dyke idaresindeki Ame-

Prosesor Nitrid Eritm lise, sas
yalist egitimih ihmam Sosyal ille
dzismanen aydi ffirde olduguunu
bekiterek, "arkadasimizin her
etimden taydalama senin
etmekimiz gitil yuzbulmaz mese
mekte, akademik tashe devar
okullarban hayat adam yesine
nak olan Key Enstitulerini ise
biie edinmemekti, sivila sanay
lik, mühendislik, teknolojileri ve
planda eğitim devleti en on pli
da ihmalya Bu memdekete
seyit yida dört bin sekil izlim
ise, bu milti bir an once buna
geridekirmelidir. Bunu ikiin
kagimma hig bit fedakarliktan
mak Izmidir. ihmam Sosyal ar
kadasim musteri ihmam Sosyal ar
met Ozgeci ise, Key okullari
gspimida mecenin zorlulu
Key Enstitulerini agman
sekerliklili dille getirdi.

«Once talk could not
Lhamu Sogyal

Bes yillik birinci Kalkimma
Planimin hali elektriknadeki tepsil
Lerdim ve yankidevam tesbit igin
Sudan Gidisimdeki teli segeren
hatali Turkiye Ogermen Denecek
lerdi MHH Federasyonunun hizri
Tadisi bir sekil durum oldu. Pe
dersyon Baskani Saka Kogun
konusunu tesbit etti. Tek outu
tum, olanin bir belliqunun, esit
tim bolisminden sadece ikk 6gre
hume hizli kismi icline algor
du

Bes yillik
dilan ve
likoarleim

technological in the thin sources developed in the hydrocarbon reservoirs of the sea floor. The hydrocarbons are derived from the organic matter which has been deposited in the ocean bottom. The organic matter consists of dead organisms, such as bacteria, protists, and small animals, which have died and been buried in the sedimentary rocks. These organisms contain carbon, hydrogen, and oxygen, which are released as gases when they decompose. The gases are then carried by the wind and water to the surface, where they are trapped in the atmosphere. The trapped gases are then used as fuel for power generation, transportation, and other purposes.

YON, 26 EYLUL 1962

hortatilia

1911

the remaining days Erdogean, but
the weather became steadily worse.
On the 2nd of October we got
into the harbor of Samsun, where
we were to remain until the
improvement of the weather.

Saint Lucia *Uma Madera*

Mahmut Erdogdu ve diğerlerine, mahremiye adı verilen bir meşhur Türk şairi ve yazarı.

Sünden uzaklaştırmamıştır. Ba-
şında şerhini düşünen gecce; Bakan
Çelikköşz tarafından ayrılarak ma-
sessinde bekletildikten sonra, ta-
kiben gazetelerin genişliği itibarıne
gerekçe olarak dersvası Savcılık

hannum taklaat iccarim tekkii et
meceli iżżejtne, biekantekkise tie
biket dasyas iżżejtne, Savacqma
anek doċi x-sonna grandi
mgolma ka beraber. Methu
Brodien bundu kekkie valiże

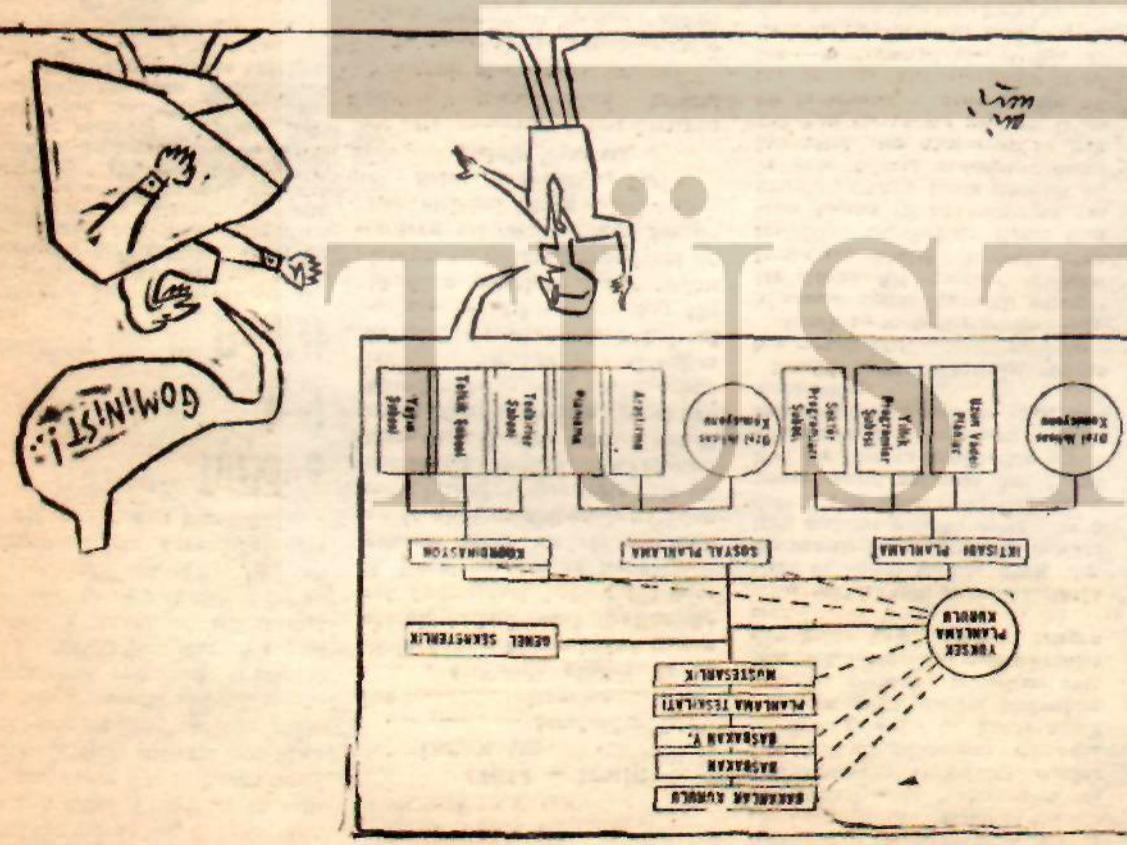
monatlicher Termin erfüllt und das
sonstige Maßnahmen erledigt werden.
Es kann dann der Bericht über die
durchgeführten Maßnahmen erstellt
und dem Betriebsrat vorgelegt werden.

measured in bit *kenaria* tereki—
measured in bit *bawuk* gepatik et—
degreeari ve usasita già di tivare
lurian 1956 ylidinan beri, gak
gak ketek tiadala Mubayaya etmek
suretylile allset elradina buyaik

—Alm
Kognacquai hækket vel er
en briterdeum kundakker (Sup-
perm, es), kavyn vildset vest
sundt Mæssesæ Mæddæ Ero-
sættel emmigæder; nu me-
sættel emmigæder; nu me-

Wettkampfmeister Meier
und Baskantig Mitter
wurden zuerst ausgespielt.
Mittwoch Abend 19 Uhr
wurde der Wettbewerb
auf dem Gelände des
Sportvereins "Dynamit"
abgehalten.

peripman Oetikang, van der Linden
van het Nederlandse muziekinstrumenten-
onderzoek. Hierin zijn degenen die
pioniers waren in de ontwikkeling van
deze vorm van muziek en instrumenten
beschreven. Deel I beschrijft de geschiedenis
van de vroegste vormen van muziek en
instrumenten tot de ontdekking van de
vastheid van de melodieën door de
Grieken en de Romeinen. Deel II beschrijft
de ontwikkeling van de muziek en instrumenten
in de verschillende culturen van de wereld.
Deel III beschrijft de ontwikkeling van de
muziek en instrumenten in de verschillende
culturen van de wereld.

CHP

*Aksal, bu defa
da Genel Baş-
kanlığı mı
getirilecek?*

Kavnaasma

C.H.P.

C.H.P. içinde yillardan beri alttan alta devam edegeken kavuşmalar, geçen haftalar içinde birden bire oldukça geniş ölçülerle yüze vurdu. CHP üst kademe yöneticileri arasında büyük değişiklikler oldu. Partinin Genel Sekreteri, Genel Sekreter yardımcıları, Merkez Yönetim Kurulunun üyeleriinden bir kısmı, Meclis ve Senato Grupları Başkan vekilleri, Grup Yönetim Kurulları üyelerinin bir kısmı değişti, Parti Meclisinden istifalar oldu. Ve nihayet bütün bunların da Üstünde, son Parti Meclisi toplantılarında, bizzat CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün dahi dejışmesi gerektiği tezi ileri sürüldü.

Bir fikir ve doctrin partisi olmaktan çok uzak bulunan CHP, son zamanlarda birden yüze vuran bu değişiklikler ile ne reye gitmektedir? Nereye gitmek istemektedir ve gitmek istediği yere ne derecede kadar gidebilecektir? [www.sabah.com.tr/14-2](#)

Geçtiğimiz hafta içinde olaylar söyle
meli:

Perşembe günü CHP Meclisi, —ki CHP'nin Kurultaydan sonraki en yüksek organizatör ve iki Kurultay yetkililerine sahiptir—, toplandı. Toplantı, CHP adı etrafında toplananlarca pek de hoş gitme yen bir sürprizle açıldı. Genel Başkan İnnönu, partinin ikinci adamı Genel Sekreter İsmail Rüştü Aksatın, esihli sebeple re binaens istifa ettiğini bildirdi. Haberi Parti Meclisi üyelerinin büyük bir kısmı o sabahki bir gazetenin atıtmış haberini öğrenmişlerdi. Bu bakımından haber üyeleri arasında bir sürpriz tesir yapmadı, ama bir eziylik yarattı. Kurultaya sadece iki ay kala ortaya çıkan Aksatın istifası, bir gece önceden, İnnönu'nun Çankaya'daki köşkünde, oek mutemebet bazı partililer arasında ~~etzekeklik~~ edilmiş ve

istifanın kabulüne karar verilmişti. Yeni Genel Sekreter, zorlucaya seçildi. Toplantıda hazır bulunan 33 üyeden 27 tanesi Genel Sekreterlik için oyalarını, 1957'den beri Genel Sekreter yardımcı yapan kıdemli Kemal Satır'a verdi. Geri kalan altı oydan üçü boş çıktı. Boş oylardan biri Genel Sekreter seçilen Kemal Satır'a aitti. Diğer ikisini kim ait olduğunu anlayılamadı. Seçim sonuçları açıklandığında, bir kalp krizi geçirdiği için toplantıya katılamayan Millî Savunma Bakanı İlahi Sancarın ikisi, Genel Sekreter yardımcılarından Kemali Beyazıtın da bir oylukla seçildi.

inönü'nün
yârıcı

Varisi
CHP, nin daha düne kadar iki numaralı adamı olan İsmail Rüştü Aksal yerine Kemal Satır seçilirken, milistaffi ve herşeyden müstagni İsmail Rüştü Aksal İstanbul yolundaydı. Eşinin hediyesi iki renkli bususi otomobille İstanbul'a hareket eden Aksal, hemen o akşam dinlenmek üzere Viyanaya doğru yola çıktı. Bir gün önce, Hale Aksala birlikte Çankayaya, İsmailin evine gitmiş ve Genel Başkana atılım vererek vedâ etmisti.

Aksalın Genel Sekreterlikten istifası
gençlere çeşitli şekillerde yorum-
landı. Öteki, CHP'ye en karşı durumda
olmak yerine heri gelenleri bile, hersey-
den enkazçı genel sekreterin görevinden
erken istifa etmesini şe gözü yaşlı demecler
yazıldı. CHP içinde İndoñile karşı olan-
ları da, bu konu hakkında sohbetlerinde çok
mucize Yıldız şapkasında yorumladılar. Bunu
birinci millet席 bair hakan, «Aksalın İstifasını
en fazla sevmek için bir sebeptir. Aksal,
Büyük Koalisyon CHP'nin girmesine ta-
mamlayıcı değil. Koalisyon kurulduğundan
sonra CHP'nin tâcîci tutumunu tasvip
etmemeli. Bu konuda İndoñi ile muhte-
şî görüşlerde çeşitli münakaşaları oldu.
Bunun bir ayak işme çıkmadan önce İndoñi,
bu partisinin tutumunu tasvip et-
memeli. Siz karma çalışma saygısızlığını
de giymemeli, onuza işinizin verin is-
tiâyi olmali, dedi. Fakat İndoñi kendisine
bu arzumları reddederek, sora herseyin daha

**İsmail Rüştü Aksal, İnönü ile görüşüyor
Değişmez Genel Başkan, değişiyor mu?**

Değişen İndirimciler

İlkeler
CHP'ye göre, Genel Sekreterler, Parti Meclisi Üyesi değildir. Nitelik böyle olduğu için de, Kasım Gülek Genel Sekreterlikten istifa ettiği zaman, otomatik olarak Parti Meclisi toplantılarında katılma hakkını kaybetmiştir. Aksal da Genel Sekreterlikten istifa ederek aynı hakkı kaybetmiş ancak, istifasının hemen peşinden, toplantıda hazır bulunan Parti Meclisi üyelerinin oybirliğine seçilmiş, böylece, onun Parti Meclisi dışında kalması önlenmemiştir.

Muhayyilesi geniş başka bir CHP, ileri lideri Aksalın istifasını şöyle yorumladı: «

rumlu :
«İstifamı arasında yatan asıl sebeb, CHP. nin İnönü'den sonraki Genel Başkanının kim olacağıdır. İnönü, bu konuda Aksah en uygun aday görmektedir ve adayının kısa vadedeki politika çekismeleri içinde yıpranmaması için de Genel Sekreterlikten, hastahıguna binaen ayrılmaması ve bir süre geri plânda kalmasını uygun bulmuştur. Eski bir topçu kurmay subayı olan İnönü'nün bu plânumun nasıl bir gelişme göstereceği ise önlümiizdeki ayıarda belli olacaktır.

ise önlünlüdeki aylarda belli olacaktır. CHP'nin liderliği konusunda, Kasım Gülekin mücadeleşini ve kabiliyetini pek fazla ciddiye almayan sekşenlik İ.önü, aynı yolda olan ve son günlerde çok akılbulunan Nihat Erbinden çekilmektedir. Belki bir süre sonra Genel Başkanlıkta ve hatia politikadan da çekilmeyi kuran İönü bunun için de, yumuşak politikası ve toplayıcı vasıfları ile kendine varış otabilecek insan olarak Aksalı tutmaktadır. Aksalın zamanı ve mizansenî son derece iyi ayarlanmış istifası bu yolda atılmış ilk adım

Plâmm, çok mahdut bir kadro içinde önceden hazırladığının bariz dellilerinden birinin de, ikinci koalisyonum bakanlarının seçilişi sırasında, Kemal Satırım adı en çok geçen insan olmasına rağmen bakanlık kabul etmemesi ve Genel Sekreterlik için, Aksamlı izinli oldu. Ayrıca kendisini hazırlamasıdır.

İnönü'nün Aksalı, CHP. Genel Başkanı yapımak gibi gizli bir planı var mıdır? Bu hususta kesin bir kanaata varmak çok geç. Müstağlı Aksal, başka adam bulunamadığı için nasıl genel sekreter olmuşsa, bir gün Genel Başkan da olabilir. Bunu olaylar, tayin edecek. Şimdi bilinen, İnönü'nün mistadı hilafına Genel Sekreterlikte kalması için Aksala ısrar etmemesi, hatta istifayı arzuluyormuş gibi davranışmasıdır. Aksal ise, yıllardır dostlarla aktif politikadan ayrılmamın en büyük arzusu olduğunu tekrarlamaktan vazgeçmemiştir. Ama şartlar, Aksal yeniden, hem de daha sorumlu mevkilerde vazife almaya zorlayabilir.

CHP, üst kademelevelsindeki değişiklikler bu kadarla da kalmadı. Aksalın istifasının basına aksettiği gün, çok daha geri planda kalmakla beraber bir başka istifa daha gazetelerde yer aldı. İstifa eden, CHP'nin Cumhuriyet Senatosu Grup Başkan vekillerinden Tahsin Bangoğlu idi. Bangoğlu'nun istifası da, görünüşte «sihhi sebeblere binaen» edilmiş bir istifadır ama, bu istifamız altında da, açık bir memnuniyetsizlik ve umulanın代替 edilememesinin acısı yatkındadır.

Merkez Yönetim Kurulu üyesi Tûran Güneşin bu görevinden istifası, Lebit Yurdoğlunun Grup Başkan vekilliği ne talip olması ve Merkez Yönetim Kurulundan ayrılışı göze alması, Parti Meclisi Üyesi Muammer Aksoyün, oMANDAN önde Fevzi Lütfî Karaosmanoğlu'numa çekişmeleri, kısa vadelerle hep üst üsté gelen olaylardır. Parti Meclisinin son gününde ise, Kemal Satırın Genel Sekreterliğe seçilmesi ile boşalan Merkez Yönetim Kurulu üyeliğine, parti yöneticiliğinin ve bilhassa partili bakanların en ateşli muhalifi Halil Sezai Erkut getiril.

di. Eski Genel Sekreter yardımcılarından Bakan olan Orhan Öztrakım yerine Kemalî Beyazıtın getirilişi de, CHP, üst kademelevelsindeki değişiklikler zincirinin halkalarından bir başkasıdır. Önümüzdeki günlerde Kemal Satır'dan boşalan Genel Sekreter Yardımcılığına yapılacak olan tayin de bir başka değişiklik hâlîası olacaktır.

Yeldeğirmenine saldırular

Ve nihayet, Kurultaydan önceki Parti Meclisinin son toplantısının ilk gününde Lebit Yurdoğlu, son gününde de Ferda Güley, bütün bu değişiklıkların üzerinde, bir zamanlar Millî Şefi, «Değişmez Genel Başkan» İnönü'nün de artık değişmesi zamanının geldiğini belirtmekten geri kalmadılar.

Lebit Yurdoğlu Perşembe günü, rejimin bekasını bahane ederek, «Rejimin ancak İnönü'nün şahsi ile kâim olmadığı fikriyle yerleştirmek şarttır. Demokratik rejimin devam edeceğine herkesi inandırmamız lazımdır. Bunun için hükümeti sağlam tutmamız lazımdır.» dedi. Cuma günü Ferda Güley ise, gene rejimin, yani demokratik rejimin bekâsına sözü getirerek, 14'lere, 22 Şubatçılara ve eski devir hasrettileri ile demokrasi düşmanlarına şiddetle çattıktan sonra, asıl konuya gelerek sunuları söyledi: İnönü hakkında umumi bir kanaat var. O olmasa ise bu rejim yürütmez deniliyor. Bu kanaati silmeniz lazımdır. Benimteklîmî sudur: İsmet İnönü, açılamıştır. Bu arada PLAN Kanunu çıktıktan sonra CHP, Genel Başkanlığımdan istifa etmelidir. Ve kendisi hayatı iken CHP'nin başına herkesin kabul edecek bir başkan getirilmelidir. Daha sonra İnönü, hükümet oşkanlığından istifa etmeli, rejimin teminatı ve kuvvetli olarak hükümet dignâme bulumualıdır. Böylece İnönü'nün sağılığında ve onun teminatı altındaki bu valiye yerləşməktridir.»

Gericin Inönü, Ferda Güleyin bu sözlerini de Güleyden sonra konuşan ve Başbakana çileden çıkartan Avni Doğanın konuşmasını cevaplandırdıken karşıladı ve «Ben fevkâlate bir insan değilim, bana çok sey atfederler, halbuki ben de sizin gibiyyim. Yalnız bir hususiyetim var. Cemiyetin iş olarak beni sorumlu kıldığı görevi yapar ve sonuç alırım. Bu sonucu almaya kadar ne tökezlerim, ne de acayıp davranışlara kıymet veririm, o sonuca muhakkak giderim» dedi ama, daha önceki Parti Meclislerinden birinde bizzat söylediğii, «Benim sağlığında yaşas yavaş kendinizi bir baş arayım» sözlerini hatırlayanlar, CHP yöneticilerinin yaşas yavaş kendilerine yeni bir baş arama zorunluluğunu duyduklarını gördüler.

Parti Meclisi toplantısında, hedef tutanlar sadece Yıldızlı ve olmadı. Çok daha dikkatli Avmi Dajcan da Genel Kuruluna

İLKÖĞRETİM HAFTASINDA

Behzat Ay

Güz ikindi... Yağmur giseliyor. Rüzgâr esiyor. Baylar, bayanlar semsiye ve yağmurluklarıyla çabuk çabuk yürümektedirler. Okula yeni başlıyan çocukların sevincle evlerine dönmektedir... İslanmak korkusu ile ivedi yürüyorum...

Karşında kentin en güzel yapılaşımından biri olan «Vidinli Otel» yük seliyor. Yerli zenginlere, turistlerin uğrak yeridir bu otel...

Pencereden, bol paralı müsterilerin yemek salonunda demlenmeye erkenen başladıklarını görüyor... Gözlerimi pencereden ayırmam, kaldırıma baktırmam... Yedi sekiz yaşlarında bir çocuk, mendilini açmış bekliyor... Yarı çıplak... Karm ve göğüs açık... Kir... Bir kolu kopmuş bir gömlek eski var üzerinde. Bir de pantolon eski bacaklarında, Ayak yalnız... Rutubetli kaldırıma oturmuş. Körpe vücutu, beton, yağmur, rüzgâr saldırısıyla karşı karşıya... Fakat onun ığın, esen rüzgârin, yaşan yağmuran, ikindi soğukluğunun, rutubetli kaldırının öne mi yok... Gelip geçenlere en etkin yalırmaya çalışıyor...

Cocugun önünde durdum. Mendi

linde bir liraya yakın para vardı... Parıltı parlı parlayan gözlerini, gözlerime diktii...

«Üşümüyor musun?» dedim. Seslenmedim.

Başını önüne eğdi... Eline topa dişi paraya bakmaya başladı.

Yaklaştım. Yanına gömeildim.

«Adın ne küçük?»

«Memet Şimşek.»

«Baban, anan var mı?»

«Var.»

«Ne yapıyorlar?»

«Hastalar...»

«Kaç yaşındasın?»

«Sekiz.»

«Okula gitmiyor musun?»

«Gitmiyorum...»

«İstiyerek mi bu işi yapıyorsun?»

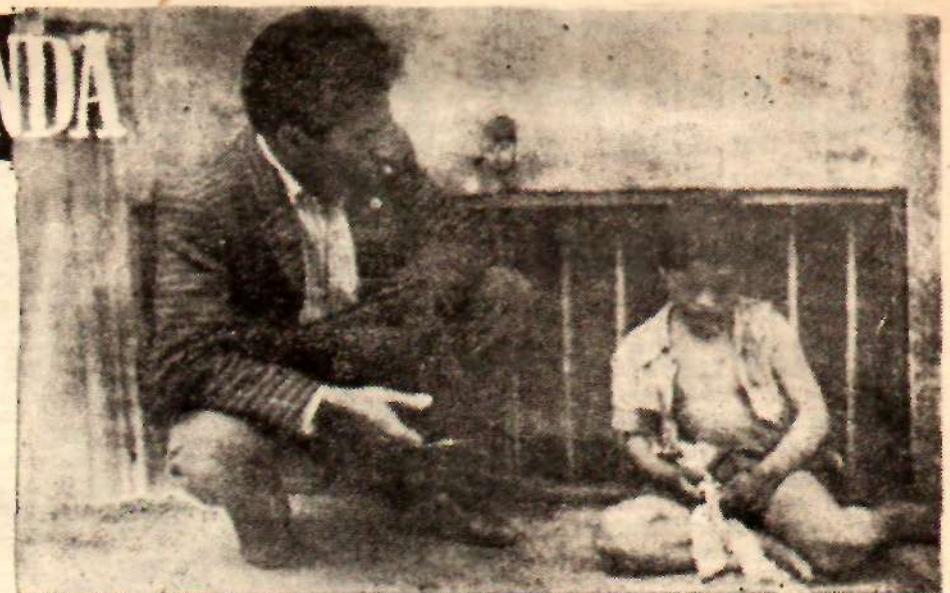
«Yooo...»

«Başkası mı yaptırıyor?»

«Babam... Hastası...»

Sonra, dudağını büzdü, ağlamaya başladı...

İlköğretim haftasına girdik... Söylər gecen yetkililerimiz gene iyimser, gene uyuşturucu konuşmaktadır...

Behzat Ay, Mehmet Simsek ile konuşuyor

Biz, bu gidişle, halka, halk çocuklarına dayalı yeni öğretim yıllarına gitmemizi sahamamaktayız... Gene Memet Şimşekler, gene okulsuz, öğretmen mensiz köylerimiz çember dışında kalaracak... Gene iyimser söylevler çekilecek... Ve kendi kendimizi aldatmaktan utaumayacağız... İçinde bulunduğumuz çağın halkı da olamıysa...

★

Adayasının 50. maddesi, «Halkın öğretim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlamak Devletin başta gelen ödevlerinden... Devlet bu ödevini yeri

ne getirebilmesi için, gene Anayasamızın 41. maddesinde belirtilen iktisadi düzene sağlaması gerekdir... İktisadi düzene sağlanmadıktan sonra, devlet, halka karşı olan ödevlerini yapamayacaktır. İktisadi tezatlar düzene son verilmelidir... her yıl dersler başlarken aynı yüzükartıcı gerçeklerle karşılaşacağız... Bu gerçekler içinde etili söylevler, halka dalga geçmekten başka bir şey olamayacaktır. Ve biz yurtaşlar da; halka karşı görevini yapamayan, halkın haklarını koruyamayan devlet için, «devlet, hemüz halkın devleti olamadı» diyeceğiz...

çattı ve İnönü'yle «tâvizciliğe» itham etti. Oyle ki, İnönü ile Doğan arasındaki bu sert tartışma sonunda iki taraf da bir an için yanlışmış ve kaşarlanmış tecrübelerine rağmen, sinirlenmekten kendilerini alamadılar. İnönü Doğana sert sözler söyledi, Doğan da Parti Meclisi üyeligidinden istifa etti.

Doğu tarifası

Birinci Koalisyonda Devlet Bakanı olarak görev alan, ancak İnönü'nün yumuşak ve üzlaştıracı olma çabasındaki politikasını açıkça tâvizcilik sayan ve bu yüzden istifa eden Doğan, daha önce CHP Meclis Gruplarında da birkaç defa yaptığı gibi, Parti Meclisinde de bir kez daha İnönü'ni karşısına dikildi.

Davudî sesi, Mustafa Kemalinkini andıran, kaşları ve beyaz saçları ile dileyenler üzerinde dalmış etki yapan Avni Doğan, Parti Meclisindeki konuşmasında konuya önce Hükümetin Doğu politikası ile girdi. Bu konuda, CHP İktidarı devrinde Doğuda uzun yıllar «müsfeş-i umumilik» yapmış, Valilik yapmış bir otöritye olarak konuştu. Kürtçülük cereyanları ve «tehlikeli alâkalar» üzerinde bilgi verdi. Birinci ve ikinci koalisyon hükümetlerinin bu konuda gösterdikleri acı ortaya koydu. Sert polis tedbirleri almayı savundu. Gene gerilere giderek, Mustafa Muğlalı olayına dokundu, kendi müfettiş umumiği zamanında bir jandarma komutanının dolabında yakalandığı «Haraçnamesi» adlı, Doğulu vatandaşlarımızdan haraç almak için hazırlanan bir kitapta bahsetti. Doğu Anadoluda asayı sağlamakla görevli jandarmannın bugün de dünkünden farklı olmadığını söyledi. Bütün bu söylemekleri, her zaman olduğu gibi bu kere de Avni Doğanın Doğu Anadolu işlerini en iyi bilen CHP siyasetçi olduğunu havasını etrafındaki telkine yarıyor. Doğan, iki lâfın arasında, «sayın İnönü de bu işleri gayet iyi ve yakından bilir» diyerek de politikacılığı elden bırakmadı. Sonra sözü koalisyon hükümetine ve bunlar karşısında CHP'nin durumuna getirerek, «Birinci Koalisyon gibi, bugünkü hükümetten de ümitvar değilim. Diğer partilerin partizanca hareketleri, eski Demokratları sonsuz şekilde kayırmaları, Meclis içinde muhalefet partileri ile iş birliği yapmaları bizi ümitsizlige götürmektedir. CHP gün geçtikçe yayınlamaktadır. Aziz İnönü'ün bunları dikkate alması gerekmektedir.» dedi. Sözleri arasında Genel Başkanın karşı partilere devamlı tâviz verdigini de belirtmeyi ihmal etmedi.

Belki de fazla yaşılmış olmasının da etkisi ile son zamanlarda sıkça sinirlenmeye başlayan İnönü'ü bu konuşmaya çok sert bir edâ ile cevap verdi. Avni Doğan sıkça itham ederek, «Avni Doğanın âdetidir. Ne zaman sıkışsa, görevli bulunduğu surada vukua gelmiş bir olayı tazelemeye çahışır.» dedi. Doğan, «Haraçnameden» aradan ancak yirmi yıl sonra kendisini haberدار ettiğin için, vaktiyle vazifesini yerine getirmemiş olmakla suçlandı. Bilhassa pek alıngan davrandığı, Mustafa Muğlalı hâdisesine sebebiyet verenlerden birinin de Avni Doğan olduğunu söyledi. Avni Doğan ise bu sözleri, belki de şimdiden kadar Parti Meclislerinde Genel Başkana karşılığı adet olmayan bir şekilde, «Alam açık olduğu için ortaya atıyorum» diyecek karşıladı. Mustafa Muğlalı hâdisedinde Mareşal Fevzi Çakmak'ı iknaya muvaffak olanın kendisi olduğunu söyledi.

Yüzünde karşı yapılan bu itirazlar yaşı Başbakanı daha da çok sınırlendirdi. Daha sert bir tonda tâviz verip vermem konusuna gelerek, «Ben tâviz vermeyorum. Tâviz vermeyeceğim. Ama yine girdigimiz bir sistemin içinde, heriye gitmenin şartlarını arıyoruz. Arkaadaşım benimle aynı fikirde olamayabilir. İkinci Koalisyon'dan ümitsiz olabilir. Ama ben bu rejime ve hükümete inanıyorum. Parti Meclisinin büyük ekseriyeti de bu kanaattedir ki, buna hâlâ devam edebiliyoruz. Ben bu kanaatimi değiştirmiyorum. Mesele yapılanların sadece eksik taraflarını dile getirmek değildir. Aynı zamanda onum iyi taraflarını da belirtmek gerekmektedir. Partiller bir arada daha iyiye gidebiliriz.» dedi.

İnönü'ün karşısındakini iyice kırıcı bir tonda sürdüğü konuşma söyle devam etti: «Avni Doğan arkadaşımız birinci olduğu gibi ikinciye de aleyhtardır. Grupta da lehinde oy vermemek için oy kullanmamıştır. Koalisyonu bozulsun demek rahat ve kolaydır. Ben de bir köşeye çekilebilir ve dînlenebilirim. Ama koalisyon bozulduktan sonra ne olacak? Görev kolay değildir. Devlet hizmetinde bulunanları beğenmeyenler fazla olur. Ama hizmet yapılmamıştır. Mesele yapılan ise inanmaktadır, zorluklarla mücadele etmektedir, koalisyon yürümez diye kesip atmanın hiç bir manası bulunmamaz.

Şimdi bana verilen bir görevi memnuniyetle yapıyorum. Sizden istediğim bana yardımcı olmanızdır. Cemiyet vazife verdiği zaman insanı uzaktan takip eder. Hattâ vazifesini yapan insan görülmeli. Bu önemli değildir. Vazifeyi bırakmayı gerektirmez.»

Askerî müdafale iktimalleri

Sonra sözü son günlerde gene lafı sıkça edilmeye başlayan askeri müdafale iktimallerine getirerek,

«Yakın bir müdafale yoktur. Bugün için 14'ler sinnimiz ve kendi işleryle mesul durundadırlar. 22 Şubatçılar ise, bir aralık fazla faaliyet göstermelerine rağmen, hâkimin liderlerini tevkifinden sonra susmuşlardır. Ancak bu memleketin üçüncü ve dördüncü koalisyon tecrübelere tahammüllü yoktur. Her türlü fedakârlığı yaparak bu koalisyonu yaşamak gayretini göstermeliyiz, bu son tecrübümüzdir.»

Inönü'nün kendi konuşmasının yanlış anlayıp yanlış yorumladığını söyleyen Doğan ise, sonunda istifasını yapıp toplantıya başkanlık eden Tahsin Bekir Baltaya verdi. Fena halde bozulmuş ve sınırlenmişti. Bunu beraber Avni Doğan, bu çok tarişmali Parti Meclisi toplantılarından sadece bir gün sonra Yeni mahallede yapılan parti kongresinde konuşurken, bir gün önceki asabyetini tamamen unutmuş, «Sayın İnönü'nün etrafında toplanıp, ikinci koalisyon yaşaması için elbirligi yapmalıyız. Yüzde yüz Sayın İnönü ile ve parti yöneticileri ile aynı fikirdeyim. Yeter ki, karşı partile re pek fazla tâviz vermiyelim» demekten kendini alamadı.

Inönü, Parti Meclisinin ilk günde toplantıda da israrla koalisyon konusunu üzerinde durmuş ve ne bahasına olursa olsun bu tecrübeyi başarmak zorunluluğuna işaret ederek peşinen fazla sert tenkitleri önlemek istemiştir. Perşembe sabahı, Aksala istifasını açıklamasından hemen sonra yapılan bu konuşmada İnönü sunları söylemiştir:

Koalisyonun kurulması ve devam ettilmesi zordur. Herseyden önce parti teskilatımız ve arkadaşlarımızın bu güçlüğe alımlı koalisyonun devamı lâzımdır. Ama hizmet yapılmamıştır. Mesele yapılan ise inanmaktadır, zorluklarla mücadele etmektedir, koalisyon yürümez diye kesip atmanın hiç bir manası bulunmamaz.

Bu konuda parti ve grup teşkilatı, beni çok sıkıştırıyor. Sanki benim elinden bir şey gelmiş gibi. Tek başımıza iktidarda olduğumuzu zannediyorlar. Oysa biz kazandığımız yüzde 38 oylarla ancak demokratik sistemin korunmasında temel oluyoruz. Ancak dengeyi temin ediyoruz. Arkadaşlarının bu konuda da anlayışı ve fedakâr olmasını temenni ediyoruz. Arkadaşlarının bu konuda da anlayışı ve fedakâr olmasını temenni ediyoruz. Attığımız adam küçük değildir. Daha sekiz ay önce bir seçim yapılaca-

ğından, bir kabinenin kurulabileceğinden şüpheliydi. Bugün ise, seçim yapılmış, koalisyon kurulmuştur. Gerçi eski DP kitleسىne mensup bazı gayri memnun kimseler vardır. Koalisyonu dahil partiler içinde de vecibelerini yerine getirmeyeceğiz. Sahıflar vardır. Ama bunlar da birçok bâkımardan koalisyonun ve demokratik düzenin devamını arzu etmektedirler.

Efendin ne der, sen ne dersin?

Inönü'nün bu ilk günde uyarıcı konuşmasına rağmen, Perşembe, Cuma ve Cumartesi günleri Parti Meclisi üyeleri gene de bildiklerini okumaktan geri kalmadılar. Cemil Sait Barlas, Tahsin Bekir Baltacı, Cahit Zamanlı, Vedat Dicleli konuşmalarında daha çok Beş yıllık kârkinma plânimiz sözüne ettiler. Barlas, «Plânim sistemi hâtalıdır, sistem millî gelire göre degil, sektörde göre ayarlanmalıdır. Atatürk devrinde başarı ile uygulanan beş yıllık plâm yapın ve tabik edenlerden faydalananmasının zararı olmuştur. Doğu Anadolu için ise başlı başına bir kârkinma plâm yapılması gereklidir.» dedi. Tahsin Bekir Baltacı plâm rasyonel hâzırlanmadığını belirtti. «Yabancı uzmanlara lâzımdan fazla önem verilmiştir. Onlar gerçeklerimizi bizim uzmanlar kadar bilmezler.» dedi. Cahit Zamanlı ise ufak tekel hâtalarına rağmen plâm savunmak gerektiği tezini ileri sürdü. «Kârkinmak için plâm tek çaredir.» dedi.

Parti Meclisinin az konuşan hâbibi Vedat Dicleli ise, Doğu Anadolu, Kürtler ve Barzani meselelerinin üzerinde durdu. Barış Dünyası dergisinden pasajları okudu. «Türkiyede Türk - Kürt diye ayrı iki millet yoktur.» dedi. Kristof Kolombun yumurtası gibi de keşfeme bir tehdit tavsiye etti: «Doğu'da fazla okullar açılarak türkçe herkese öğretilsin, Türk Kültürü köylere kadar yayılın.»

Üç günlük toplantıların sonucunda variılan tek müsbat olay, Kurultayın 29 Kasım günü toplanması kararı oldu. Bunu dışında üçer deşir imkânı buldukları ve Genel Başkanlarının ne düşünüp örendiler. Toplantıların sonunda, Yeni Genel Sekreter Kemal Satırın Başkanlığında, Turhan Feyzioğlu, Emin Paksoy ve Bülent Ecevit'in katılması ile kurulan bir komisyon, Parti Meclisi çalışmalarının sonunda yapılması mutad olan bildirisi hazırlandı. Pek çok lâf edip hiç birsey söylememekte başarılı olan dört yöneticisinin hazırladığı lâf yâmi bildiri ertesi sabah sadece Ulus gazetesinde yer aldı.

IRKÇILIK NEDİR?

**Y.T.P. Diyarbakır Milletvekili
Recai İskenderoğlu'nun Millet
Meclisinde yaptığı konuşma**

Rıyakar neşriyatları karşısında, ekâri umumiyyenin bilmesi ge reken hususlar olması baktan huzurunuza tekrarın fayda si vardır. Bânlar, iktisadi liberal, fel sefede ruhlu, milliyetçilikte irkçı, re jînde diktatör, siyasette şoven ve em peryalistirler. Bu, beynelmilel ve ta rihi bir gerçekdir.

Hüviyetini tespit etmiş olduğumuz irkçılığın, memleketimizdeki tarîhi seyri ve bugünkü durum ve tutumları ve sorumluza esas olan esprî bakımından kanun dışı dayanışları ve bun

Recai İskenderoğlu
Gerceği söyledi

lara karşı tatlîk edilmesi gereken ka nınlar... Ayrıca milletçe hür ve de mokratik nizam düşmanı olan buntara karşı takip edilmesi gereken politika ile millî birlik ve beraberliği bordugu bu zehirli faaliyet karşısında hüküme tin müsamahakâr tutumunun tâhlîline gelelim.

Devlet olarak bizim milliyetçilik anlayışımız nedir? Bunu en veciz şe klide büyük Atatürk'ün eylemiştir: «Mîsâkî millî budaları içinde Yurta Sûh, Cihanda sulu...» Devletimizin kurucusu, Cihan Harbi boygunundan mütecanis ve mütehit bir topluluk halinde millî misak buduları dahili de zinde ve kuvvetli bir devlet çıkardı. Devletin kudretini teşkil eden insan unsurunun birbirleriyle siyasi ve sosyal münasebetlerinde hakiki cevher olan millî anlayışı su felsefik cümle de bağladı: «Severek ve isteyerek Türkîye Cumhuriyeti taâbiyetindenin di yen herkes, Türkîür ve Anayasa'nın bahsettiği haklardan herkes gibi isti fade edecektir.»

Misâkî millî'nin ruhu budur. Ana yasamın millet ve milliyet anlayışı ve esprî budur. Bu esprîye aykırı, sağ dan gelen her tutum ve neşriyat mem leket için felâket, millet için içe harp kastalarının al regnini ifade eden kor kus ve sapık bir fikirdir.

Türk Ceza Kanunu bir çok maddeleriyle Anayasa'yı ve Atatürküne millî anlayışını her müşasunda ihlî eden Millî Yol, Yeni İstiklâl, Top rul, Oba, Büyük Türkeli Bu Millet Ne den Ajjâl, Mîbetsiz Şehir, Orkun ve nikayet Yeni İstanbul gibi yazı organ larının kâğıtanesi kanun pençesine tes lis edilmiştir?

Demokrasi bir müsamahâ rejimi ile ova eue işlemeye hürriyetini bâhe

den bir rejim değildir. Hükümet, ka nınları istediği zaman tatlîk ederse, diktatörlük olur.

Türk, Türkîlik ve Millet gibi aziz anlayışları, muvazenin dışına çekme rek millet ve memleket için zarar ve rici ve millî birlik ve beraberliği bozu cu düşünceleri senelerden beri yay

Öhhöööö

Satır

İsmail Rüştü Aksal «sâhih sebep» ten ötürü CHP Genel Sekreterlik göre vînden ayrıldı, yerine Kemal Satır ge tirildi.

Ne dersiniz, acaba Aksal'ın sâhih mi bozuktur, yoksa CHP'ninki mi? Bana kalırsa, CHP'ninki...

Hem, Feyzioğlu'nun dediklerine bakılırsa, şu günlerde CHP'nin bir «satır» a síddetle ihtiyacı var gibi...

Hadi hayırlı...

Beyaz

Kuyruk der, dertleniriz; eşkiya der, dertleniriz, ıssızlık der, dertleniriz; piyasada darlık der, af der, huzur der, Tedbirler Kanunu der, dertleniriz...

Hele su son aylarda olup bitenler tüm şâşkına çevirdi bizi. Her kafadan bir sese geldiği gibi, her bakandan da binbir ses geliyor. Partileri derseniz, hepten toz—duman!

Ama, ne var bunda huzursuz ola cak!

Daha baştan adımı koymak: «Be yaz İhtilâl!»

Eee, bilirsiniz ki beyaz çabuk kır lenir. Bu konuda söylemiş bir sürü halk türküsü vardır.

•Siyah giyme söz olur
Beyaz giyme tez olur.

•Fukaranın şâşkını
Beyaz gîyer kış günü.

Emredersiniz!

Bir yanda Cumhuriyet gazetesini an ket açar:

— Irz ve namus düşmanları idam edilmeli mi?

Cevap verilir:

— Edilmeli!

Bir yanda Ankara kadınlarımız gösteri yürüyüşüne okarlar:

— Kahrolsun irz ve namus düş manları! Idam, idam!

Emredersiniz beyler, emredersiniz hamfendiler! Sıra sıra dîzmeli hepşin. Hiç mi değil, ırgan sanayîlimiz gelişir.

Ama, bana kalırsa, idam eâmete biraz haksızınız. Neden mi? Gelin ben size bir fikir aatalayım:

Hamfendîn biri gazete okuyor mus. Gazetede söyle yazıyor mus: «Delikanlı nim biri, aâsâmın kızını dağa kaldırılmış

— Ah, demis, ne mutlu kuz!

Evet, idam etmeli, etmeli ama, herhalde Ahmet'i Mehmet'i değil... Kızdarımızın oğlanlarımızın okumasına engel olan kadın—erkek duvarını gün den güne yükseltsen, kadın orospulu ga, erkeğî zâmparalığa iten, avâre «cinsî lâtit». İerimizde caddelerde sabah tan akşama fink atıran, birini yâhma yak, ötekini Cadillac'a dolaştıran top lumsal düzeni idam etmeli! Sivrisinek

makta devam eden bu neşriyata kanu nun şâşkulu ve âdil yolunu gösterme nîzam gelmiştir. Bu vatan içinde modern ve makul anlamıyla tek bir millet vardır. Ve bu milletin âtisini aydınlatan tek bir kanun vardır. O da, şoven irkçılığı, Ortâğına örümcekle şen fikir mahzelerine terketmiş ve millî devlet esasını kendine mihrak ka bul etmiş olan anayasamızdır.

Suç tegâl eden bu neşriyata kar şî müneyyid yönünden müsamahakâr hareket eden hükümet, zehirlerini, ber taraf edecek, radyo neşriyatı yönünden de o nisbetle ihmalkâr davranışmaktadır.

Irkçılığın ilmi bakımdan hiç bir mânâsı bulunmayan bir mefhum olduğunu, hele İslâmiyetle asla bağıdaşamaya çağın, birinin ümmetçi, diğerinin in fîrârı olduğunu bütün yurdu yarın kan, dörtte bir kan ve saf kan diye rek lâz, kurt, gerkes, pomak ve fellâh tasnifiyle mübarek vatanı etnik bir Sevr Muahedesine çeviren korkunç ve îlkSEL bir parçalamaya götüreceğini, irkçılığın milliyetçilikten tamamen ay

rr olduğunu, milliyeti içinde getiren âmillerin zamanımızda fikri, ruhi ve iktisadi unsurlar olduklarını progra ma alıp, devlet radyosuya izah etme liâdir.

Ve yine bu zihniyetin diş politika bakımından Turancılık fikrinin ne gibi maceraperest bir düşüncesi olduğu nu, irkçılığın iç harp, Turancılığın da gaye olarak diş harp olduğu izah edil mesi lazımdır.

His paravanlarını ihtişaslarına yelken yapıp, viedan ve mukaddesat tefeciliğini siyaset borsasında geçer ak çe haline getiren, asıl Türk genelîni ve halk esfârını hikâyे mistisizm içinde hangi hrsârla âlet olduğu bî hîmez şuursuz şîruler halinde peri şan etmeye mahkûm eden Romanya'daki Gardisilikten fâksîz hareketleri ve neşriyatları, karşısında nizam ve kanun hükümleri tatlîk mevkîine koy mayan hükümet tarîk önünde sorum luluğunu idrâk etmelidir.

Centilmence

İnönü —olduka şâşmis— soruyor: — Örfî idare mi istiyorsunuz? Gruplaki senator ve millîvetkilleri: — Hayır!

İnönü —daha da şâşmis— : — Öyleye ne istiyorsunuz? Tıssss...

Aman sayın Başbakan, onlar hem ne istediklerini bilmeler, hem de ne istemediklerini... İkisinden birini bilselerdi, bu ülke böyle mi olurdu?

Hem biz daha «idare» nin ne ol duğunu bilmiyor ki, «örfî idare» den söz edesiniz.. «Ramazan, Saban, bir de rahmetîlik baban...» Ne gördü ki garip anan...

Bal gibi demagoji

Feyzioğlu kendini reklâm etmesi ni öyle beceriyor ki! Bakın, ne demiş: — Üfürükçüllü reddettiğimiz içâa sağdırın, vatandaşâ ibadet hakkâ tamâdigimiz içâe de solularım hücum larına maruz kalyoruz.

Ben buna bir sey demiyecigim. Yânz, sayın Feyzioğlu'ya bir plâk arma gân ediyorum:

«Çarşidan aldım pirinei, pirinciiii Edirnenin boyacısı birincin, birinci-

Yaşsa bre!

Ümraniye'de Kârkor Duvarci adlı bir kuyumcu, 133 cm. boyunda, 13,5 kg. ağırlığında bir roket yapmış. Ro ket 10 km. yükselsiç ve havada 58 saniye kalmış.

Kârkor diyor ki:

— İmkân yok diye, elimizi kolu muzu bağlayıp oturacak degiliz ya... Bu memleket nasıl kalkınacak?

Ah, bre Kirkorcugum!... Koskoca devlet bir «Devrim» arabasını yürüte medî ki, sen roket yarışrasın... Biz de çok tabanca yaptık çocukluğunuz da, mermi kovanlarından!

Doğrusu, iyi bir mizahçısın! Yap tiğin espirili, en az, ucurdurun roket kadar beğendim. Yaşa bre!

Pissst!

Memur politikaya uğraşamaz. Asker politikaya uğraşamaz. Öğrenci po litikaya uğraşamaz. Çünkü hepsi de, iyi—kötü, okumus.

Peki, ne kâsi geriye?

20 milyonda 16 milyonu okuma yazma bilmeyen bir ülkede kimler ug râşır politikayla?

İssizler, açlar, dilenciler, pat—gât okuma—yazma bîlenler, köylüler vs... Bir de, günün bunun sırtından geçen, günün bunun sırtına basarak yük selen zübük takımı...

Nasıl, hesabımıza gelir mi? Bu kuzuları bu kurtılara kırdıralım değil mi?

Pissst!

Hüseyin Korkmazgil

Millî Yasa

Başkan Nâsır tarafından açıklanan ve Mısır Sosyalizminin ilke ve amaçlarını belirten «Millî Yasa»yı bu sayımızdan itibaren yayımlamaya başlıyoruz.

I. GENEL BAKIŞ

Dönüm
...oktası

23 Temmuz 1952 günü, Mısır Arap halkınin sürekli mücadeleinin tarihinde yeni ve şanlı bir sahanın başlangıcıdır. Mısır halkı bu şanlı günde, bütün alanlarda öncü bir İhtilâl denemesine girişmiştir. Bu deneme, son derece gül, karanlık ve tehlikeli şartlar altında yapılmıştır.

Mısır halkı, İhtilâl hamlesiinin sahîmîyeti, İhtilâl yolundaki sarsılmaz azınlık sayesinde, insanların en geniş, emel levînde köklü ve derin bir değişimyi gerçekleştirecek duruma geçmiştir.

Mısır halkının İhtilâl davasına bağlılığı, olsaları ve durumları açıkça görübilme yeteneği, her çeşit kıskırtıcı davranışlara karşı sürekli mücadeleci, öncük bir millî İhtilâl gerçekleştirmek imkânı sağladı. Çağdaş tarihteki bu İhtilâl, hür bir insanın tarih boyunca, sömürgecilikten ve az gelişmişliğin maddeî manevî bütünlüklerinden siyârlımsız daha iyi bir hayat yaşamak için giriştiği mücadelenin bir devamıdır.

23 Temmuz 1952 günü, Mısır halkı, kendi olumlu kuvvetleri sayesinde bütün çürümüş değerlere kesin olarak sırt çevirdi; yüzyıllara süren bütün baskı ve adaletsizlik kalıntılarından kendini kurtardı. Mısır halkı, hayatını yeni bir temel üzerine yeniden kurmak isteğiyle iradesini serbestçe kullanmayı önyeten bütün ölü değerleri silip attı. Ölmez Nil vadisinde doğabilecek bütün ışıkları boğmağa hazır olan karanlık kuvvetlerin hep si göz önüne getirildiği takdirde, Mısır halkının 23 Temmuzda harekete geçirdiği İhtilâl gücünün degeri bütün açılışıyla

ortaya çıkar.

Yabancı istilâcılardan gerek Mısır'da gerekse komşu ülkelerde, Mısır halkının yıldırmayı ve mukavemetini kırmayı he def tutan üsler kurmuşlardır. İktidarı zorla ele geçirilen krallık sileşti, bütün

memlekete bezgülük ve kölelikten başka bir şey getirmeyerek, sadece kendi çıkarı için yaşıyordu. Toprak ve topragın ürünlerini sadece derebeylerin elindeydi. Derebeylik, milyonlara emekçiye, hasattan artan ger göpken başkını burakmıyordu.

Kapitalizm, iktidarı ele geçirildikten ve bunu kendi çıkışma uygun biçimde teşkilatlandırdıktan sonra, Mısır'ın zenginliklerini sömürmek için çeşitli yollara bağı vuruyordu. Halka karşı elbirliği etmeyen bu kuvvetlerle mücadelede o kadar tehlikeliydi ki, halk kütüfelerinin mücadelede ni idare eden siyasi teşekküler, birbirinden bir takım toplumsal imtiyazlara kendilerini kaptırıyor ve böylelikle bütün mukavemet imkânlarından yoksun kalmışlardı. Hatta bununla da kalımıyarak bu siyasi teşekküler halkın kütüfelerini kan darmak için, yalancı bir demokrasinin ıldatıcı oyununu oynamak üzere harekete geçiriliyorlardı.

Buna benzer bir harekete, ordunun kadrolarında da bağı vurulmuştu ve halkın menfaatlerine düşman, egemen kuvvetler ordunu millî mücadeleyi desteklemekten sıkıyoymak için onu zayıflatılmaya çalışıyordu. Hatta bununla da kalımıyarak bu orduya, bu millî mücadeleyi tehdit etmek ve bastırmak için kullanabilecek dumruma gelmektediler.

İhtilâlin

altı
ilkesi

İşte Mısır halkı, bu durumda ve bu İhtilâller kargasında bulunduğu sırada dir ki, 23 Temmuz 1952 de azınlık ve imanla baş kaldırdı. Mısır halkı, güçlükleri ve tehlikeleri göğüslemek, karanlığı dağıtmak için İhtilâl yoluna baş verdi; bu yolda yapacağı fedakârlık ne olursa olsun, yaşama hakkını sağlamak için zaferi kazanmak azınlık işe girdi.

Mısır halkınin, bu İhtilâl hareketine, mücadele sırasında ortaya çıkacak bütün meseleleri çözebilecek siyasi bir teşekkül den yoksun olarak başladığını göz önünde tutulursa, İhtilâleci azminin büyüklüğü daha iyi anlaşılır. Bundan başka bu İhtilâl, İhtilâleci bir değişimi sağlamak için gerçekleştir, açıkça belirlenmiş ilkeler ortaya atımadan başlamıştır.

Bu şartlar altında İhtilâl hareket kılavuzu olarak herkesçe bilinen ancak altı ilke vardı. Bu ilkeler de, halkın mücadeleşinin emelleri ve ihiyaçlarından doğmuştur.

Memlekette hükümlü şären güçlüklerin, tehlikelerin ve karanlığın ortasında bu ilkeleri sadece açıklamak bile, İhtilâlin sarsılmaz azminin başı başına bir delilini meydana getiriyordu. Bu ilkeler şunlardır:

1 — Süveyş kanalında üslenmiş bulu-

nan İngiliz ordusunun karşısında ilk ilke, sömürgeciligi ve bu sömürgeciligi destek da, ikinci ilke, derebeyliği tasfiye etmigi.

2 — Geniş topraklar üzerinde keyfi olarak hükümlü şären derebeylik kargası da, ikinci ilke, derebeyliği tasfiye etmek.

3 — İhtilâlin enerjisini, bir grup kapitalistin çıkarı için sömürmek teşebbüsü kargasında, üçüncü ilke, sermayenin İktidar fizerindeki egemenliğine son vermek.

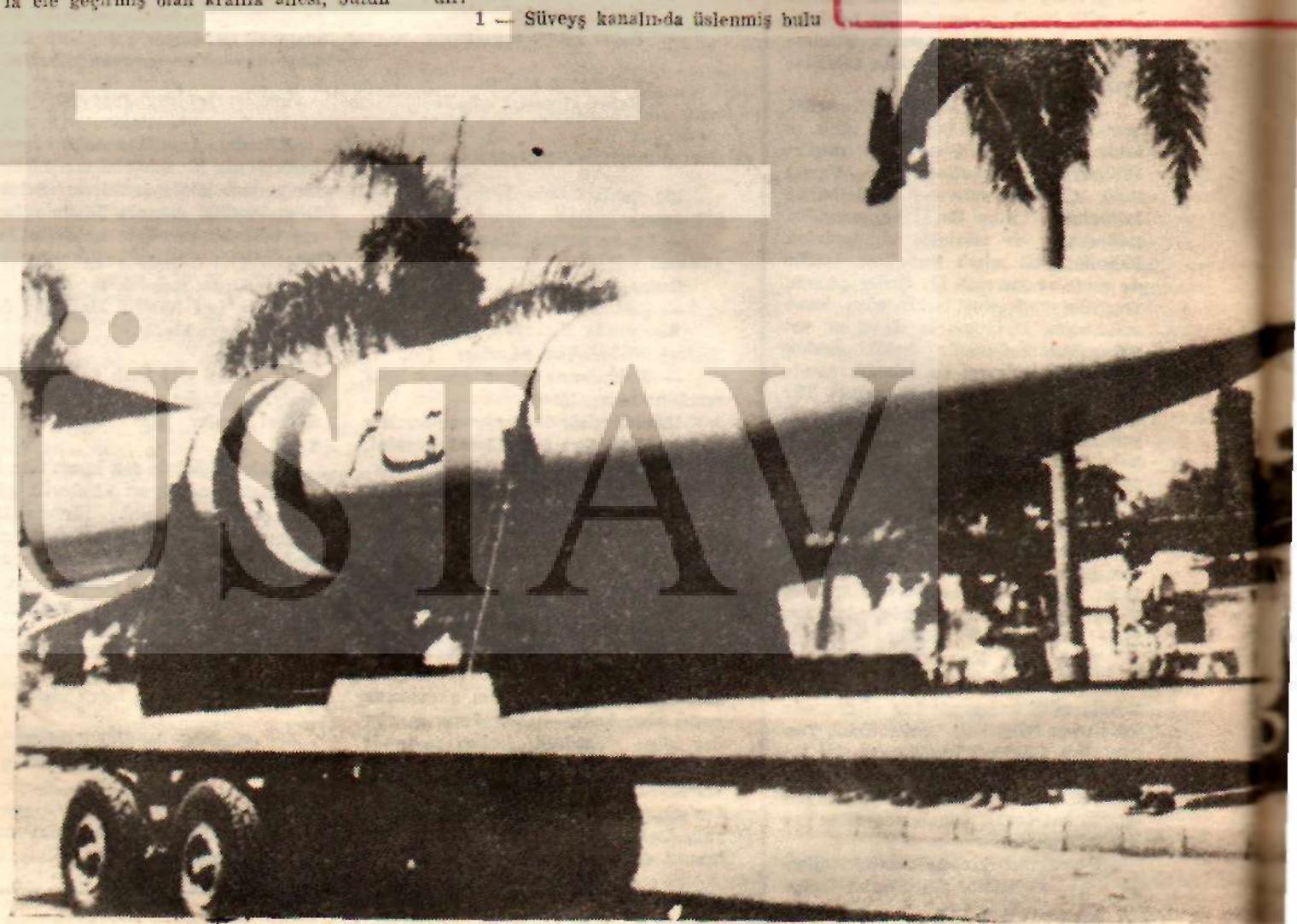
4 — Bütün buraya kadar sayılanlarla tabii sonucu olarak ortaya çıkan sömürük otılık ve istipdat kargasında, dördüncü ilke, toplumsal adaleti sağlamak.

5 — Ordunu zayıflatmak için tertipler hazırlamak ve içeriide bir ayaklanma ya hazır olan küçük kuvveti kullanmak teşebbüsü kargasında, beşinci ilke, güçlü bir millî ordu kurmak.

6 — Millî gerçekleri tahrif etmeye çalışan siyasi oyunlar kargasında, altıncı ilke, sağlam bir demokrasi hayatını kurmak.

Bu altı ilke, sürekli halkın mücadeleleri tarafından, bu mücadele hizmetinde ordunun saflarında seferber edilmiş İhtilâleci öncülerine ve ordu dışında kalıp da bu mücadelede kendiliğinden katılan öncüler emanet edildi. Bu ilkeler, İhtilâl için, tamamlanmış bir hareketin ilkeleri deildi.

- 1 - Sömürgeciligi
lige destekliyeli teşekküler tasfiye
leri tasfiye - Derebeyliği -
mak.**
- 2 - Sermayenin İktarı
ki egemenliğine -
- Toplumsal adaleti -
- Güçlü bir millî ordu -
- Sağlam bir demokrasi -
tim kurmak.**

Kalkınma ve sosyal adaleti ön plâna alan sosyalist programla Mısır çok ilerledi. İşte Mısır yapısı roket...

Bu ilkeler, sadece, bu şartlar altında bir hizmet kılavuzu ve sadece, İhtilâlin en merhaleye varmaktadır azmini ortaya koymuyordu.

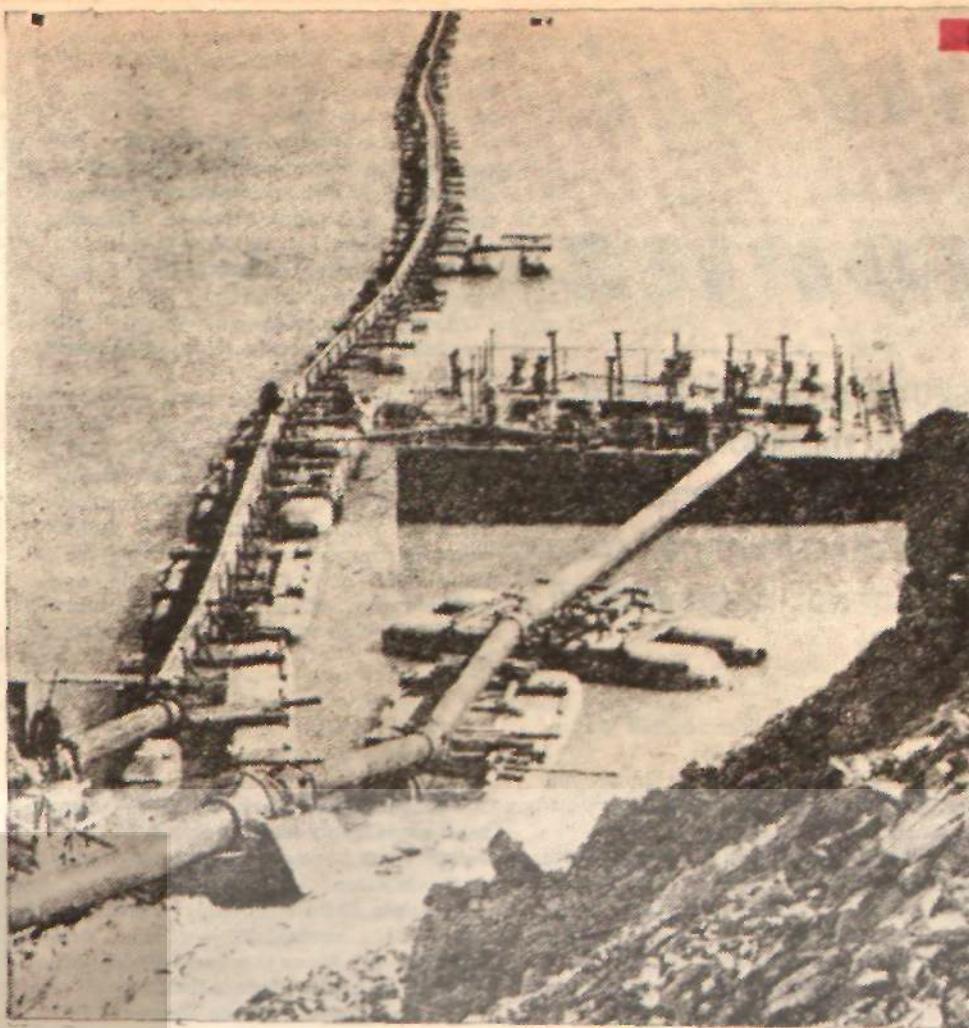
Halkın İhtilâle bağılılığı

Mısır halkı, 23 Temmuz 1952 İhtilâlin ertesinde, derin yankılar uyandıran bir tarihi hareketin tek amiliydi:

1 — Her şeyden önce, Mısır halkı, bu altı ilkeyi denemeye ve sinamaya töbütarak geliştirme işine girdi. Bu altı ilkeyi, canlı bir şekilde millî tarihe soktu. Böylelikle, varmak istediği hedeflere ulaşabilmek için İhtilâlin izlemesi gereken yolu epeceek etrafı bir programın temellerini attı.

2 — İkinci olarak, Mısır halkı, gelecek için beslediği büyük umutlarını sırra İhtilâl öncülerine bildirdi. Bu sırra bu İhtilâl öncülerine emanet etti, geleceğin kuruluşuna katılabilecek yeni unsurları İhtilâl öncülerinin safına vererek onları her gün biraz daha kalabalıklaştırdı.

Mısır halkı, İhtilâl öncülerinin efeni rolü oynamakla yetinmedi; aynı zamanda, onları nereden gelirse gelsin köylüklerde kargı koruyacak bir zemin de hazırladı.

Elektrik ve sulama işini halleden ek Asuan barajı

Mısır halkı, sadece, İhtilâl öncülerini yola getirmek için düşmanları tarafından girişilen bütün teşebbüsleri boş çıkarıma yetinmedi, aynı zamanda unutulma ve gururdan doğan bütün inhişflara da karşı koydu. Mısır halkı, görev yolun da İhtilâl öncülerinin, daşma kılavuzluğunu yaptı.

Gerek Mısır Arap halkın hareketinə geiren İhtilâl azmi, gerekse bu İhtilâlin samimiyeti, millî çaba için ortaya yeni ölümler çıkardı.

Bu samimiyet, yalnız kütülelerin İhtiyaçlarının ve haklı isteklerinin tamamı, bunun dışında gelişmeyi önleyen hiçbir engelin tanınmadığı ve tanınmayacağı olayıyla doğrulanmıştır.

Mantıklı olarak, Mısır halkın karşı karşıya bulunduğu benzer durumlarda, halkın, bir takım İslahatı koparabilemek için pazarlıklar ve yarımdan tedbirler yoluyla girmesi gerekiydi. Yabancı egemenliğine ve içteki sömürgecilik unsurlara karşı kova bilmek için, sağlam yapılı bir siyasi teşkilatın bulunmaması ve iyice belirenmiş ilkelerin yokluğu kargasında, bu geleneksel mantık tek çare olarak görülmektedir.

Halbuki, Mısır halkın hareketinə giren İhtilâl azmi ve İhtilâl hareketinin samimiyeti, bu geleneksel mantaşa meydan okumuş, İhtilâlin yaratıcı eserlerini meydana getirecek güçlü bir mantiğın karşılıkını çıkarmıştır.

23 Temmuz 1952 günü, bu İhtilâle hamlenin işaretini vermiş, Mısır halkına, kendi kendini daha iyi tanıtmak, kendisinin de gizlenen büyük güçü keşfetmek imkânını sahiplamıştır.

Sömürgecilikle savaş

İhtilâller tarihindeki bu yeni dene meyi gerçekleştiren de bu gizli güçler. 23 Temmuz 1952 den beri geçen yıllar, bu gücün, çeşitli milletlerin yürüttükleri mücadelede son derece değerli bir silâh olduğunu ispat etmiştir.

Bu deneme, boyundurak altındaki milletlerin asyaklanabilecek günde oldukça lâkatlı, hatta çok geniş bir İhtilâl hareketini yürütebileceklerini ispat etmiştir.

Mısır halkı bu sınav sırasında bir çok İhtilâl hareketlerinden geçmiştir. Bu İhtilâl hareketlerindeki mücadeleler ve çeşitli safalar birbirine keneftenmiş ve karışmıştır. Mısır halkı, bu mücadeleler sonucunda ve oldukça kısa bir süre içinde, İhtilâlin bütün düşmanlarını yenmemiştir ve ilerleme yolunda gitmekçe da ha hızlı adımlar atmasını sağlayacak bir hamleye girişmek fırsatını bulmuştur.

Mısır halkı, sömürgecililere karşı sa-

vasında, eski toplumun bazı sınıflarının gücünü felce uğratmayı başarmıştır. Bu sınıflar gerçekle kendi çıkarları bakımın dan sömürgecilige bağlı oldukları halde, halkın sömürgecilige karşı hareketine katılarak onu aldatabilenlerdir.

Geleneksel anlayışa göre, milletin bütün sınıfları arasında bir dayanışmaya ihtiyacı olan kurtuluş savaşı, gerçekle, sırınlı bütün ihanet darbelerine karşı koruduğu vakıt muzaffer oldu.

Mısır halkı, sömürgecililere karşı açtığı kurtuluş savaşına, görünüşe aldanmayarak girdi. Mısır halkı, bu mücadele sırasında, sömürgecil menfaatleri dolayısıyla sömürgecililere bağlı olan bütün unsurları kendi saflarından uzaklaştırmak aklılılığını gösterdi.

Mısır halkı, İhtilâlin geliştirilmesi işi ne girişiken, bunun için gerekli sermayeyi toplar, harekete geçirir ve onu bu yola yönlendirken, büyük güçe sahip olan mahalli kapitalizmin daha önceki bir çok millî İhtilâller sırasında bu sermayenin kârını ele geçirdiğini gözden uzak tutmadı. Gelişme planları için gerekli olan sermayeyi elinde bulunduran bu kapitalizm, bu gelişmenin bütün nimetlerini kendisine mal edebilecek tekelleri kura bilecek güçtedir. Mısır halkı, İhtilâle yüz rüyuslu sırasında, bütün yerli tekellere oldırlı bir darbe indirdi. Oysa bu tekeller, herlemeye doğru bu yürüyüşüne kenâdlerinin vazgeçilmez bir unsur olduğunu ni sannıyorlardı.

Mısır halkına, bütün gayretini istihâle verdiği bir sıradır, bu istihâsal için gerekli bütün malzemeyi tamamıyla ele geçirerek imkânını sağlayan da yine bu İhtilâle görüştü.

Mısır halkı, sömürgecililere ve kapitalizm millî bağımsızlığı, gelişime zarureti maskesi altında kendi çıkarları için kullanmaya teşebbüs ettiği bir sıradır. Millet deleye girişirken, herhangi bir toplum sınıfının dixitörlüğünü reddetti ve halkın bütün zinde kuvveilleriyle katıksız demokrasije giden yolun, anelk sınıflar arasındaki farklıları kaldırılmakla mümkün olabileceğine karar verdi.

Mısır halkı, çaprazık ve birbirine keşfetlenen İhtilâl mücadeleleri içindeyken aynı zamanda özlemi çektiği yeni toplumu yaratmakla mücadeledeki manevî değerlerin temeli olacak yeni toplumsal müsbâbetleri kurmağa karar verdi.

İhtilâlin teminatı

Demek oluyor ki, Mısır halkı, kapitalizm çağlarından, kansız bir sosyalist gelişmeye girişmeye kadar bir derekçilik toplu-

munun kalıntıları içinde geçen uzun yıl aralıken, gelişmesinin çeşitli safhalarını genç bir milletin bütün canhılık ve gücüyle tamamladı.

İhtilâlin bütün alanlarda girişmiş olduğu bu teşebbüs, gerçekte birbirini izleyen İhtilâllerden başka bir şey değildi. Geleneksel mantığa göre, tarih boyunca yer alan İhtilâlci özellikteki hareketlerde bile, bu İhtilâllerin birbirinden bağımsız safhalarla meydana gelmesi gerekiydi. Öyle ki, bunların her birinin sonunda, millî gücün, odañan soraki safha için kuvvetlerini biriktirmesi gerekiydi. Fakat, dünyadaki öbür İhtilâl hareketlerinin ölümlerine vurduğu vakit, Mısır halkın bütün alanlardaki İhtilâl hareketleriyle meydana getirmeği başardı büyük eser, yeni bir İhtilâl sinavının örneğini ortaya koydu.

Bu büyük eser, başarısını, halkın mücadelesinin sağladığı bazı teminata borçludur. Bu teminat sunlardır:

1 — Hiç bir sınır tanımayan, ancak kütülelerin hak ve isteklerini göz önüne alan bir İhtilâlci değişiklik arzusu.

2 — İhtilâlci değişiklik arzusunun, devlet yönetiminin kendisine emanet ettiği bir öncü kadro. (Bu öncü kadro, eskiden mevcut menfaatleri değil, fakat devletin mesru ve tabii efendisi olan halkın kütülelerinin menfaatlerini göz önüne alarak devleti yönetecektir.)

3 — Bir yandan tarihi ve tarihin çağdaş insan üzerindeki etkisini, öte yandan insanların tarihi üzerindeki etkisini bütün derinliğiyle anlamak yetisi.

4 — İnsanlığın geçirdiği bütün dene melere açık olan, bu denemelerin bütün özünü ve kazancını benimseyen, bu dene meleri yobazlıkla reddetmeyen veya bir takım komplekslerle odañan uzaklaşmayan bir düşünce.

5 — Taarruya, peygamberlerine ve bu peygamberlerin her zamanın ve her mekânın insanlarına hitabeden gerçek ve selâmet dolu kutsal mesajlarına sarsılmaz bir iman.

Mısır'daki Arap halkın mücadelesi ve onun öncü denemesinin en büyük degeri, bu halkın kendi küçük yurdunun dar sınırlarını aşarak, büyük yurdunun uluklarını tasarılabileceği takdirde Arap milleti içinde oynayabileceği rolde bulunmaktadır.

Mısır halkın İhtilâl denemesi, Arap milletinin mücadelesinde geleceğe ait derin aksiler yaratmıştır. Mısır halkın İhtilâl, bütün Arap topraklarındaki İhtilâl İhtimallerini harekete geçirmiştir. Yine Mısır İhtilâlinin başarıya ulaşmasının sindaki en güçlü etkenlerden biri, böyle bir hareketin öneüüğünü yapmak olmuştur. Mısır halkın giriştiği İhtilâl hareketinin bütün Arap dünyasındaki geniş yankıları, yine aynı İhtilâl üzerinde etkide bulunmuş, bu İhtilâlin gayretini arturan enerji kaynağı olmuş ve ona yeni bir gençlik kazandırmıştır.

Bu karşılıklı etkileme bile, yalnız başına, Arap milletleri arasındaki birliği doğrulamaktadır.

Bütün alanlarda girişilen İhtilâle ha reketin ilk sorumluluğunu Mısır'daki Arap halkına verilmesi, öbür Arap milletlerinin gösterdiği bu sempati, Mısır halkın zaferini sağlayan başka sebeplerden biri olmuştu. Mısır halkın bugün zafere, bütün Arap milletinin İhtilâl davası hizmetine vermesi gerekti, inkâr edilemez bir gerçekdir.

Mısır Arap halkın gerçeklestirdiği zaferin yankıları sadece Arap ülkelerinde duyulmamıştır. Bu öncü denemenin etkileri aynı zamanda Afrika, Asya ve Latin Amerika'daki kuruluş hareketlerinde de ortaya çıkmıştır.

Mısır'daki İhtilâl hareketinin en büyük başarılarından biri olan Sûveysîn, yalnızca Mısır halkın kendi hem dini tanımasına veya Arap milletine kendi imkânlarını keşfetmesine yol açan bir dönüm noktası dejildi. Bu olay, daha çok, yankıları milletlerarası alanda duyu lan, boyundurak altında yaşayan bütün milletlere taşındılar gizli ve sınırsız güç keşfettiren, sömürgecilere karşı avak lanmak imkânını ve İhtilâl tek kuruluş yolu olarak görmegi sağlayan bir dönüm noktasıydı.

Gelecek yazı:
İHTILÂLİN ZAFERİ

Barzani'yi tanıyoruz

Irak'taki Kürt isyanının lideri Barzanı Newyork Times'in muhabiri Dana Adams Schmidt ile, uzun bir mülâkat yaptı. Cumhuriyet gazetesinde çok kısa şekilde yer alan bu önemli konuşmaları yayınlıyoruz.

**Äsi Kürtler
zaferden
emin**

BARZANI KARARGÂHI, Kuzey Irak'ta meşhûl bir bölgeden 26 Ağustos (tehribi)

Kuzey Irak dağlarını saran Kürt isyanının lideri General Molla Barzani, israrla uccle Amerikan yardımını istiyor.

Barzani, bunun karşılığında Başbakan Abdülkerim Kasım Hükümetini devirmeye ve Irak'ı Orta Doğuda Batının en kuvvetli müttefiki hâline getirmeyi teklif ediyor.

Bu şartların yazarıyla karargâhında yaptığı 10 gün süren konuşmalarda, Äsi'lerin lideri, bu sözleri bir çok defa tekrarlıyor.

Hayatı isyanlarla geçmiş olan 59 yaşındaki General, geçen yıl son zamanlarda en büyük Kürt isyanına girdi. Barzani kuvvetlerinin bir yılda 4 bin Irak askerini öldürdüğünü, bir o kadar askeri de esir aldığı hesaplıyor.

İsyanın maksadı, Irak'ı Kurdistânnın muhtariyetini sağlamaktır. Kurdistan denecek sınırları iyi testi edilmemiş bölge, Irak, Türkiye, Iran ve Sovyetler Birliği gibi memleketlerin bazı kısımlarını kapsamaktadır. Yarı gögebe Kürt halkı, tarihlerinin binlerce yıl gerilere uzandığı kanısındadır.

Ciddî tavırı, sen ve ince Molla Mustafa, yardım çağrularını, İsttarlarla tamamladı. Ona göre, Amerika Kürtlere yardım etmezse, onları sonucunda çok kötü olacakır. «Eğer Amerikalılar yardım almamızı istemiyen Türkiye ve İran'ın çakarlarından ötesini düşümmezse ve bizim çakarlarımıza gözontünde oturmazsa, durum tehlikî olabilir.»

«Tehlike, bizim şâresizlik içinde komünistlerden yardım kabul etmemizdir. Fakat, bu bizim nâmamız olmuyacaktır.»

Molla Mustafa, Kürt dâvasına karşı Birleşik Amerikanın ve Sovyetler Birliği'nin gösterdiği ilgisizlikten şikayetçi. Barzani, özellikle, Başbakan Kasım'a yardım eden Sovyetler Birliği'ni kimnamaktadır.

Amerikayı yardıma çağrılan Barzani şöyle diyor: «Zaferi kazanıyoruz. Artık bize karşı ilgisiz kalamazsanız. Menfaatiniz, bize yardım etmeli gereklidir. Zira Kürtler, Orta Doğuda geleceğin halkıdır. Harp çikarsa, bize muhtaç olacağınız. Kafkaslardan Orta Doğuya doğru bir Sovyetlerleme olursa bizim kanatları stratejik mevkiliimiz dişilimizdir. Kürtlerin, gerilla veya muntazam ordu olarak, Orta Doğumun en iyi askerleri oldukları. *İnsa hâzırlayınız. Amerikaya çok fazla sahip olabileceğiz.* Nasıl Komünist Partisi, Sovyetler Birliği'nin menfaatine hizmet ederse, biz de Amerikanın menfaatine加入cağız.»

**Kürtlerin
askerî
başarıları**

Kurdistan'da geçirdiğim günde zarfında, Kürtler, ayrıca su iddiaları ile sürdüler:

Kürt gerillaları, Kuzey Irak'taki Reyvandır bölgesinde bulunan 5 garnizonu alt 12 bin kadar Irak askerini kuşatarak, bir seri askeri başarı sağladırlardır.

Irak Ordusu Kuzeye yeni kuvvetler

yığmaktadır. Küstan önce, önemli çarşımaların olması muhtemeldir.

Irak'ı Kürdistanın kabaca 25 bin mil karelik kısmı, Kürt gerillalarının kontrolü altındadır.

Kürtler zaman zaman, Irak Petrol Kumpasının ufak petrol borularını hava uçağından vururlar. Bunun Irak ekonomisi üzerinde önemli bir tesiri olmadı. Fakat böylece, Süveyş Kanalının millileştirilmesi üzerine çıkan anlaşmazlık dolayısıyla Suriyelilerin yaptıkları gibi, Kürtlerin de, petrol pompalama istasyonlarını târih ederek, bilyükl zararlarla sebebiyet ve reibilecekleri anlaşıldı.

Molla Mustafa, ona karşı gelen önemli Kürt aşiret liderlerinin hepsi yendi ve öbür liderleri emri altında topladı.

Barzani kuvvetleri, dış memleketlerden biri bir silâh yardımını almadı. Silâhları İrak ordusundan sağladı.

Äsi Kürtlerin, en zayıf kâdikârları noktalar, hava hâcumalarına uğrayan köylerin savunması ve Jâvalar'ın dünyaya duyurmakta yetersizlikleridir.

Orta Doğudaki Komünist Partileri ve komünist menlekâtlarından yapılan gizli radyo yayınları, Molla Mustafa isyanına karşı bağlandıktan takindikleri aleyhâr tutuma son verdiler. Bunlar, simdi Kürtlerle flört etmeye ve Kürtlerin ancak komünist yardımıyla Irak'ı ele geçirileceklerini ileri sürmektedirler.

Bütün bu iddialar, Irak'ta mevcut askeri durumun işgi altında değer kazanır. Son 10 gün zarfında Molla Mustafa, Hüsnâ vâdisindeki Hirâk köyüne alarak seadalarını Safîn dağları ile Selahaddin çayına göndererek, Rewandiz tarafını tamamıyla gevirdi. Rewandize hâkim dağlara tırmanan yoldular, çember altındaki 5 Irak garnizonunu işıklarını görebiliyor.

Äsiler, bu garnizonların yerleri ve kuvvetlerin hakkında şu bilgileri veriyorlar: Bafistan'da gâdr kurmas 3 bin asker vardır 5 evlik Zeva kâylünde 2 bin adam bulunmaktadır. 1200 nüfuslu Diana kâylünde 3 bin asker barındırır 7 evli Kalifan köyünde, 2 bin asker mevcuttur. Bin nüfuslu aklara kasabası 2 bin asker ve «Josh» denilen Irak Ordusundaki yarımçı 500 Kürt korumaktadır.

10 bin nüfuslu bir kasaba olan Rewandiz bölgelerinin idarî merkezinde, Jashlardan ve polislerden kurulu ufak bir birlik bulunmaktadır.

**Äsiler
kaçış
yollarını
kestiler**

Cember altındaki garnizonları Güneyde Erbil ve Bağdâda bağlı yollar kesilmiştir. Rewandiz'de Şaklara'ya bağlı yollar üzerindeki dar Gali Ali Bey geçidi, bilyükl kayalarla tıkanmıştır.

Bu dağlık bölgede, Irak tankları ve zırhlı arabaları işe yaramamaktadır. Tuzaga düşen garnizonlar, ya cemberi yarmak için savaşmak, ya da Gilneyden gelecek takviye kuvvetlerini beklerken, ihtiyaçlarının helikopterlerle karşılanması sayesinde mümkün olabilecek, uzun bir muhatasayı kabullenmek zorundadırlar.

Bu durumda, Küstan önce askeri tabloda, sonuca testi edecek önemli değişiklikler beklenebilir. Önlümlüdeki 4-5 hafıza zarfunda, başta fazyik noktası Şakla'ra olacaktır.

Bugünkü strajisini, Molla Mustafa

söylediği açıklıyor: «Şimdî biz hâcumdayız. Düşman hâcum gücünü kaybetti. Bir askeri kuvvet hâcum gücünü kaybedince, bitmiş demektir.»

Bununla beraber, Äsi general, bu başarılıdan sonra dahi kuvvetlerinin geleneksel gerilla taktiklerinden vazgeçmeyeceğini açık şekilde belirtti. Barzani, gerilla taktikleri sayesinde, düşmanın 40 kaybına karşı, ordusunun sadece 1 kayıp verdiği söylüyor.

Onun hesaplarına göre, geçen yıl kuvvetleri 4 bin Irak askerini öldürmüştür. 4 bin de esir almıştır.

Bir kaç subay müsteşna, esirlerin hemen hepsi serbest bırakılmıştır. Kürtler, esirlerin serbest bırakılması, moral zayıflaması Irak kuvvetlerinde teslim olma temayıklanı artırdığını söylüyorlar.

Kuzey harekâtına katılan Irak Ordu sunun, bir zamanlar dörtte birinden fazla teşkil eden Kürt askerlerinin, ordadan kaçip, silâhları ve diğer teçhizat ile birlikte Barzani kuvvetlerine katıldığı belirtiliyor.

**Egemenlik yolu
kuvvetten
geçiyor**

General Molla Mustafa (Kul - Barzani) yaşanan bir halkın savaşçı lideridir. Irak'taki Kürt isyanının arkasındaki kâlbâve beyin odur.

İsmînî ilham ettiği hislerin çok kuvvetli olduğu muhakkak, — Bunlar öyle hisler ki, bazlarına aşk ve bağlılık, bâzlarına da korku ilham ediyor.

Molla Barzani kuvvetle inanıyor. Dilşîncesi söyle açıklıyor: «Dânyada adâletle dair pek çok lâf ediliyor. Fakat adâlet kuvvetli olanlar içindir. Cünkü hukmedenler kuvvetlidir.»

Böylesce, kuvetsiz Kürt kabilelerini yeter derecede kudretli kılarak iradelerini Irak Hükümetine empoze etmek suretiyle Amerika Birleşik Devletleri de dahil bütün dünyaya kendini tanıtmak istiyor. Dilşîncesine göre bu noktaya da çok yaklaşılmış bulunuyor.

Mayıs ayı içinde yabancı basınyla temas etmek için Beirut'a temsilciler göndermesinin sebebi de iste bundan ötürü. Bu şartların yazarınu da bir aydan fazla okuz arabalarıyla, dağ yollarında sürerek bu Kürt krârgâhına gelmesinin sebebi iste adı geçen heyetin sağladığı sonucu.

Rapor teşkilâti, emir tebliğî ve komandanlarla yaptığı temaslar arasında geçen görüşmelerimizde Molla Mustafa Barzani kâh bir dağ yamacında yıldızlar altında kâh yeni ele geçirdiği bir köyün camisinin avlusunda yere kurulmuş soframız etrafında uzun uzun konuştu.

Kürtçe konuşuyordu Ekseri konuşmaların tercümanlığını bana Kürdistan seyahatinde rehberlik eden tercüman (Abo Cemîr), Fransızca olarak yapmak isted. Tercümanı dinlerken Molla Mustafa elindeki çâkiyla uzun ağaç parçalarının dan kocaman kocaman kürdânlar yapmaktadır.

Açıkladığına göre Molla, onun ilk ismiydi yoksa, İslâm aleminde ekseriye kullanıldan dînî bir rütbənin ifadesi değildi.

«Dayalarından birinin hâtûrası olarak buna Molla ismini vermişler» dedi. «Hernehal ise hiçbir rütbâ unvanına, généralde dahil kymet vermem» diye devam etti.

Kürtlerin durumunu, menselerini, ailesinden bahsetmek suretiyle açıklamaya ve kendi tâhsil hayatı ile nülidelelerini anlatmaya çalıştı. Tekrar tekrar II.inci Dünya Harbinde sonra kurulan kişi, Ümîrî «Mehâbat» Kürt devleti tarafından onu takiben Sovyetler Birliği'nde geçirdiği menfa hayatından bahsediyordu. En sevdigi hikâyeleri anlatıyor, kendi felsefi inancından ve gayelerinden söz açıyordu.

Barzani ailesi, 1200 senedir Irak'ın Kuzey hâdutlarına yerleşmiş Barzani kabilesinin reislerini çıkarmış bir aileydi. Bütün bu zaman esnasında bu kabile konsuları diğer Kürt kabileleriyle birlikte İranlılar, Türkler ve Araplarla生活在şârlardı. Molla Barzani daha dokuz aylıkken annesi ile birlikte bir Osmanî hâpishanesine kapatılmıştı. Küçük bir çocukken de ağabeyisi Abdu Selâm Türkler tarafından idam edilmişti.

Bu isyankâr faaliyetler alleye çok pahalıya oturmuş, Molla Mustafa'nın bilyükl babası ve ağabeyisi dahil hepsi idam edilmiştir. Molla Mustafa'nın ilk

hâpishane tecrübesi de dâna dokuz ayıktı, Osmanlı rejimi tarafından annesi ile birlikte hâpishaneye girmekle başlamıştı.

Osmanî İmparatorluğunun son günlerinde Mustafa'nın babası, Musul Türkleri tarafından dağdan inmek ve isyankar hareketlerine bir son vermek üzere anlaşmaya varmak için ikna edilmiştir. Fakat bu hikâyeye, Barzani'nın babası Musul hâpishanesinde astınlıya somerdi.

Kardeşlerinden

ayrı

düşünüyor

Mustafa büyürken hayatın girdiğini çıktı, ailenin en küçük erkeği olarak gözlemeye başladı. O sıralarda Barzani'nin reisi, kendisinden on sekiz yaş büyük olan ağabeyi Ahmet idi.

Ahmet, savaşlardan yarınmış kabilesini, daha başka idârap ve felâketlerden korumanın, kendisinin en büyük görevi olduğuna inanıyor ve kabilesinin dertlerini soranın müzâkerâ ve ulaşma yoluya çözmeye uğraşıyordu.

O günlerde Mustafa ise vaktin vadâban domuzu ve ayı avlamakla veya babasının çoban ile birlikte koynu sürüleri olatmakla geçiriyordu. Köy mektebine gitmiş ve orada İslâm teolojisini okumuştu. Her türlü Sosyal mensebenin manala arkadaşlık ediyor ve ağabeyisinin kindenden tamamen değişik düşünceler edinmeye başlıyordu.

Neticede Barzani'lerin ve Kürtlerin savaşmaları gerektigine, aksi takdirde yok edilecekleri fikrine sahip oldu.

Bu sıradâ Ahmed'in de eski düşüncelerinden vazgeçtiği açıkça belli olmuş ve 1931'de kabilesinde Irak'a karşı ayaktan dırılmıştı. Bu isyan Ingilizlerin de yardımıyla bastırıldı.

**Bütün aile
sürgün ediliyor**

İsyanın bastırılışından sonra bütün Barzani ailesi Irak Hükümeti tarafından köylerinden çıkarılarak sârgîn edildi. Barzani'ler genîs bir bölgede yaşamaktadır, fakat en yoğun ve kuvvetli oldukları yer Süleymaniye civarındır. Bu bölge de gizli Kürt Millîyetçiliğinin kaleyi.

1943 senesinde Molla Mustafa Irak Hükümetine meydan okuyarak Barzani'ye döndü. Kabileler etrafında toplanarak kendilerine bir çeki düzen verdiler ve Molla Mustafa, kabilesindeki Irak birlikleriyle çarşıştılar onları pâskürtterek ailesini yurtlarına geri getirdi.

Kısa zamanda büyüyen kuvveti o derece rahatsız edici bir hâl almıştı. Irak Hükümeti bilyükl kuvvetlerle istirâre yürümeye başladı. Buna üzerine Molla Mustafa kuvvetleri ve kendisine bağlı kabilelerle birlikte Iran sınırlarına gerisine çekilierek orada 1945 senesinde «Mahâbat» Kürt Cumhuriyetinin kuruluşunu destekledi.

«O sıradâ Amerikalılar ve Ruslar Iran'ın bazı kısımlarını işgal altında tutuyorlardı» diye o devri hatırladı. Bu iki kuvvet arasındaki bölgede «Şanslı bize gildiğimiz zannettik» dedi. Böylece yeni Cumhuriyet ordusunun komandâni general Rütbâ ile ele aldı.

Daha sonra Molla Mustafa Cumhuriyetin başına gelenlerin hikâyelerini söyleyip anlattı.

«Biz bağımsızlık istiyorduk. Fakat Ruslar bir Sovyet peşki olmamızı arzuyorlardı. Bu fikre mukavemet gösterir. Ce de bize Amerikan ajanı dediler ve bizi desteklemekten vazgeçtiler.»

«Bunun üzerine Iran ordusu hâkar taarruza geçti ve 1946'daki ates anlaşması esnasında ben kırk gün içi Tahran'a gittim. Amerikan Elçisine telefon ederek Amerika'nın destegini talep ettim. Amerikalılar bunu reddettiler. Olayın da, Mehâbat Cumhuriyetini bir Rus âleti saydıklarını anladım.»

«Bu durumda Amerikalardan yardım ve adamlarım için Birleşik Devletlerine itticâh hakkı tanımamı talep ettim. De bunu da kabule yanaşmadılar.»

Daha sonra olaylar hızla gelişti ve Mehâbat Cumhuriyeti parçalandı. Kudüsâne İran'a teslim olmasının ardından Cumhurbaşkanı Kâdî Muhammet Râda idam edildi. Molla Mustafa'nın ağabeyisi Ahmet'in Irak'a döndü. Ahmed, Irak Hükümeti tarafından tevkif olunarak hapse atıldı ve on iki sene hapsetti.

YON, 26 EYLÜL 1962

Üç ordunun kışkırtında

Molla Mustafa ise etrafında toplanan 496 kişilik kuvveti ile ellişük gün süren askıllara durgunluk veren inanılmaz bir harekete girdi. Peşinden İran, Türk ve Irak orduları kovalarken çarpışa karıştı. Irak'a geri girdi ve orada hudu duşarak Türkiye'ye geçti, daha sonra sarp dağ yollarını takiben İran üzerinden gidecek sonunda Sovyetler Birliği hedeflendi. Aşamayı başardı.

«Rusya'ya gitmek için evvelden bir seçim yapmamışım. Bizi kabul eden yegane memleket orasıydı» diyor.

Sovyetler Birliği'nde Molla ve adamlarının çoğu önce Bakü'ye, daha sonra da Türkistan'ın Taşkent şehrini gönderdi. Önceleri Kürtlere şüphe ile bakan Sovyet makamları, daha sonraları bazılara tarm eğitim imkânları sağlamış bir kısmını da zanaat öğrenmişlerdir. Molla Mustafa ise Moskovadaki lisan enstitüsünde gitmiş ve orada Rusça, tarih ve ekonomi tahsil etmiştir.

Sovyetler Birliği'nde askerî ilimler tahsil ettiği iddialarını şiddetle reddetmektedir. Kendisinin ve adamlarının komünist olmaları için telkinde bulunup bulunulmadığı sorulunca cevabı şu oldu:

«Biz müslüman ve iyi bir müslüman komünist olamaz.» Yalnız bunun arkasından da 1958 senesinde Kürtlere Irak'a dönmeleri üzerine Abdülkerim Kâsim'ın idareyi ele geçirmesi sırasında,

mek gayesiyle sesini yükselterek şöyle dedi:

«Benim düşünceme göre parti yoktur. Sadece Kurt halkı vardır. Eğer galip gelecek olursak, bu Zafer Kurt halkının zaferi olacaktır.»

Sovyetler Birliği'nden dönüştürülmüş taş eden bir kaş yıl boyunca Molla Mustafa, Kâsim'ın İhtilâl esnasında Kral Faysalla birlikte öldürdüğü eski başvekil Nuri Said'in, Bağdat'taki liks villâsında yaşamıştır.

Kâsim'a hiç bir zaman inanmamıştı

Molla Mustafa daha yeni Irak rejiminin ilk günlerinde başvekil Kâsim'ın Kürtlere vaad ettiği eşitliğin yerine getirilmeyeceğini kâmi idim diyordu.

«Dönlüşünden üç gün sonra Kâsim'ı görmeye gittim» dedi. «Eve, geri döndüğümde yegenim bana intibârları sorunca kendisine, onun Nuri Sait'ten de beter olduğunu cevabını verdim.»

Kendisini bilhassa sınırlendiren taraf, Kâsim'ın kendini Irak'ın yegane lideri diye isimlendirmesi idi. Burada Molla Mustafa bir hâtrasını anlattı.

«Bir gün, Kâsim'a, dârbâlinfine aynı sathını tetkik ederken, üstünde onun potresini gördüğünü söyledi. Bunu tamamen ciddi zannetti» dedi.

Aradaki ilk gerginlik, 1961 senesinin Temmuz ayında Kâsim'ın Kürtlere bir

vetler ya yenilgeye uğratılmış veya Barzanî tarafına geçmişlerdir.

Bu aşiretlerden bir tanesi Molla Mustafa'nın karısının aşıreti olan Zibaîri aşiretidir. Bu kadın Molla Mustafa'nın altı oğlundan beşinin annesidir. Şimdi Bağdat'da hapiste olan en büyük oğlu Lokman ise ülen birinci karısındandır.

İhtilâl lideri karargâhının yerini her gün değiştirmektedir. Asla bir yerde iki gece yattırmamaktadır. Bu da onun hayatının emniyete alması için girişilen tedbirlerden biridir.

Görünüşü bile değişti

1959'da yapılan bir mülâkattaki görünüşe nazaran general bugün hayli değişik vaziyette 1959'da kendinden emin görünüşüne bakıldığında, şimdiki hali bana kederli ve düşünceli göründü. Barzanî, idare ettiği isyanın kendisine yüklediği mes'uliyetlerin yükü altında çökmüş gibi.

İri yapılı bir adam olmasına rağmen, şimdî biraz kamburlaşmış. Ağzı hatları keskin ve sert. Bu hal ancak yüzünün aydınlatan gülümsemesi esnasında kayboluyor. Güldüğü anlarında da eli dokuz yaşını hiç belli etmeyen bir gençlik gösteriyor.

Sonra sarma sigaralarını içterken sık sık hikâyeler anlatarak sözlerini sîslüyor.

teji hâline sokulmuştur.

Barzanî'nın karargâhında ne telefon, ne dosya, ne mobilya ve ne de üniforma görmek mümkün. Kurt gerillâ ordusu, bütün bu dış görünülerden siyârlı ve sadice asgari esaslara dayandırılmıştır.

Lojistik meseleleri de asgariye indirilmesi. Ordunun bazı malzeme depoları var. Memleketin surasına burasma doğmuş mağaralarda şeker, çay, hububat ve pirinç saklanıyor. Köylülerin mahsullen den yüzde onunu âsi ordunun ihtiyaç için ayrıdıkları söyleyenler.

Irak Ordusundan alınarak bu mağaralarda saklanan silahlar da âdetât büyük ordu'larda silah ve cephe de depoları hâ tutuluyor.

Üste giyilecek şeýlerden bazıları orduca tedarik edilmede ise de, giymek kuşam meselesi göznek altında her askerin kendine düşen bir iş. Her âsi, kendi getirdiği silah kullanmakta ve ancak cephe için ordunun hizmetine lütum duymaktadır. Coğu zaman, ordu birlikleri bulundukları yerin mahsulleriyle geçimekte, yiyeceklerinin bazısı için para ödemektedir. Fakat, yiyeceklerin büyük bir kısmı köylüler tarafından bedava ve rilmektedir. Barzanî'nın yanındaki birlik komutanlarından biri «yiyecek almak için paramız var ama, son onbeş gün içinde, yiyecek karşılığında ancak bir defa para ödememiz gerekiyor» dedi. Söylediğine göre, köylüler, kendilerine para verilmesini bekâret sayıyorlar. Nakliye için de ordunun katıldan başka bir şeye ihtiyac yok.

Kurt gerillâlarının ağır teçhizatı esaslı. Aina, bina, karşılık, güç arazi üzerinde Irak ordusunun birliklerinden dâhabuk hareket edebiliyor. Hattâ İrak birliklerinin tırmanmayı bile aksârlarında geçirmedikleri sarp dağ tezâklerinde gerâlalar rahatlıkla dolastıklarını görmemektedir. Gerillâlar, düşmanı vurma (bazan da ziyaretçilere fotoğraf çekmek) için en aklâ gelmediğin yerlere tırmamaktan çekinmiyorlar. Âsi Kürtlere, zaman buldukça, boş kurşum kovanlarını veya kâğıt parçalarını uzağa dikip nişan talimi yapmaktan çok hoşlanıyorlar. Bir gün ziyafette yenilen baby vuralımlık için, gerillâlardan birinin Bütük Zap İrmâğı kışısında fam birbucuk saat bekleyip tüfekle bahçelik yapması gerekmisti.

Kürtlere, tek başlarına kalan jandarma karakollarına ve ordu binalarına saldırmaktan da çekinmiyorlar. Bu binalar geceleri çok kuvvetli ampullerle aydınlatılmaktadır. Bu ışıklara karşı bir iki tüfek attınız mı karşılık muazzam bir makinelî tüfek veya top atesidir. Başlıyor ve Iraklar etraflarındaki karanlığa doğru boşna kör atış yapıyorlar.

Âsiler

gittikçe

kuvvetleniyor

Iraklar, bir ara, bazı Kurt kabileseleri Barzanî'ye karşı kullanmak istemişlerdi. Fakat, bunların Türkiye'ye kaçışa yardımsona, böyle bir taktikten vazgeçtiler. Şimdi, muharebeler, hep gerillâlar ile Irak ordu birlikleri arasında büyük çatışmalar şeklinde olmaktadır ve çatışmaları zaferle sonuçlandıran Kürtlere hâli kârîh çöküktürler. Meselâ 1 Nisan günü, Âsiler, Musul ile Zaho arasında bir bir boğazdan geçmeye olan ordu birliklerine rastlayıp 150 Irak askerini öldürmüştürler, dört subay da dahil olmak üzere 173 esir almışlardır. Ele geçen gani met ise, 260 tüfek, kırk sandık cephe, onbir Bren marka makinelî tüfek, orta çapta dört havan topu, 270 havan topu mermisi ve dört tane kuvvetli telsiz cihazıydı.

Telsiz cihazları, gerillâların dinleme birliklerinde kullanılmaktır ve böylece İraç kordonunun, jandarmasının ve hâlikümet makamlarının mesajları ele geçirilemektedir. Vaktiyle Irak ordusunda çâşmîş olan şifreciler şifreleri birer birer çözmemek ve gerillâ komandanlığının Iraklar planlarından haberdar etmektedir.

Nisan ortalarında Molla Mustafa Barzanî, artık emrindeki kuvvetlerin yeter derecede artışıma kanaat getirmiştir ve İran sınırı yakınındaki Doğu bölgelerin

Türk-Irak sınırındaki dağlarda gözetleme yapan iki Barzanî Neler dönüyor?

Sovyetlerin şüphesiz Kürtlere faydalama ümidi etmeleri gerektiğini ifade etti. Fakat bu işte Molla kendisini Ruslardan daha kurnaz dayanıp oyunu gelmediğini söylüyor.

Molla Mustafa'nın adamlarından seksen tanesi Sovyetler Birliği'nde evlenmişlerdir. Bunkardan yirmisi Hristiyan Rus kızları almış, bunların bazıları müslümanlığı kabul etmişlerdir. Geri kalanları çoğu müslüman Türkmen kızları ile evlenmişlerdir.

Komünist Kürtlere

Kürtlere evlendiği bu kadınların bazılarının komünist olması muhtemeldir. Ayrıca Kürtlere bir kısmının da komünistlerin politik endoktrinasyonuna dayanamayarak komünistligi benimsenmiş olmaları da kabildir.

Böyle bir durum mevcut olsa bile, bu kabilî kimseler Molla Mustafa'nın arkadaş muhitinde pek görülmemektedirler.

Irak'a döndüğünden beri Kürt lideri, komünistlere karşı durmadan artan bir husumet göstermektedir. Üstelik başka, bu bulunduğu Irak'taki Kürdistan Demokrat Partisi içinde de komünist taraftarlarına karşı bir kampanya açmış ve Partinin komünist sempatisiz birinci sekreter Hamza Abdullah'ı hain İlân ederek partiden ihraç etmiştir.

Partinin merkez yönetim kurulunda hâli tâhrikî komünist sempatisanları varsa da son günlerde Molla Mustafa bunlara bir kıymet vermeymektedir.

Partinin bu isyandaki rolünün ne olduğunu sordugum vakit, konuşmada hâli bulunanların hepsinin dikkatini çek-

şikâyet dileğesini reddetmesi üzerine baş göstermiş ve Molla Mustafa Barzanî'ya çekilmişti.

O zaman, vaktin bir isyan için henüz erken olduğunu söyleyordu. Fakat Süleymaniye'deki ve Derbenthan bölgesindeki genç Parti liderleri kendisini sıkıştırılmış ve Molla Mustafa'nın tavsiyesinin aksine isyana kalkmışlar, fakat isyan, kısa zamanda bastırılmıştı.

Bu hâdise üzerine Irak Hükümeti bu gibi işlerde Molla'nın aşıreti Barzanî'lerin mutlaka parmağı bulunacağı düşüncesiyle Barzanî köylünü havadan bomalamaya başlamıştı.

Bunun üzerine durumu önlemek için Seyh Ahmet acile Bağdat'da giderek, Başvekil Kâsim'a bağlılığını bildirmiş ve kendi bölgelerinin bitaraf bölge olduğunu etmiştir.

Buna rağmen Molla Mustafa bir kezre daha kardeşi ile uyuşmazlığa düşmüş ve çarşımaya karar vermiştir.

«Her halâ kârda hiç kimse benim bitaraflığımı inanmamıştır» dedi. «Bunun için benimle ozielik olmak isteyenler tarâfâsına gelsinler dedim.»

Çağrı, Kurt aşiretleri içinde en savâci olan Barzanî'lerden 7000 ila 8000 kişisinin etrafında toplanması ile netice olmuş ve bu kuvvetler kendisiyle birlikte batı Irak'taki dağlık bölgeye çekilmişlerdir.

Kış döneminde yürütülen başarılı bir harekâttan sonra, Molla Mustafa hâlikümeti Doğu bölgelere yâni İran hudu duşivâma intikâl ettiirmiştir. Şimdi isyan hareketini, bu bölgeden idare etmektedir.

İlk çatışmalar, Bağdat Hükümeti tarafından tizerlerine gönderilen diğer Kurt aşiretleri ile olmuşsa da, bu kuv-

Hikâyelerden biri hasta düşen bir hükümdâra aittir. Hükümdâra doktoru iyi olmasi için bir çocuk kalbi yemesi gerektiğini söylemiştir. Bunun üzerine bir çocuk bulunmuş ve anne baba da çocukların hükümdâr uğruna kurban etmeye razî olmuştur.

Çocuk hükümdârın karşıma çıktııgi vakit hiç korkuya kapılmadan gülmeye başlamıştı.

«Neden gülüyorum çocuktur?» diye hûkmedâr sorunca,

«Çünki» demişti çocuk, «Anne ve babaların çocukların feda etmeye razî oldukları ve resmi makamların, hükümdârlarının silhâti uğruna cinayetlere göz yumdukları bir ülkede ölmek yaşamaktan daha iyidir.»

«İşte» diyordu general. Hikâyedeki çocuk Kürt Milletini temsil etmektedir.

Anadan doğma garillâlara

Kürtlere bir kabile başkanı adamları bir araya topladığı zaman, ortaya kendiğinden bir gerillâ kuvveti çıkmış olur. yetişme tarzları, teçhizatları ve miyâzları bakımından vatan dağlarında çarşılmaya hazır bir kuvvet.

Irak'taki Kürt isyânnâsında bu isyan Molla Mustafa Barzanî'ye böylesi bir orduya önerlik ediyor. Emrinde kendi kabilesinin kuvvetleri ile çeşitli kabilelerden gelme kimseleri ve Irak şehirlerini burakıp âsilerle katılan gönüllülerini bir araya getiren bir ordu var.

Molla Mustafa bütün bu unsurları kendi önerliğine ve disiplinine korkunç derecede bağlı bir kuvvet hâlinde birbirine kenetlendirmiştir. Ordusu, bütünlükle tam bir sistem ve teşkilat içindedir. Gerillâ taktikleri de birleştirilip üstün bir stra-

Borçlanmaktan kaçınalım

Kemal Kurdaşin, Çınar Oteli toplantılarında yaptığı ilgi çekici konuşmanın dış yardımlarla ilgili olan kısımlarını bu sayımızda yayınlıyoruz

Arzu edilsin, edilmesin veya haysiyetli bulunsun, bulunmasın, Türkiye daha uzun yıllar hibe şeklindeki dış yardımları aramak ve istemek mevkiiinde dir. Borç şeklinde dıştan sağlanacak imkânlarla da behemehal, vade, düşük faiz ve bütün para sahalarında serbestçe kullanabileceğini vasıfları mutlaka aranmak icabede olacaktır.

rülmektedir.

Türkiye'de 1950 — 1961 devresinde adam başına milli gelirin hemen hemen durgunluğa yakın - azıktaki artışında, yılda % 3 nisbetinde artan nüfusunuz daki süratli gelişmenin tabiatıyla büyük bir tesiri olmuştur. Mamaşılık bu devrede milli gelirimizin mutlak rakam itibarıyla artışı da, adam başına milli gelir endeklerinden daha iyi olmakla beraber, tamamen edilebilir ve limit verici bulunmuştur. Karşılaştırma yaparsak mesele 1953—1960 devresinde Türkiye Milli gelirindeki artış, Yunanistan'daki artışın bariz şekilde altında kalmıştır.

1950—1960 devresinde, dıştan sağlanan geniş imkânlarla rağmen Türkiye milli gelirinde tımin edisi bir gelişme gerçekleştirmemesinin çeşitli sebepleri arasında kısaca, yatırımların mühim bir kısmının sermaye verim nisbeti (Capital Output ratio) düşük enflasyon tür yatırımlarına tıhsis edilmiş zorunlu kalınmasının; yatırım mevzuatının ve sahalarının seçiminde teknik ve verim mülâhazaları yerine siyasi tercih ve düşüncelerin hakim olmasının ve 10 yıllık devrede bütün kalkınma hareketinin enflasyonist bir zemin üzerine bina edilemek istenmesinin bütün tıhsisleri olmuştur. Bu enflasyonist iktisadi politika ve tutum bir taraftan devlet yatırımlarını plânsılığa teşvik ederken, diğer tarafından geniş nüfus kütlesi içinde toplum tasarrufu artırıcı gayretlerin zayıflamasına sebebiyet vermiş ve özel sektörde sağlanan tasarrufları da büyük ölçüde bina yapımı gibi verimsiz sahalarla yönetmiştir. Böyle bir enflasyonist

zeminin, gayret ve devamlı çalışma yerine spekülatif temayülleri teşvik etmesi de, kalkınmanın yavaşlamasında şüphesiz bir etki yapmıştır. Surası üzüle rek işaret edilmeğe değer ki, bugün için Türkiye yeter verim versin verme sin, geçen 10 yıldaki ölçüde dış imkânlardan istifade edecek vaziyette dahi bulunmamaktadır. Memleket ağır bir dış borç yükü altındadır, dış borçlanma lar bakımından, mazı bir kere daha aynı şekilde tekrarlanacak vaziyette değildir. İstikbalini daha ziyade rehin altına koymuş olmamak ve tam bir çıkmaza girmemek üzere Türkiye, bundan sonra dış yardımın her zarresini çok büyük dik katle kullanmak zorundadır. Bu dikkatli kullanımın çerçevesi ve zeminin aneak iş şartlarında ve dış tedyelerde istikrarı temel hedef ittihaz eden planlı bir iktisadi politika ile sağlanabilir. Böyle bir politika eiddiyetle takip edildiği ölçüde ise, memleketin dış yardım almak şansı artacaktır. Yıllık taksitleri, ihracatın % 35'ine yükselen bir dış borç yükü karşısında tedviye muvazenesindeki fazla istihlaklı doğan cari açıkları karsılamak üzere borç alınması, katı yen reddedilmelidir. Kısa vadeli ve yüksek fazlı dış kredilere itibar edilmemelidir. Arzu edilsin, edilmesin veya haysiyetli bulunsun bulunmasın, Türkiye daha uzun yıllar hibe şeklindeki dış yardımları aramak ve istemek mevkiiinde dir. Borç şeklinde dıştan sağlanacak imkânlarla da behemehal, uzun vade, düşük faiz ve bütün para sahalarında serbestçe kullanabileceğini vasıfları mutlaka aranmak icabede olacaktır.

asiretlerinin başlarından ibaret Asiler arasında Ako aşiretinin başı Abbas Mahmut Ağa da var. Abbas Mahmut Ağa'nın boyu iki metreyi aşıyor. Ayrıca, Pijdar aşiretinin başı Şeyh Hüseyin Boskeni ile Balak'tan başı Mina Ali Ağa'yı da söylemek gerek.

Bundan başka, birlik komutanları arasında Süleyman Nebi, Hamit Sıtkan, Mala Taha, Abul Ağa ve Ahmet Ağa gibi kimseler de var. Bunlardan bazıları aşiret başı değil.

Molla Mustafa'nın en çok güvendiği adamlardan biri olan Mahmut Kavani ise, artık çarpışmalarla katılıyor. Molla Mustafa Barzanî'den sonra Asilerin en ileri gelen adamları都说an Mahmut Kavani, Ağustos ortalarında bir MIG uçağının yaptığı akın sırasında ensesinden ağır su rette yaralanmıştır.

Çarpışmalar sırasında, Asiler, şehirlerin ızağında kalmakta ve levazım işleri nin çözülmüşü adetî Iraklıların kendilerine bırakmaktadır. Tek başına kalmış garnizonlara Iraklılar paraşütle yiyecek ve malzeme attıkları zaman, pilotları hâlahları sayesinde bütün bunlar Kürtlerin eline geçmektedir, ayrıca paraşüt bezlerinden gömlek ve tıltılı kesesi yapmak da mümkün olmaktadır.

Hava

hükümleri

Molla Mustafa'nın doğum yeri olan

Burhanettin Uluç

ATATÜRK ÜLKÜMÜZ

Ulusal egemenliği gerçekles tirmek Atatürk ülkemizdir. Ulusal egemenlik bağımız siz oy ve düşüncenin sahibi vatandaşlarla gerçekleşir.

Millet fertleri sureta ve seklen hür ve bağımsız ise hakimiyetin mililikinden zor bahsedilebilir.

Fertlerin iradeleme AĞA-BEY—SEYİH—PATRON gibi iktisadi, içi mai kuvvetler hakim olduğunu ve kalıkça milletin egemenliği tam sayılamaz.

Atatürk İstiklal Savaşını erinden generaline köylüsünden şehirlisine, zengininden fakirine kadar bütün milletin bütün fertlerini aynı ruh ve heyecan ve tükü birlikte içinde ka zanmıştır. Halk ve kütle hareketi olarak tarihimiz en yakın ve canlı örnegi Atatürküñ önderliğinde girişliğimiz Kurtuluş Savaşımızdır.

Bu Kurtuluş Savaşı iç kapitalizme karşıdır. Bu Kurtuluş Savaşı dış kapitalizme karşıdır. Atatürk: Dışa karşı istiklale, içe karşı hürriyettedir. İstiklal davasında istilâclarla, sömürgecilere vatannı harımı isme titmez olmustur. Hürriyet davasında inkilâp ve teceddüt hamleleri teokratik, feodal düzeni yıkma da lismiştir. Amma hamleler reformlar geri vaplı toplumları bekleyen yeniliklerdir.

Durmaya gelmez. En ufak bir tereddüt ve durgun nizam hemen dışarının hegemonyasını ve içernin de esitsizliğini dävet eder. Bu yüzden Atatürk'ün ülküsü: Daima tetik, daima hamleci, daima reformcu, daima inkilâpçı, daima ilerici, daima halkevi, daima milliyetc, daima ye nilikci olmaktadır.

İlk hedefiniz Akdenizdir, diyor du Atatürk. Ya son hedef. Son hedef son sosyeluktur. Son hedef en olgun medeniyet seviyesidir. Bu medeniyet seviyesine varmak muavven bayramlarda, törenlerde, gazetelerde, dergilerde, kitaplarda, konuşmak ile, yazmak ile olmaz.

Pilen ve hakikaten medenî olmak: Sosyal reformcu olmakla kaimdir.

Zümre sultanatları, kişi çıkarları, politika düzenleri, din ve mükaddesat, istismar: Medeniyet hedefini engelleridir.

Engeller kalkmadıkça Atatürk ülkemiz gerçekleştirmiştir.

**ATAÇ KİTABEVİNİN
AYLIK DERGİSİ**

ATAÇ

ATAÇ KİTABEVİ

Ankara Cad. 45 — İstanbul

YÖN — 833

YÖN, 26 EYLÜL 1962

de de narekata gitmeye karar vermiş ti. Burada karşılaştığı başlıca mesele, İraklılar tarafından silahlandırılmış kendisi ne karşı savaşmak üzere 2000 kişilik bir kuvvet hâline getirilen üç Kürt aşiretiyle başa çıkmaktı. Bu üç aşiret, büyük Brahest aşireti ile yazarlarını İran'da geçiren gögebe Harki aşireti ve Rasit Lolan'ın başkanlığındaki Lolan aşiretiydi. İhtiyar Rasit Ağa, bindokuzvíz kırklarda İngilizlerle birleşip Barzanî'lere karşı yürüdü.

Molla Mustafa, intikam almak hırsıyla, sadece Şeyh Lolan'ı Türkiye'ye Harki'lerin başındaki Şeyh Fettah'ı da Iran'a kaçmak zorunda bırakmakla kalmadı, bunların köylerinden birçoğunu da ateşe verdi. Bundan sonra, Rewandiz ile Hana arasındaki kükük ordu garnizonları üzerine yürüdü. Haziran ve Temmuz ayında, Barzanî kuvvetleri, Rewandiz'in doğusundan tepelerde bulunan bütün birlikleri temizlemiştir. Ağustosta, Rewandiz çevresinden dolaplar ile yürüyen Asiler, Hıran köyünü, Salahaddin Dağlarını ve Safin tepelerini ele geçirip Rewandiz bölgesindeki 12.000 kişilik bes Irak garnizonunu çember almışlardır.

Bu çemberi teşkil eden tepelerdeki kuvvetlerin komandanları hep ası Kürt

Plân ve Türk Öğretmeni

**Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu adına
Başkan Şükrü Koç, 5 Yıllık
Kalkınma Plâni Danışma Kurulu toplantısında, öğretmenlerin meseleleri ile ilgili şu
konuşmayı yaptı:**

Pünüm Eğitim Mührümüzde saptanın hedeflere varmanın en önemli unsur öğretmen ihtiyacının karşılanmasıdır. Anadolu'dan Yüksek dereceli genel ve Teknik büro tim kurullarına kadar ihtiyac bulunması öğretmenin sayı ve vasıfları belirttimiştir. Ancak bunları nelerde, hangi metodlarla yetiştireceğimiz açıklanmamıştır. Federasyonumuz, plâni bahis konusu edilmemiş bulunan iki noktayı da belirtmek ister. **Bunlar:**

1 - Özel Kalkınma Bölgeleri ile ana dili Türkçe olmayan yurt parşalarında ilk, orta, teknik okul öğretmenlerini uzun süre görev alabilmeleri için özel tedbirler alınması gereklidir. Bu nedenle olarak her bölgenin hayat şartları ile coekular o bölge içinde yetişirip o bölgede istihdamının ilzumuna inanırız. Böylelikle ki her yıl binlerce öğretmenin nakil talepleri duraçak, öğrenci sik sik öğretmen değiştirmekten ve dolayısıyla düşük randmandan kurtulacaklardır.

2 - Öğretmen yetişirmede bugünkü uyguladığımız sistem ihtiyaca cevap vermemektedir. İhtiyacımız olan yeniden 115 bin ilköğretim, 63 bin orta dereceli okul öğretmenini bugünkü okullarımızda yetiştirmek mümkün görülmemektedir. Köy ve kasaba coekuların da büyük sayıda öğretmenle yönetilmemesi için Köy Enstitülerini denemesinden edilen sonuçları değerlendirmenin zarureti aşikârdır. Ayrıca öğretmeni köyde itibâmanın tedbirleri aranmalıdır, geçim sıkıntısını giderecek yollarla birlikte öğretmeni toprağa bağlama tedbirlerine baş vormalıdır.

Öğretmeni yalnız okul içi faaliyetle re müfinasır bırakmayıp, toplum kalkınması, yetişkin halkın eğitimi, halkın ekonomik ve sosyal örgütlenmesinin de hizmeti yapmak zorundadır. Bu itibarla kendisine yüklenenek yeni fonksiyonlara uygun bir formasyonla hazırlanmasını mümkün kılmak için öğretmen okullarını yeniden organize etmek gerektir.

Orta ve Teknik okul öğretmenliğinin de yeni motiflere ihtiyac vardır. Bu arada, meslek ve işe uygun geçen şartları hazırlamalıdır. Özel iktisat öğretmenlikleri için özel barem veya ücret ekleri düzenlenmelidir.

Fen Fakültesinde öğretim lisansı alan bir genç 350 lira maaşla öğretmenlikte istihdam edilirken aynı fakülte den gelen bir kimya Mühendisi en az 1200 lira alabilemektedir.

Bu eims dengesizlikler sebebiyle Lise ve Orta okulları, Teknik okulların Biyoloji, fizik, kimya, tabiiye ve yabancı dil öğretim kadroları boş kalmaktadır. Orta öğretimde öğretmen açığını kapatılmak için kademeler arasında dikey şerit kolaylaştırmak, yaz kursları, seminerleri ve gece öğretimi ile krediyle yük altı öğrenim imkânları genişletilmeli dir.

Makalede çok sayıda öğretmenin

ayrlaması durduracak tedbirler aranmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığının elinde halen 12.000 kadar tazminat kovûsturma dosyası olduğu söylüyor. Bu da gösteriyor ki, öğretmeni yetişirmek kadar, ondan faydalanan sisteminde de geniş aksaklılar vardır. Bunların islahı ile hizmet bölgeleri ihdâs edilmeli, az gelişmiş bölgelerde çalışma süresi prim lendirilmelidir. Plânda genelğin okul-dışı eğitimi konusuna yerleri kadar yer verilmelidir. Gençlerimizin sosyal ve kültürel gelişmeleri için Halkevi sisteminin yeniden kurulmasında faydalı bulmaktayız.

Bölge tiyatrolarının geliştirilip ya yılması, köy kitaplıklarının hızla artırılması, öğretmeni film teşkilatının köye kadar uzatılması, gezi Teknik Kursları sabitleştirilerek, tedricen birer meslek okulu haline getirilmesi gibi başlanmış tedbirlerin mülâssîreyitini artırmalıdır.

Son olarak okul yapımı işlerinin verimsizliğine dechinmek istiyoruz. 222 sayılı kanunun koymuş ilkokul yapma da merkezi ishâle usulünü terketmeli, ilkokul işi işini illere terketmeli, «oku luna yapan köye yardım» ilkesine dönülmelidir. Böylece masrafı, geciktirici usullerden kurtulacağız. İlkokul dışında ki okul binaları için bağımsız bir «Okul yapım, onarım, donatım ofisi» ni tavsiye ederiz. Bu yolla inşaatın sâhihîlik, meslekîlik ve hizlîlik unsuruna kavuşacağına inanıyoruz. Konuşmamızın sonunda Millî Eğitimde idari ve teşkilî reformunun zarureti belirtmek isteriz. Kanunlarla spesiyal hedefler, metodlar ve araçlar ne kadar isabetli olursa olsun Millî Eğitim Bakanlığında reformeu bir ekip ve davranışın yerlegmesi sağlanma dikdâr plânlar başarılı olmuyacaktır. Kalkınma Plâni ekonomik ve sosyal ilkeler ve hedefler getirmiştir. Bunların isabetle uygulanmasını yürekten dileriz. Türk öğretmeni plânlığı ve plânlı kalkınma

FAY KIRBY TÜRKİYEDE KÖY ENSTITÜLERİ

Eğitim Alanındaki büyük ulusal başırmızın çırın politikacıların elinde nasıl yok edildi?

Kalkınma alanında elimizdeki büyük fırsatlardan birisini çıkarıcılar ve küçük kişiler yüzünden nasıl kaçırdık?

İBRETEL OKUNACAK KITAP

Yazar, «Köy Enstitüleri gibi daha hiçbir memleketin başaramadığı bir eseri meydana getirmiş bir uluslararası yürüdüktün sonra niteliğin anımadan unutması çok yazık olurdu» diyor.

iMECE Yayınları: 2. 390 sayfa

15 Lira

P.K. 373, Ankara, adresinden ödeme ile istenebilir. Ankarada Bilgi, Berkâl, İstanbulda Gençlik, Elif, İnkilâp, Remzi kitabevlerinde satılır.

YÖN — 854

Uyanan bir sınıfın yarını

**İstanbul Basın Teknisyenleri Sendikası
Başkanı İbrahim Güzelce'nin 5 Yıllık
Kalkınma Plâni Danışma Kurulu toplantı
tâsında yaptığı konuşma:**

Bütün baskılar rağmen, şartların halk yiğinleri lehine gelişmeye olduğuna inanıyorum. Parlamentosunda emekçiler temsil eden bir tek milletvekilinin bulunma masâna, grev ve toplu sözleşmeden yüksün sendikalarına, yabancı sermaye ve kapuları alabildigine açan ve emekçilere karşı garip bir tutuma sahip bulunan emekçi Çalışma Bakanlığına rağmen Türkiye, uyanan bir sınıfın varlığını şahit olmaktadır.

Bütün imkân ve kaynakları elinde bulunduran diğer bir sınıf ise, bu uyanış karşısında endişeli ve kuşku duur. Üretim araçlarına sahip olan bu sınıf, Türkîyenin kaderini tayin eden parlamentoyu da bütünü ile elde ettiği halde, kendi aralarında bir birlik meydana getirmemişlerdir. Bu sınıfın hâkim olan bencil duygular öylesine gâh kaftanmıştır ki, 27 Mayıs yaratın nedenler ile tarâhın kendi aleyhilerine tekerrür etmekte olduğunu bile görmez hale gelmişlerdir. Dün gravâli istismareciâlara büyük çapta bel bağla yan, kendi alnyazısının değişmesini bu sümürüklerden bekleyen halk, artuk kendi kaderini ancak kendisinin değiştirebileceğine inanır olmuştur. Ve Türkîyenin yanında önemli bir yer işgal etmeye hazırlanan sendikalar, sosyal bir kuvvet olarak, dengeyi tesis edici ağırlıklarını hâkim sınıfların mümessilleri öne拿出来 çarmaya başlamışlardır.

İnsanca yaşamak hakkının büyük ve cetin savalar sonunda elde edildiği bir dünyâda yaşadığımıza göre, aklı dan ziyyede duygunun, ölçülü bir menfaatten çok, hrs ve ihtiyasın hâkim bulunduğu memleketimize, bu savaşın daha da ciddî olacağı su götürmez bir gerçektir. Sosyal mücadele tarîhi dediğimiz tarîhin yapraklarını; kanla, izârap ve felaketlerle doldurulan insanca yaşamak savaşa, memleketimize de, her geçen gün hizâz daha yüzeye çekmaktadır. Bunun böyle olması ise tabiidir. Başına gecirdiği insanlar tarafından aldatıla aldatıla, artık aldanma suna öğrenen emekçi halkın yiğinleri, kendi kendilerini anlamaya, üzerlerine alın terini dökmediği üretim araçları nâm ise hâzır işe yaramıyacağını hisset meye başlamışlardır.

Asırlardan beri, «İnşallah — maşâl iâh-larla yetiştilip, bende olarak kulanın bir sınıfın bu kipurdanı, yarın ki Türkîyenin mutluluğunu yaratâcaktır. Bir takım adı politika oyuları ile mesgul bulunan ve dünyânın sürâtle değişen sosyal şartlarını, doymak bilmez çâkarları yüzünden bir türâl görme miyeni hâkim sınıfın bu hâli de, emekçi halkın yiğinlerinin uyâşını sürât lendirecek, kendi kudretinin varlığını anlayasına geniş şekilde yardım edecekler.

Sosyal mücadele tarîhi de, sâmürüklerin simdiye kadar hep böyle uyamış birleşiklerini, baskı ve yarın korkusunu artırtıca, yolun o nishetle azallığı yazıyor. İnsanın insâna yaşı mak için yaptığı savaşın tarîhimi okuya yanlaştırmakla birlikte, ağızın ve korkunun uyarıp birleştiği insanları bu uyanışlarla hâzır kuvvet mâni olamamıştır. Küçük bir mutlu azılık, ellerindeki imkânların meydâna getirdiği nimetleri, her gün bir razı daha genişletmek için yaptıkları akılîce oyuncular, tıpkı ostadâlara dahi kesen Nasreddin Hocaâsına hikâyeyine

benzemek, fakat bu mutlu azılık, düşeneklerini, hem de feci şekilde düşeneklerini kendilerine söyleyenlere kulağın vermeden bindikleri dahi kesmeye devam etmektedirler. Oysa ki bu mutlu sınıf, kimsenin kendisini ikaz etmeye lüzum hissetmeyecek kadar tarîh okumuş, pozitif ilimden gereği kadar hissesini amâstır. Buna rağmen altındaki dâlin kaypı gideceğini bilmemesi, onun varlığını, üretim araçlarını elinde bulundurmasının tabii bir sonucudur. Görevi sadece sümürüklerden ibaret olan farm bu tarîhi sonucu bildikleri halde direnmeleri, sümürüklerin teşkilatlaşmış; onları sonucu daha da sâr'alle almak imkânlarını kazandırmıştır. Yarınları meçhul insanlar ordusunun; insanca yaşamak, parya müamelesi görmemek ve bir numaralı ve tandas olmak için yaptıkları savas, Sendikaları ve İşçi Partileri ile, elbet te daha da güvenecek, yakın bir gelecekte, her türlü şartlar, ezilenler lehine deengeancektir.

Bunun aksını düşünmeye imkân yoktur. Cünâk, Amerikalı yazar John Steinbeck'in de dediği gibi: İnsan, boş bırakılmış bir toprâga baktığı zaman, eğilen bir belin ve gergin kolların na silâhalar ve sapsarı musurlar, tarpe ve haynalar yaratâcâjını gözünde getirir. Karşı yanında ve sisâk çocukları arkasında, yoldan geçen versin yurt siz kalımsa ac adam, kâr dehil, zâda yetistirebilecek, ekilmemiş tarâhalarla bakar ve bu adam toprağı boş bırakmanın ne kadar büyük sünâh ve ekil meyen bir toprağın sisâk coekulara karşı islenmiş bir cinayet olduğunu bilir. Ve bu adam tarâhaları almak ve tarayı, coekularını kuvvetlendirecek, karısına hizâz al dediyecek bir hale getirmek sevvetli davar. İsteğ, daima gönülün âmâdâsâ. Tarâhalar onu dörtmektedir. Ve içinde girebileceklerin ak tejâ, pişkelerin male olmuş hendekeşler, sau dörtten birer defnedektir.

Muhtar'a İzterine...

Tevfik YILMAZ - Kemal EKE

(Urfa İlköğretim Müfettişleri)

Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonunun eğitim ve eğitime bağlı memleket dâvalarını gerçekçi, ilerici, devrimci bir tutumla; çözüm yollarını da göstermek

suretiyle, ele alışını, ülkücü öğretme nin yeniden uyanışı olarak alıksızmak gereklidir.

Başbakana verilen bu muhtıra, eğitimi okuma—yazma ve kültür aktarma

Aydın kimdir?

Cok şeyler yazıldı «aydın» konusunda. Benim bildığım kadarın ca koca bir kitap olur yazılmıştır. Ama toplumumuzun büyük bir bölüğü kara cahil, çok küçük bir bölüğü ise kendi okumuşluğun içinde büyük yığın sorularına yabancı kaldı; sürece daha sık ve daha çok sorulacak bu soru. Bu yük yığın kendi sorunlarını çözme çabaında kendikendinin ebesi olmak gibi zor bir durumda kaldı; her an okumuşlar, böylesine dengesiz bir toplumda gelişmeler yakalarına yapışıkça, çatışmalar ortasında kendi yerlerini bulmakta zorluk çektiğe aynı soruyu sormaktan devam edecekler.

Okumak, araştırmak, okumayı bir zevk değil gönüllük hayat içerisinde çeşitli ilişkileri açıklayan, öğretmen gerçek bir arac olarak görmek gibi aydın'ın herkesin kabul edilen ilkesi ortak özelliklerinden sonra sorulması başlıyor bu soru asıl. Bana kalırsa «Aydın Kimdir?» soru sunun cevabı daha çok, bu okumus kişiının büyük kütle ile olan ilişkilerinde, o nun sorularına duydugu vakınlıkta yatmaktadır.

Osyanızı, ister stemez, okudukları işe işe işe dünya arasında bir bağ kurmaya çalışıyor. Doğduğu gündenberi için de yaşadığı, yetiştiği şartların etkisi ile, elinde olmadan, dış olaylara karşı özel bir davranış kazanan insan bir çeşit uyulama demek olan bu okudukları ile dış dünya arasında bağ kurma çabası sınırsında karşılaştığı zıtlıkları, içine düştüğü gelişmeleri daha çok bir davranışla, kendi sınıf taydaları açısından çözmeye çalışıyor. Bu demek ki okumus kişinin aydınlığını belirleyen etmenlerin başında onun mensebi geçmektedir. Basit bir tımdengelin yapmadan düşünelim bunu. Taribin her devrinde olduğu gibi bugün de toplum içinde süreçlenen mücadele, belki toplum faaliyetlerine dayanın bir ileri — geri mücadeleşidir. Köklerni toplumun ekonomik yapısından alan bu mücadelede her devirde, her ilkedeki çalışan kitlenin (temekçi kütlesi) ileriden yana olduğunu görüyoruz. İşte bunun içindir ki, mense bakımından emekçi tabakadan gelen bir aydın'ın büyük kültürü ilgittiren sorular üzerinde döndür. Konuşması, yazması, bunların mücadeleşini kapmışlığı kılıçlı burju sunusundan gelen bir aydın bakar da ha hak, daha mandiri, daha gerçek tır, diyoruz. Aydın bir işçi fideri, diye lim, grev hakkı mücadeleşini günlük ekmeğinde duyarak yaparken, bu küçük burjuva aydın için grev sağduyu ile doğruya ve hakları ayrılbildiği soyut bir konu olmaktadır.

Okumus kişinin aydın niteliğini kazanması sırasında çizdiği eğri, devrimi ze göre gerçek bir düzenin bilincini kendiliğinden kazanmış olan burjuva insam için deha da ilginç oluyor. İlk bakışta dışinsel görünmesine karşılık nedenlerini toplumsal ve ekonomik şartlardan alan bilimsel nitelikteki zıtlar, yukarıda söyledigimiz, aydın kişinin or tak özelliklerinden fazla olarak «fikir namusu» taşıyan burjuva insanı, büyük kitleye olan yakınılığı ölçüsünde,

hergün biraz daha huzursuz yapıyor. Onu getirip, bir iki yıl ağzına bırakıyor. Üçüncü bir seçim olağanı olmayan bir noktaya. İşte «Aydın» kavramı üzerinde «ilerici aydın—gerici aydın—yarı aydın» gibi anlamış bir sürü tamamın manının yapıldığı, bir takım kaçamak yol ların aradığı, yozlaşmaların başladığı nokta burasıdır. Bu yıl ağzı, bu nokta, eskiyene karşı yeminin, gelişenin, yalana karşı gerçegin, hakkı karşı haksızlığının, baskıya karşı nüriyetin safsataya karşı bilimin, küçük bir azanlığa karşı büyük küttinen bulunduğu yerdir.

Uygulamasının sonuçlarına bir bilim adamı kesinliği ve cesareti ile inanın burjuva AYDIN, yozlaşmadan ikinçi yolu seçecektir. Kendini yaratın gerici düzenin bilincini inkâr etmek, yıkmak bahasına da olsa. Çünkü aydın'ın kişiliği, uygulamasının ikinci kısmı: toplum yararına eylem, burada başlamaktır.

Tekrar edersek: insannın bu iki yıl arasında kaldığı anda seçimini kolaylıkla ya da zor yapması, daima ilerici, hakkı ve kuvvetli olan naâka yakınığına bağlıdır. O gündevede yaşamasından, okuduklarından, tecrübeinden edindiği dün ya görüşüne bağlıdır.

Fakat sonucu şarık seçimini yaptığı anda birinci yola dönmüşse gerici, ikinci yola dönmüşse ilerici adını alacaktır. Dolayısı ile «Aydın Kişi» diyeceğiz ona. Yoksa, birinci yola sahip halde okumuşluğu hatırlına «yari aydın», ya da ikinci yolu seçmişse ona bir ölüngücü payı vererek «ilerici aydın» değil... Çinkü aydın, kendiliğinden ileridir zaten.

Giderek yalnız bu seçimde de kalın maz. Beylik deyişi ile «şak bilinen yol da» sonuna dek yürümek gerek. Doğru bilinen şeylerin savunmak gerek. Büyüük küttinen yanıtında, onunla omuz o muza sömirmeye, haksızlıklara, baskıya karşı dövüşmek gerek. Halkın taraflını tutmak gerek.

Kendi deyişleri ile «münnevver» kişi yi toplumun üstüne çıkarın, ona haldeki üzerinde ayrıcalıklı bir yer tanınan, onu, bulunduğu yükseltikten okuma mislara, güçsizlere yol gösteren taraf siz bir ulu kişi olan anlayışın çatılan kaşlarını görüyorum gibiyim şimdiden: ne demekmiş taraf tutmak halkın yanında doğmuş...?

Evet! Aydın ta afsız olamsa. Onun yeri ileriden yanadır. Doğrudan yanadır. Halktan yanadır. Eskiye karşı yenili, yalana karşı gerçegi, haksızlığa karşı hakkı, baskıya karşı hürriyeti, safsataya karşı ilmi tutar ve bütün ilgisini, bittiğin gücü ile yemi, gerçek, hakkı tarafta yerini alır, dölliştir.

Hem aydın geçinip ortahtı atıp tutmak, hem de bu görevden kaçmak en hafif deyişi ile korkaklık, yalancılık ve sahtekârlıktır.

Düzmecedir böyle kimselerin aydın'lığı...

Mehmet Halil

sindan ileri götürmek istemeyen dar bir düşünüş, gelenekçi bir görüşü. Toplumun bütünü ile kalkındırılması, ca balarımıza anlam, metot ve imkânlar getirmek gibi yeni bir misyon daha yüklenmiştir. görüşü ile tamamıyla rak etkin ve akıcı bir eğitim felsefesi sinin temel ilkesini açıklamış oluyor.

Bu zamana kadar yapılan eğitim planlamalarının teorik ve düşünci bir anlayıştan ileri gitmedigini belirtmek te, bunu doğrulayıcı istatistik bilgiler vermektedir.

Yukarıda dokunulan ana ilkenin ıslığı altında yapılacak çalışmalar enerjik, gerçekçi ve ülkücü bir tutum, örgütlenmenin gerekliliğini öne sürmektedir.

Muhtarın son paragrafında Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilatının tutumu üzerinde durulmaktadır, yolsuzluklara, bu yolsuzlukları bizim gibi aşıktan bilenlerin ilmli sayacağı bir dille, dokunulmaktadır.

İşte bu paragraftaki Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilatında görevli hizmetçilerin kabadınlık damarlarını kabartmış, bunun üzerine Bakanlık, bir iftira kampanyasının hazırlık oturumuna sahne olmuştur. Bu işe neyin ve kimin alet edileceği düşünülmüş. Ankara Öğretmenler Derneği'nin maşa olarak kullanılmasına oy birliğiyle karar verilmiştir.

«Ankara Öğretmenler Derneği'ni adıyla dağıtılan broşür, Bakanlık tarafından yapılan bu gizli toplantıda alınan kararların yayımlanmasından başka bir şey değildir.

Muhtaraya cevap olarak kaleme alınan bildirinin Aydında yapılan TÖDMF'nin Genel Kurul toplantısında uğrani lan yeniliginin hazmedilememesinden doğan had bir kusma olduğunu, okuyunca anlamayan kalmamıştır sanızır.

Devletlerin küplerle binip kameyi ellerine almanın sebebi olan, TÖDMF'nin muhtarının son paragraftaki hükümleri doğrulayan, tanık olduğumuz bir kaç olayın kısa öyküsünü aşağıya alıyoruz:

9 Temmuz 1962 Pazartesi. Saat 11.00 suları... İlköğretim Genel Müdürliğünün I. ve IV. Şube Müdürleri oda sindayı... Diğer şube müdürlerinden bir tanesi 45—50 yaşlarında bir adamla içeri giriyor, adam ilgili şube müdürüne tanıtıiyor ve konuşmaya başlıyor: «Öğlim gelecek yıl eğitim enstisinden mezun olacak. İstanbulda kalması şart. Buna bir formül bulunmalı, divor üç birden formül icadı için düşünüyorlar. Aracı müdür raporu tavyise ediyor. Sorumlu müdür, «Rapor alırsa müfettiş olamaz» diyor.

Baba oğlunun herhangi bir görevle, ne şekilde olursa olsun İstanbul'da kalmasına israr ediyor... Rapor aldığı takdirde söz veriliyor ve ekleniyor:

•Beyefendi, maksat elimizde bir tutam olsun. Rapor al gerisine karışma.

11 Temmuz 1962 Çarşamba. Saat 14.00 suları.. Atatürk Bulvarında. Matayada İlköğretim Müfettiş olan bir arkadaşı rastlıyor.. Oturup konusu yorum. Anlatıyor: «Malatya'dan. Yönettim kursuna katılmak için dilekçe yazdım. Bakanlık katılmamıştı. Bildirdi. Ankara'ya gitmeye geldim. Milli Eğitim Müdüreni tanıyorum. Ziyaretine gittim. Kurs durumunu da söyledim. İlgili müdüre telefon etti. Üç kişi gelmemisti. Onlardan birisinin yerine beni aldılar. Müdürün yanına götürüyorum, söyle, seni de bürolarının yerine alınlar.. Kalkıp müdürenin yanına gidiyoruz. O dışında duruyor biz içeri girip anlatıyoruz. Müdür.. «Evet üç kişi da ha gelmedi ama, belki gelirler, size alamam» diyor ve başından savuyor.

12 Temmuz 1962 Perşembe. Saat 11.00 suları... İlköğretim Genel Müdürünün odasındayız. Üç yıl Urfada kaldığımız halde niçin naklümüz istedigimiz yerlerden birisine yapılmadığını ve ilgili şube müdürü çağrıyor, soru soruyor. Genel Müdür Yardımcısı liyor. Genel Müdür Yardımcısı: «İste diğeri yerlerde müfettiş ihtiyaç yoktur» diyor. Söze karışıyor: «Kendi isteği dışında iki seneden fazla Urfa'da kalan bir memur, müfettiş gösterebilir misiniz?» diyoruz. Müfettişlerden biri teriyor. Genel Müdür, «o benim za-

da Balıkesire nakledilenler örnek gorsunda yıldında Gaziantep'e, ikinci yılmanında değil, ben ona işrisimamıyor. Gözümü İlköğretimin gedikli Genel Müdür Yardımcısına kaydırıyorum. O hiddetli ve şiddetli davranışıyla: «Ne yanı?.. Ne deniek istiyorsun?.. Bakanım o kadarlık bir yetkisi de mi olmasın?.. Hiç mazereti olmayı bile isterse Ankaraya, İstanbul'a tayin eder. Bu nasıl konuスマ?.. Müfettiş yakışır mı böyle konuşma?.. Ne olmuş sanki.. Git Urfada çalış...» diye çıkışıyor. Biz ekliyoruz: «Amacımız Urfadan kaçmak değil. Naklinizden neden yapılmayı düşündürmek istedigimiz illere bu yıl tayin edilenlerin bize tereci edilen yönleri nelerdir, söyleyin, içimiz rahat etsin biz de çalışalım.. Güveni misi bununla sağlayabilirsiniz». «Çevap verxae mecbur değiliz.. deniliyor, çıkışıyor.. Ertesi günü istedigimiz yerlere nereden, kimlerin hangi özürlerle nakledildiklerini öğrenmek için Milli Eğitim Bakanlığımıza dilekçe veriyoruz. Gelecevapta İlköğretim Müfettişlerinin tayin ve nakillerinin Müdürler komisyonu kararına uygun olarak yapıldığı, başkaca bilgi verilemeyecegi bildiriliyor..

Urfadayız. İlköğretim Müfettiş bir arkadaşımıza Bakanlık gediklerinin den birisi mektup yazıyor. Su satırlar gözümüze ilişiyor: «Senin Ankaraya naklini yapmak işten bile değil ama orada ki diğer müfettişlerden çekiniyoruz..

İlköğretim Müfettişlerinin nakil rine dair Müdürler Komisyonu kara rında bir ilde üç yıl çalışmadan nakil yapılmayıcağı kaydı durdurulsun, bu yıl komşu İl Gaziantep Ağrı'dan iki yıllık bir müfettişin nakli de (hiç bir özürde dayanmadan) yapılmak suretiyle devletlilere güvenimizi bir kat daha artıra dursun..

İleri.. Çomezleri... 1957 de yeni mezun İlköğretim Müfettiş Fevzi Öz'ü Ankara merkezinde bırakırdı.

1960 yılında Birinci İlköğretim Müfettişliği Kursunu bitiren Semahat Sözalan, Abdullah Ön, Mehmet Özparla, Şaban Özbeş, Sadı Erduran, Şefik Konat, Nihat Temuçin, Enver Niyyaz Erkan'ın tayinlerinin aynı haftasında yerlerini, Artvin'den İstanbul'a, Kastamonu'dan İstanbul'a, Erzurum'dan Amasya'ya, Bırçolden Urfaya, Erzincan'dan Sinop'a, Tunceli'den Bursaya, Amasya'dan Eskisehire, Mardin'den Balıkesire değiştirdi.

Bu yıl açılan IX. Şubeyi kendi etkilerine hizmet edecek kişilerle dolardurdur.

İş saatlarında kitap müsveddesi yazmak ve yazdırmak, devlet telefonu ile özel işlerini kovuşturmak, ne pa hasına olursa olsun Öğretmenler Bankası, İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı idare Kurulu Üyeligi'ne seçilmek, orasını bir isporta et karargâhına benzettiniz.

AİD'nin verdiği bursları, sınava dan önce kazanmış gibi tavrılar takınarak Amerikaya gitme hazırlıklarına başladınız.

İlköğretim Müfettişlerinin ilden kazaları teftiş edemeyeceğini, fakat Bakanlık müfettişlerinin İstanbul'dan Jüdri pekâlâ teftiş edebilecegi icadını yönetmeliklestirdiniz.

Üstelik, «Essah Öğretmen» iste yen efendinize de İhanet ederek köyleri «Düzmece Öğretmen» lere doldur dunuz.

Bütün öğretmenleri aracılık is ve pilamayaçına inandırınız, «Bakanlıkta adamın var» diyen kişilere boyun eğdir durumda getirdiniz.

Bir de çekmiş, meslekten, vatan dan, milletten söz aşarak fazilet tellâhi yapıyorsunuz...

Bakanlıkta sandalyelerini satıp kazıklara bağlamak amaç ve uğra na girişiniz bu yalan kampanyası, laf ebeliği ile kandırabileceğinizi sanınızda öğretmenler çoktan uyanmış. Siz uykunuza ve sayıklamaniza devam edin.

Son olarak diyoruz ki: Eğer öğretmenlerin güvenini yitirmedinizi sans yorsanz, Türkiye capında bir anket așarak sorun; bakalım kaç buçuk kişisinin güveni kalmış size?..

YÖN, 26 EYLÜL 1962

İSVEÇ

İsveç'te mahalli seçimler sosyalistlerin zaferiyle sonuçlandı.

Sosyalistlerin zaferi

Geçen hafta Pazar günü İsveçte mahalli seçimler yapıldı. Bu hassa dış politikasının özelligi ile ilgi çeken bu memleketteki seçimler, bütün Avrupa'da merakla takip edildi. Seçimler mahalli olmakla beraber, Senato durumunda olan Birinci Meclisin ikinci derece seçimlerinin de aynı zamanda seçimleri bakımından önemliydi. İsveç bugün çift Meclis sistemine sahip olsa bile bunlardan Birinci Meclis ikinci dereceli ve Temsilciler Meclisi durumunda olan ikinci Meclis ise tek dereceli seçimler.

Pazar günü yapılan seçimlere İsveç'in beş partişi iştirak etti. 21 yaşın üzerinde 3.131.076 İsveçlinin oy kullandığı seçimlerde Sosyal Demokratlar 1.578.574 oy aldılar. 1960 seçimlerinde 1.573.320 oy alan Sosyal Demokratlar bu sefer oyaların yüzde 50inden fazlasını alarak tam bir barış sağladılar. Konservatif eğilimli Folk Partiet (Halk Partisi) 1960 da aldığı 590.179 oy mukabil son seçimde 551.232 oy alabilmis ve oyalarının yüzde 6'sını kaybetmiştir. İsveç'in liberal partisi Höger Partiet 1960 da aldığı 525.666 oy mukabil bu defa 472.480 oy alabilmis ve böylece oyalarında yüzde 10'u aşan bir kayba uğramıştır. Daha ziyade çift ve köylüler tarafından desteklenen Center Partiet (Merkez Partisi) ise 1960 da aldığı 447.045 oy mukabil son seçimde 406.718 oy alabilmis ve yüzde 9 civarında bir gerileme kaydetmiştir. En tazla kayba uyananlar ise Komünistler olmuştur. 1960 da 150.566 oy alabilen Komünistler bu defa yüzde 19 gibi büyük bir kayipla 122.080 oy alabilmislerdir.

Sağın ve asır soñum bu önemli kayıpların mukabil Sosyal Demokratlar eski durumlarını bir miktar artıra muhafaza etmişler ve iktidardaki durumlarını da da sağlamışlardır.

Bugün bütün Avrupanın imrendiği bir hayat seviyesine milletçe ulaşan İsveç buna kendi bünyesine uygun bir sosyalist sistemi bilgili, sabır ve ciddi bir şekilde uygulamasına borçludur.

Sosyal Demokratların İsveçte iktida ra gelmeleri Birinci Dünya Savaşının sonlarına rastlar. İki dünya savaşı arasında yillarda sosyalistler bazan yalnız olarak, bazan Çiftçi (simdiki Merkez) Partisi ile koalisyon halinde iktidara gelmişler ve bugün hâlâ dünyayı yarısının hasretini çektiği sosyal reformları takip ettirmektedirler.

na iktidara gelmişlerdir.

Sosyal Demokratların ciddiyetle izde dikleri sosyal politika sonucu gerçekles tirdikleri hususlardan bazıları şunlardır.

- 67 yaşın üzerindeki herkesin geçi mini devletçe sağlanması
- Doktorluğun sosyalizasyonu
- Her emekçiye yılda 3 haftalık üç retli izin
- 5 günlük iş naftası
- 16 yaşından küçük her çocuk için devletin yaptığı yardım v.s.

Diger tarftan İsveç bir hayli yüksek vergi nisbetlerine sahiptir. Sosyal ada letin tabii sonucu olan müterakki vergi sisteminde yüzde 25 olan asgari nisbet artan gelirle yüzde 80'e kadar ulaşmak tadir. Kurumlar vergisi oranı ise yüzde

Başbakan Erlander
Halk yararına galibi

40'ın üzerindeyidir.

Sosyal Demokratlar zaten herkesce bilinen dış politikalarını son seçimler vesilesi ile bir kere daha açıklamışlardır. Bu politikanın anahtarları söyleze özetlenebilir:

1. Savasta ve barışta olumlu tarafsızlık.
2. Hiç bir şekilde dünya blokların dan harhangi birine katılmamak.
3. Müsterek Pazar dışında kalmak ve fakat Müsterek Pazar memleketleri ile normal ticari münasebetlerin devamına çalışmak.
4. Müstakbel bir Avrupa Birliği muvacehesinde ancak olumlu tarafsızlıkların mal olmayacağına angajmanlara girişmek.

İsveç halkı emekçiden ve halktan yana olan Sosyal Demokratlara güvenini her zaman göstermektedir. Sosyal Demokratlar da İsveç bugünkü örnek menilik haline getiren gayretlerini devam ettirmektedirler.

Afganistan'ın tarafsızlığı

H. C. Taussig tarafından yazılan bu yazı «Eastern World» adlı dergide yayınlanmıştır.

Tarafsızlık kavramları tarafsız devletler kadar genişlidir. Belgrat'taki tarafsızlar toplantısında görüldüğü gibi, bunların arasında ortak nokta, yani bugünkü dünya sahnesini etkisi altına alan iki büyük kuvvet arasındaki çatışmanın doğunda kalma arzusu bile değişen tanım ve taktiklere bağlıdır. Büttün tarafsız milletler doğa barışının teminine hayatı kalmamış ve kalınmanın tek şartı olarak kabul ediyor lara da onları bu türülü siyasete sevke den gelişmeler başka başkadır...

Carlı Rusya ile İngiliz sömlergesi olan Hindistan arasında klâsik bir tâpon devlet olan Afganistan belki de modern çağın ilk tarafsız devletidir. O zamanlar, hem Rusya, hem İngiltere Afganistan'ı demiryolsuz, gelişmemiş siyasi ve ekonomik bir boşluk olarak tutuyor ve birbirilerinin etki alanlarının genişle mesine engel olmağa gayret ediyorlar.

Bugün, durum aşağı yukarı tam aksinidir. Hem Sovyetler Birliği, hem Amerika bu eski boşluğu doldurmağa çalışıyorlar. Bugünkü Afgan tarafsızlığı istek siz ve hareketsiz bir tarafsızlıkta sağlam temeller üstüne oturtulmuş olumlu siyaset bir kavramıdır. Hem Sovyetler Birliği, hem Amerika Afganistan'ı dünyadan ayırmak söyle dursun, bu Orta Asya krallığının sempatisini kazanabilemek için yapıcı enerjilerini bu ülkeye aktırmaktadır. Şu anda, Afganistan'a Amerika 100. Sovyetler Birliği de 200 milyon dolar döküyor. Afganistan'ın dostu olmayan bazı kaynaklar Afganistan'ın tarafsızlığını çok kazanmış olduğu için seçtiğini ileri sürüyorlar.

Kâbil'e son gelişimde Afgan Dış İşleri Bakanı Serdar Muhammed Naim ile Afganistan aleyhindeki üç ithamı münakaşa ettim. Afgan tarafsızlığının gelecek olduğunu ve bir farsaçılık mese

lesi olmadığını söyledi. Afgan Dış Politikasının en önemli noktası barış, bir tutumla dünya barışı için savasmaktır. Her hangi bir memleketin gelişmesi için de bu gereklidir. İnsanların coğunuğu hâlâ insan gibi hayat şartlarından uzakken de ha iyi bir dünya tabii ki dileyinlemezdi. Afgan politikasının öndeği fikri buydu. Bunun için de dünya barışı gereklidir. Silahsızlanmaya gidişinden süreli bir barış da güç olacaktır. Böylece, Afganistan'ın bütün gayretleri ilerlemeye çevrilimiştir. Daha iyi yaşama şartlarına kavuşmak için azim ve bilgiyi veren eğitim üzerinde özellikle duruluyordu. Afgan Dış İşleri Bakanı dünyamı ilerlemiş ülkelerin artik gelişmemiş ülkelerde ilerlemekte olduğunu memnuniyeyle kabetti. Böylece, Afganistan'ın daha yüksek ekonomik seviyeye gelmesi kolaylaşır.

Sardar Naim dış yardımın yalnız toplumsal gelişime yönüne harcadığını söyledi. «Her meselede kendi fikrimizi egemen olarak söylemek. Kimse bize bütünlükle bağımsız değil diyez. Tarafsızlığımız pasif değil, aktif bir tarafsızlıktır. Dünyanın bütün önemli meseleleri hakkında kendi fikrimizi söylemeye hürriyetine sahibiz.» Dış İşleri Bakan na göre, dünyamız bu önemli meselelerin başında silahsızlanma geliyor. Afganistan tarafsız ülkelerin bir üçüncü dünya bloku kurmalarını istemiyor. Bandung ve Belgrad toplantılarının amacı silahsızlanma ve barış gibi önemli konularda gözüm yolları bulabilmek için da ha direkt bir fikir teatrisi. Geçen hafta teknik ve askerî alâhârların yakıcı güç arttık yenen ve yenilen diye bir şey olmadığı göstermiştir. Harb artik amacını kaybetmedi. Harbe başlayan da hâlümü uğrayan kadar târip olacaktır. Madem ki harp artik pratik bir şey değil, askeri paktlara ne ilâzum vardı?

refah yolu

TASARRUFLARINI
ZİRAAT BANKASI'NDA
TOPLAYANLARA AÇIKTIR

ZİRAAT BANKASI

UĞUR K.

GELECEK SAYIDA
Amerikan Emperyalizmi Güney Doğu Asyada olduğu gibi Karaiblerde de silahlı harekete geçiyor mu?
KÜBA VE CASTRO'nun HİKÂYESİ

Yazar:
Sevket Süreyya AYDEMİR

TİYATRO

Engin Cezzar ile Tütün Yolu üstüne bir konuşma...

Yasar Kemal

Tütün Yolu romanı Amerika'da yayınladığı zaman, orada, kıyametler koptu. Yıl, 1931 yılı idi ve eserin yazarı E. Caldwell 28 yaşında genç bir adamdı. O devrin bazı milletvekilleri işi parlamentoaya kadar götürdüler. «Amerikada böyle bir rezalet olmaz» dediler. Genç Caldwell yemedi içmedi, yanına fotoğrafçı olan karısını da alarak günde gitte. Anıtları fotoğraflarla, vesikalara doğruladı. Bu vesikalarnı da New York Times'de yayınladı ve o milletvekilinin ağzını kapadı.

Tütün yolundaki olaylar Amerikanın güney bölgesi Georgia da geçti. Inanılmaz bir yoksuğu, bu yoksuğu, bu yoksuğun bitirdiği insanları anlatıyordu. Gerçekten roman o kadar acıydı ki, her okuyanı çileden pikaryordu. Bu inanılmaz hayatı başkaldırmayan insan olamazdı. Milletvekiliyle Caldwell savaşında Amerikan halkı ve aydınları Caldwell tutular. Hala Caldwell romanında geçenleri, vesikalara da doğrulayınca eserin nalk üstünde büyük etkisi oldu. Bu eserde Caldwell de büyük Amerikan yazarları arasında katıldı. Kitap binlerce sattı. Az bir zaman da bütün dünya dillerine çevrildi. Bu kitap yüzüden, bundan sonra yazdığı kitaplarla, Caldwell Amerikada en çok satan yazar oldu.

Sonra romanın bir piesi yapıldı. Piyesin başarısı romanın da geçti. Tam ıstıste yedişbüçük yıl oynadı bu piese. Tiyatrocuların dedigine göre bu bir dünya rekoru ve dünyada ıstıste yedibüçük yıl oynamış ilk eseri Romani piyesi de bütün dünyada oynandı. Amerikadakine yakın da başarı kazandı. Romanı yıllar önce Türkiye'ye çevrildi. Birkaç baskı yaptı. Ama tiyatrosu yurdumuzu yillardır gelememi. Bu kadar ün yapmış bir eser niçin tiyatromuza gelememi? Bu sorunun üzerinde durmuyorum.

«Tütün Yolu» romanının çıkıştı bizim ilk gençliğimize rastındı. Bizler inanmış, halktan yana gençlerdi. Bizim yurdumuzda da Tütün Yolunda anlatılanın bin beneri olduğunu. Hem de beterin beteri. Şimdi anlıyorum, bu kitap aylarca bizim kuşağından elinden düşmedi. Bir okuyan bir daha okudu. Tütün Yolunun bizim yeni romanımız üstündeki olumlu etkisi büyük.

Şimdi düşünürsek Tütün Yolu olumlu bir halde eser midir, değil midir? Onun orasını burada tartışacak değilim. Bir şey bilmiyor ki, Tütün Yolu halktan yana bir eserdir. Halktan yana büyük etkisi olmuştur.

Bazları sevmiyorlar. Üstelik de içreniyorlar. Ben Tütün Yolundaki babayı bir roman adamı olarak çok seviyorum.

Söylediğim bakarsan baba tembel, bitmiş bir kişi, yok olmuş bir kişi. Bütün insanlık erdemini, onurunu yitirmiş bir kişi. Belki de bu doğru. Ama baba neden erdemini onurunu yitirmiş? O çiftçidir. Başına bu şefkat gelmeden, kredisi elinden alınmadan galasına, erdemli, pamuk yetiştiren, çocukların gül gibi bakan bir adamdı. Onuna birlikte toprakları, kredilerini yitirenler kasabaya giderek fabrikada işi oldular. O, fabrikaya gitmekten korktu.

Her yıl, pamuk ekme zamanı gelince, içinde bir toprak sevgisi, bir pamuk yetiştirmeye aksi filizlen-di. Bu insanoğlunun bılık umudu duyu-du. Birinci yıl olmadı. Baba ikinci yıl bekledi. Gün glinden yoksulluğu dıştı. Ama bir gün pamuk ekeceği mutlu günü bekledi. Fabrikaya gitmedi. İşi, toprakla uğraşmak, onun için kutsal bir işti. İşini yapmak fırsatını bulamayınca tembel oldu. Onursuz, yoksa oldı ve bitti. Ama son demine kadar umudunu yitirmedı. Bir gün nasıl olsa güzeli toprağı ekecekti. Yoksulluktan kurtulacaktı. Her bahar içinde toprak tazelendi. Her bahar sevindi, üzüldü. Yüzyıllar boyu toprakla birlikte yaşamış insanların ondan ayrılamayışlarını ben biliyim. Bu acı, insanların içinde bir hanger gibi nasıl saplanır, onu da biliyim. Coğuluğu: bitmekte, ölmekte olan bir toprağın çocukları olan bizler, topraktan tırnağın etten ayrılmış dan daha zor ayrılan bir halkın çocuğu olan bizler Tütün Yolu baş kitaplarımdan birisi yapmakta haklıydık.

İste uzun yıllar sonra bu romanı piyesi de yurdumuza geldi. Bu piyesi bu yıl Küçük Sahneyi alan Engin Cezzar getirdi. Yıllar sonra da olsa Tütün Yolu piyesini halkımıza sunma çabasını gösteren Engin Cezzarı kutufam.

«Tütün Yolu» dolayısıyla Engin Cezzar bir konuşma yapayım, dedim Bakalımlı bu eser için Engin Cezzar ne düşünüyor, bize ne anlatacak?

Engin Cezzar'la konuşma

«Amerikada yıllar önce tam 7,5 yıl ıstıste oynayacak kadar başarı sağlayan bir eser, şimdide kadar niçin Türkiye'ye gelmemiştir? Bunu merak ettim de. Ve siz tiyatromuzu niçin bu piesele açtınızsunuz?»

Engin bu soruma hemen hiç düşünmeden karşılık verdi. Bu soruya ona benden önce de birçok kişi sormustu. Bu belliymi.

«Bunu ben de sizin kadar merak ediyorum. Yıllar önce, bu oyunu okuduğum zaman bunu düşünmüştüm, bugün de aynı şeyi düşünüyorum. Acaba bu oyunu bizim tiyatrolarımız yıllar yılı nedene oynamadılar? Telif olmayan bir piese Türkiye'de niçin oynanır? Sebebi belliidir. Ya söyleti tiyatro merkezlerinde uzun bir süre oynamıştır, ya da bir piesin konusu, yazılışı söylendiği düzleme bizim yazışımıza nyar. Büyükk merkezlerde uzun zaman oyamış pieseler hemencek bizim sahnelerimize çıkar. İkincisi, gelince, onun ıstıste azıcık düşünceler ya, o da bir anlayışının eliyle sahnemizi bulur. Tütün Yolu her iki yönden de bu alışlagelmiş biçimde uyanır. Yukarda söylediğimiz iki şekil de işin ticari yönünü ilgilendirir. İş böyle olduğu halde bu oyundan sınırlı kadar sahnelerimize çıkmadı! Şaşılacak iş. Benim özel tutumuma gelince, bu oyunu söyledim ya uzun yıllar önce okudum ve çok sevdim. Bu eseri Türkiye'de oynanması gerekti. Bu gerçekleşmeliydi. Ama nasıl? Benim hiç bir imkâm yoktu.

«Yedek Subay Öğretmen oldum. Antep köylüklerinde iki yıl

Küçük Sahne'de «Tütün Yolu»
Son provalar

öğretmenlik yaptım. İki yıl köylülerimiz arasında yaşamam, bana bambabşa, yepen bir dünya kazandırmış. Tehis olduktan sonra Küçük Sahneyi aldım. Antep köylüklerini gördükten sonra. Bir gün bir arkadaşım dedi ki, sen Tütün Yolunu biliyor musun? Biliyorum, dedim. Ve hemen tiyatromu bu oyuna açmayı düşündüm. İki yıl Antep köylüklerinde yaşamassaydım bu kararı gene verebilir miydim? Bana söyle geliyor ki, iki yıl Antep köylüklerinde yaşamassaydım gene bu büyük oyunu sahneye koymardım. Ama köyden bemen dönüşüm, tiyatromu açtım, Tütün Yolunu seçtim birleştirdi. Bu bir tesadüf mü? Bütün bunların dışında bu eser insanı bir eserdir. Nerede, hangi şartlar içinde geçerse geçsin, nerede oynanırsa oynansın, bu eser insanı tâ yüreğinden vurur. Bütün ölümez eserler böyle değil mi?»

Duydum ki Engin Cezzar oyununu görmesi için E. Caldwell'ı davet ettim.

«Doğru mu?» diye sordum.

«Doğru,» dedi. «Ve Caldwell davetime çok güzel bir karşılık verdi. Piyesinin Türkiye'de oynanacağından dolayı sevincini belirtti. Piyesin oynanması bitti meden. Türkiye'ye gelip oyunu göreceğini de yazdı.»

Yukarda da söyledim ya. Tütün Yolundan altına bizim herhangi bir köylü yazan yazamusum imzasını atabilirdi. Ve de yadırganmadı. Biz köylüyü sahneye zor çakıyoruz. Bed kaciyor. Geleneğimiz yok. Acaba bundan korkuldum.

da bu eser yollar yılı bize gelemedi?

Engin:

«Biliyorum,» diyor, «dün yada ki bütün köyüler yaşayırlar, sosyal şartları bakımından aynıdır. BUNDAN KÖRTÜKLÜMİ SAMİYORUM. Ben de bu eseri sahneye koymak için, Tütün Yolunu biliyor musun? Bi liyorum, dedim. Ve hemen tiyatromu bu oyuna açmayı düşündüm. İki yıl Antep köylüklerinde yaşamassaydım bu kararı gene verebilir miydim? Bana söyle geliyor ki, iki yıl Antep köylüklerinde yaşamassaydım gene bu büyük oyunu sahneye koymardım. Ama köyden bemen dönüşüm, tiyatromu açtım, Tütün Yolunu seçtim birleştirdi. Bu bir tesadüf mü? Bütün bunların dışında bu eser insanı bir eserdir. Nerede, hangi şartlar içinde geçerse geçsin, nerede oynanırsa oynansın, bu eser insanı tâ yüreğinden vurur. Bütün ölümez eserler böyle değil mi?»

Tütün Yolunda oyuncuların ikinci, yan tip dedikleri tip az. Hemein bütün karakterler önemli. Engin'in kadrosu kimler acaba?

«Benden ve Gülrizden başka babayı oynayacak Pekcan Koşar var. Genç bir oyuncu. Çok elâstî, her kâğıda kolayca girebiliyor ve çok güclü bir artist. Babanın gelişmeli yazışmasını, ölmüş bir adamın umudunu, psikolojisini iyi veriyor. Anayı oynayan Nur Sa-buncunun gücünü herkes bilir. Çok güç karakter rollerinde onun nasıl başarı sağladığını tiyatrose verler bilirler. Nur, bütün anaları sembolize eden bu köylü anasında öylesine başarılı ki, söylemek bana düşmez. Oyun başladığında görerkeniz. Öteki genç arkadaşları da teker teker öğrenmek isterim ama, bırakılmış, sahnede kendileri içen kendi konusunlar.»

O kadar çok tiyatromuz var ki. Bu kadar ağır bir eseri oynayacak kadroyu bulmak, yani bir tiyat-

roda bir işin zor değil mi?

Engin:

«Çok zorluk çektim,» dedi. «Ama sahnece göreceksiniz.»

Engin Cezzar Antep köylüklerinden geldiğinde öylesine yendi, şaşlacak bir dünyannı içindeydi ki... Bir türlü yeni dünyasından dışarıya çıkmayı. Şimdi de Tütün Yolu dünyasına vermiş kendisini. Bir sanatçı işine kendisini böylesine, her şeyi unutup vermişse, o işin üstesinden geldi demektir.

28 Eylül bekleyelim. Bakalı Caldwell ne söylemiş, bizler ne dinleyeceğiz?

RESİM

BALABAN'IN SERGİSİ

E yillîn 15 inde saat 14'de, Taksimdeki Fransız Konסולosluğu, gergîkî halk ressimi Balaban'ın son sergisi açıldı.

Sergi, hiç özenilmeden, türk renkleri fonslar üzerine, rastgele serpiştirilmiş küçük ve orta boy 25 - 30 tablodan kurulu. Bunlar dan üç, daha önce «Şehir Galeri» nde sergilediği. 27 Mayıs öncesinin o karanlık baskı günlerinde deki, Atatürk gengligin olumlu despotluğu yükseltmeye hazırlayıdı. Bir tane despotluğunu ele alan çağrıldıkları. Bir tane despotluğunu, o sergi, gerici skandalın etkisinde kalın sosyal çevrelerce koşturulmaya uygunlaşmış ve çalışmalar üzerinde, olumlu ve yüksikszor soruşturmalara girildi. Resim sanatı ve Balaban'ın sanatçı gücü bekmeden, pek âlüm gâhın seyir oynamayı bu çalışmalar, başlarından geçen boy le bir serfîyeden, yüzlerinin aklı ile gizlilik kazandılar.

Son sergînin en etkileyici ve iz bırakıcı tablosu, marinin ağızlı kayalı çeşitli türde işlenmiş, o tormuş üç tâsas kağıdan kurulu kompozisyon.

Bu tabloda, Balabanın başka babayı oynayacak Pekcan Koşar var. Genç bir oyuncu. Çok elâstî, her kâğıda kolayca girebiliyor ve çok güclü bir artist. Babanın gelişmeli yazışmasını, ölmüş bir adamın umudunu, psikolojisini iyi veriyor. Anayı oynayan Nur Sa-buncunun gücünü herkes bilir. Çok güç karakter rollerinde onun nasıl başarı sağladığını tiyatrose verler bilirler. Nur, bütün anaları sembolize eden bu köylü anasında öylesine başarılı ki, söylemek bana düşmez. Oyun başladığında görerkeniz. Öteki genç arkadaşları da teker teker öğrenmek isterim ama, bırakılmış, sahnede kendileri içen kendi konusunlar.»

Burada, ilk sergînin unutulmasından tablolarından, «Mayusbane kapıında» min bir detay, sanki karışmış. Ama, bir yenisini, renk, işik ve biçim anlayışı ve ustalığı bakımından ötekini çoktan gâhlaştırmış. Bence, asıl Balaban, kaba ve hagaragot formalarla kaçmadan, heykeli sajları desenle oturmug, köyce tonlarıla işlenmiş yapıtları, sanatının öz gâhunu, bûlunu ile ortaya koyuyor.

Balaban'ın bir tablosu,

Balaban'ın bir tablosu
Güçlü sanatçının yaptı

KARŞI İHTİLAL

Olayların adı

Askerlerin yaptığı hükümet-darbelerine dünyann her yerinde «pronunciamiento» derler. Olay, Güney Amerika'da sık sık görüldüğü için, hep oraların diliyle, yani İspanyolca adıyla anılır. Söylenişinde kötülüyelik bir eda vardır biraz: Üç beg macevət subay bir araya gelip meşrū hükümeti devirmişler, iktidarı gerçek sahiplerinin elinden zorla almışlardır.

27 Mayıs bir «pronunciamiento» mudur? Son günlerin bazı yayınına bakarsanız, evet. «Ken dilerine Milli Birlik Komitesi adını veren bir serçeşler grubu, oyla işbu gelenderi tabancı gúcüyle yerlerinden kaldırıp koltuklara oturmışтар!

Oysa, 27 Mayıs, ilk günden itibaren, «İhtilâl» sözünü kendine daha uygun bulmuştur. 27 Mayıs'ı kötülüğe isteyenlere kulak verirseniz, bu, dünyann her tarafında baş vurulan basit bir tak titir: Pronunciamiento'cular kendilerine hep «İhtilâl» adını vermişlerdi; çünkü İhtilâl sözünde halkçı anımlar, yüksek duygular yatsaktadır.

Gercekten, İhtilâl, bir bakıma demokratik bir hareket: coğullugun azılığa karşı ayaklanması; ezilen, haksızlığa uğrayan kütülelerin, son eare olarak, siddetle başvurusu. Büttün işlerde olduğu gibi, bu harekette de bir öncü kadro bulunacak tar. İşte «İhtilâlci» diye bunlara de.

27 Mayıs bir «İhtilâl» mıydı? Klásik kitaplar, İhtilâllâ, «toplum düzeninde, toplumsal sınıflar ve gruplar arasındaki durumda birden bire meydana gelen şiddetli bir değişiklik» diye tanımlar. Bu bakımdan, «27 Mayıs bir İhtilâl mıydı?» sorusuna 1960 Mayısında, 1960 Kasımında, 1961 Eki minde ve 1962 Eylülünde verilebilecek cevaplar hep başka başka.

İhtilâlin yarısı

Ilk bakışta 27 Mayıs'ın bir toplumsal sınıf veya grup hareketi gibi gözükmemesi insa nı yanıltabilir. Doğru bir hukme varmak içün, Türkiye'yi yöneten kadro bakımından, az çok herkesin bildiği basit şemayı tekrarlamak gerek.

Hafıza devlet idaresinde bütün kesimleriyle söz sahibi olması anlamında bir demokrasi Türkiye'de henüz gerçekleşmedi. Şimdiye kadar ne olup bittiye belli bir toplumsal çevre içinde ol du, ne el değiştirdi. Hic şüphesiz, genel oyun kabul edilmesi gerçek demokrasi yolunda büyük adım dir. Ama bu adının kütülelerdeki güç ve bekleyisleri devlet idaresine yansıtılmasını için bir takım temel koşullar var ki; onlar henüz sağlanmış değildir. Ancak köklü reformlarla gide rilebilecek olan bazı tıkanıklık noktaları veya, iktisatçılardan deyimle «dar boşalar», devlette kütüleleri birbirinden ayırtır.

Olup bitenler, el değiştirmeler, hangi toplumsal çevrede kalmaktadır? İmparatorluğun son yıllarından bugüne kadar, bu çevrenin içine reformcu askerler: uyanık memurlar; Kurtuluş Savaşıyla gidenler eşraf; önce devletçilik, sonrasında enflasyon sayıda yaratılan yeni Ucra, sanayi ve serbest meslek burjuvazisi; büyük top rak sahipleri, giriyor.

Atatürk devrimleri, bir bakıma, İmparatorluğun son yıllarda reformcu askerler ile uyanık memurları bir araya getiren hareketin sonucu dur. Asına bakırsa, menfaatleri kütülelerin menfaatleriyle çatışmayan tek grup da budur. Belli bir çevre içinde aralanın bütün öbür gruplara bakınız: Hepsinin menfaati toprak; mülksüz ve imkânsız kütülelerden elde edecekleri emege ve ya kâra bağlı. Reformcu askerlerin ve uyanık memurların öncülüğyle bağlanmış bir hareketin bu kütülelere inmemesi, onlara el uzatmaması için hiç bir sebep yoktu. Bu inis ve el uzatış öncü kadroya bir sey kaybettirmeyeceği gibi, ak sine ona güç kazandıracak ve dayandığı zemini genişletecekti. Ama, etrafalarını çeviren ve kendilerine yapışan öbür gruplar bu uzanışı önledi.

14 Mayıs 1950. Türkiye'de gerçek iktidarın, reformcu askerler ve uyanık memurlar, kadro sunu çok gerilerde bıraktı, tam anlamıyla ticaret, toprak, sanayi ve serbest meslek burjuvazisi'ne geçis tarihiidir.

27 Mayıs 1960 ise, başlangıçtan öncü kadronun, daha doğrusu o kadroda zihniyetin geri gelişidi. Kütüleler, ilk anda, 27 Mayıs'ı «asker ve memur» hareketi olarak adlandırmakta fazla

yanılmamış, kasabada binbaşa birlikte kaymakamın da tekrar İhtilâl kazanması kimseňin gözünden kaçmamıştır.

27 Mayıs 1960 da iktidara gelenler, o bellî çevre içindeki öbür gruplardan farklıydı. Uzun yillardan beri ilk defa olarak, Türkiye'de, menfaatleri kütülelerin menfaatyle çatışmayan bir «zümre», tekrar iktidara gelmişti. Nazari açıdan bakınca, bu «zümre» ile «küle»nin birleşme mesi için ortada yine hiç bir sebep yoktu.

Ama, bu birleşme, bu el uzatış, bu kenetlenme olmadı. Nedenleri çok açık: Subaylar yaptıkları hareketin anlamını kendi kendilerine bile itiraf edememişlerdi; ne yapmak istediklerini derinlemesine düşünmüştü. İşbirliği yapmak istedikleri «uyanık» kadro da kendilerinden farksızdı; bilim çevreleri, memurlar, olup bitenler hakkında hep yanlış hükümlere varmışlardı. Öncü kadroya yanananlar arasında halka gerekten inanan, kütüleleri seven ve oradaki güce dayanan insanlar azdı.

27 Mayıs, Türkiye'nin kaderini menfaatleri kütülelerinkile çatışanların elinden alp kütülelerde dost olması gerekenlerin eline verdiği için, bir bakıma, gerçek bir İhtilâldir. Ama yarım kalmış bir İhtilâl. İş başına gelenler ve onların iş birliğine çağırıldıkları kimseler ne yapacakları ni bilselerdi, kütüleler köprü kurmak ve haretî gerçek bir halk İhtilâl haline getirip de mokrasi yolunu tikayan dar boğazları ortadan kaldırıbmış istenile de değildi. Pekât söyle becerik sizlikler yapıldı, öylesine yanlış adımlar atıldı ki, köklü değişikliklere gönülden baþlı olanlar bile bir an önce normal idareye dönüşü hayırlı sayma başladılar.

Dönüşün sonu

Bütün yanılmalara rağmen, 27 Mayıs yine de büyük bir hamledir. Toplumsal meseleler üzerinde gerçek düşünce ve anlatım özgürlüğüne bu devirde kavuşudur. Devlet hayatının bazı kesimlerinde, küçük de olsa halkçı adımlar atıldı. 27 Mayıs'ı, hem bilgili, hem de halkçı bir kadroya yanyana gelebildikleri zaman, kütülelerin yararına olan adımları atmaktan çekinmediler. Vergi kanunları bunun en büyük delilidir. 27 Mayıs'ın halkçı anlamında bir İhtilâl yaklaştığı günler oldu; bazan da kötü kadroların elinde öbür uca suçlamalar görüldü. Onun içindir ki, 27 Mayıs'ın İhtilâl niteliği aydan ayda değişti.

Simdi, memleketteki bu zümrein bütün amaç, 27 Mayıs'tan sonra atılan adımları, yaratılan hayatı iyice ortadan kaldırmak ve o hareketi, tarihi perspektif içinde, İhtilâl niteligidenden tamamen silmektir. Sinsi bir «karşı İhtilâl» taktiği, 27 Mayıs'ı her gün biraz daha kemirmekte, onu hiç bir sey yapamamış kısır bir hareket haline getirmeye çalışmaktadır. 1960 Mayısında sarı sinti menfaatler tekrar sağlam temellere oturtulursa, suçluların yüzlerindeki kara yakanıza ve toplumdaki düşlince havası eski boğuculuğu na kavuşursa, o zaman İham parmakları uzanacak ve 27 Mayıs'a karşı «pronunciamiento», diye başırlıcaktır.

Kitapların dili

Ihtilâl ve onu sinsice kemiren «karşı İhtilâl», bütün toplum olayları gibi, bilim gözyle incelenip az çok değişmez kuralıara bağlanabilen bir şey. Dünjacan tamamış «Toplumsal Bilimler Ansiklopedisi» nda Alfred Meusel'in yazdığı şu satırları birlikte okuyalım:

«Karşı İhtilâlin öbüne çikan pratik mesele güç ama, çözülmeli imkânsız değil. İmamlar İktidarda bulundukları bir sırada, gericilikle radikallığı karşı karşıya getirecek kesin bir mücadele hazırlarken, İhtilâlden önce hâkim durumda olan sınıfın elinde hâlâ çok büyük İktisadi ve siyasi imkânlar vardır; zenginliğin, nüfuzun, gele neğin, şöhretin ve kişisel ilişkilerin etkisi, İhtilâle birlikte bir gecede uçup gitmez. Gericilik iste bu imkânları kullanarak, İhtilâle zaten gönülden bağlanmayan ve ondan fazla bir sey beklemeyen unsurların desteğini kazanır; bu unsurlar, İhtilâlin ilk günlerinde kazanılan ve kendilerine de faydası dokunan zaferlerin heyecanına kapılmış olsalar bile, sonradan İhtilâl daha da ileri götürmek yolundaki gayrettelere karşı koymaktadır.»

Mümtaz Soysal

Bu, 27 Mayıs'tan sonraki günlerin hikayesi dir. Hareketin kendi uzun vadeli menfaatleriyle çatışır taraflarını sezenler soluğu Ankara'da almışlardır. İhtilâlciler subaylar, bütün eksikliği ne rağmen kendileriley birlikte bir şeyle yapma gâça çalışan öncü kadroya bile başbaşa birakılmamıştır. Özel çakarların savunucuları ve temsilcileri, devrim kabinetlerine kadar girip karşı İhtilâl'in tohumlarını atmak fırsatını bulmuşlardır. İhtilâlciler, 27 Mayıs'ın içten kışır laftırmasının biraz da kendileri hazırlamışlardır.

Adımların sırası

iz yine Ansiklopedi'ye dönelim:

Bir karşı İhtilâlin gelişmesinde birbirlerinden ayrı İki sahâ var. Birincisinde, karşı İhtilâl eğilimleri gösteren gruplar, İhtilâlin yaptıklarını kabul etmek zorunluğunu duyar; maksat, eski yapının en canlısı noktalara dokunmasına fırsat vermeden İhtilâl durdurabilemektedir. Bu sahâda bile, eski düzene yürekten bağlı kalınmış küçük bir hayranlar grubunun hâlâ ortakta görünmesi pekâlâ mümkündür; ama eski devre dönülmesci pek açıkça istedikleri için bunların fazla bir siyasi önemini olmaz. İhtilâlle tehlikeye giren sınıflar asıl önderleri, işlerin bu sahâsında dikkatli eimenin siyasi intihar demek olduğunu iyi bilirler. İkinçi sahâ ise, dâhil ve azıri İhtilâclilar arasındaki ayrılık silâhî çatışmalara kadar gider; iktisadi durum, düzelmek söyle dursun, daha da kötüleşir; İhtilâl halk gözünde itibarını kaybeder ve geniş halk kütüleleri, pasif şekilde de olsa, eskiye karşı duymağa başladıkları hasreti belli ederler.

Bu da, 1961 seçimlerinden önceki ve sonraki havanın hikayesi. 15 Ekimde birinci sahâyı tamamladıklarını sananlar, daha ilk günden itibaren, neler istediklerini açıkça haykırmaya başlamışlardır. Ama, başka sekiller altında da olsa 27 Mayıs'ın biraz daha devam ettiği, eski düzene kıritmaları öünde meydanın büsbütün boş olmadığı çok geçmeden anlaşıldı. Karşı İhtilâl hazırlayanlar yine birinci sahanın taktiklerine dönmekte gecikmediler. Şimdi, ikinci sahanın geldiğine tekrar kanaat getirenlere Restorasyon devrinin çanlarını çalmaktadır.

Geçmişin rüyası

Geriye dönüp de ne bulacaklar? Sıkıntılar içinde kıvranan bir memleket, ilk yıldar aldatıcı bollugundan sonra elleri böğrüde bekleyen kütüleler, kırılmış kalemler ve busaltıcı bir hava değil mi? Ama onlar, kendileri içine kendi küçük çevreleri ve küçük hesapları içen gördükleri rüya bütün bir milletin rüyası haline getirmek sevdasındalar.

Bugün ne isteniyorsa, demokrasi adına isteniyor. Mademki 27 Mayıs demokrasiyi ve halkın rüyasını gerçekleştirmek için yapılmıştır, o halde bu hareketin ruhuna bağlı olanlar şimdi de milletin sesine kulak vermelidirler: Açıñ Kayseri kapılarını, geksin mazlumlar! Yırtın plâni, başbozuk taşan devri yine başlasın! Susturun konuşanları, içten dıştan sönmeme devam etsin!

Uyanıkların ödevi

Kağla akşam olduğunu tam söyleyebilir misiniz? Ginez batıncı mı, sular kara rıncı mı, yoksa gökyüzü zifir rengini alımcı mı? Aydınlatan karanlığa geçsin öyle sine sine bir gidiş var ki, «daha hâlâ görevliyor» diye kendinizi saatlerce oylamamız pekâlâ mümkün.

Silkinerek bütün güclümlü ortaya koymazsak, bir gün kendimizi eski devrin ortasında bulabiliriz. Onun içindir ki, hangi kesimde görev almış olurlar olsunlar, Türkiye'nin bütün uyanıklarını geriye gidişe karşı koymak zorunda dirlar. Bu sahâda gösterilecek dayanışma aydınlik günlerin müjdecisi olabilir.

Çok önemli bir nokta daha var: müttefikleri iyi seçmek! Menfaatleri kütülelerin menfaatleriyle çatışanlar, Türkiye'deki bu «ller»-geçerî savaşında bazan şartsız cephe tutmak isteyecelerdir. Gerçek hericinin asıl müttefiki kütüleler. Bu gruplar, devrim deyip, batılışma deyip, demokrasi deyip, toplumu kadroya kendilerini aynı kefeye koymaça ve böylece on cilleri kütülelerden uzaklaşırımaça çalışacaklar dir. Pekâlâ bilirler ki, devrimlerin, batılışmanın ve demokrasının gerçek anımlarıyla başa rıtlâblomesi kendilerinin arada stâlmasıyla mümkün kündür.

Eğer Türkiye'de simdiye kadarki öncü ha reketler başariva ulaşamamışsa, bu, kiminle mücadele etmek gerekliliğini bilmevisin sonucudur.